

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

**Інформаційно-аналітичні
матеріали за підсумками
2003/2004 навчального року**

Інформаційно-аналітичні матеріали за підсумками 2003/2004 навчального року / За заг. ред. В. С. Бакірова. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2004. – 104 с.

Укладачі:

В. В. Александров, І. О. Пірка, І. І. Залюбовський, О. І. Навроцький, Ю. В. Холін, В. О. Катрич, В. М. Ришков, А. М. Удод, М. І. Білецький, І. А. Боготний, Г. О. Бордун, В. Л. Бурко, В. І. Груцян, В. Є. Дятілев, Г. М. Жолткевич, А. А. Завгородній, Л. П. Крупська, С. М. Куліш, І. Г. Левченко, Т. О. Маркова, С. С. Махновецький, О. О. Нерух, М. І. П'ятак, В. М. Сухов, В. І. Чеботарьов

© Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна, 2004

З М І С Т

Університет напередодні 200-річчя	5
І. Кадрове забезпечення навчально-виховної та науково-дослідної роботи	10
ІІ. Підготовка фахівців – основні кількісні та якісні показники	15
2.1. Денна форма навчання	15
2.2. Заочна форма навчання	23
2.3. Заочна, дистанційна форма навчання	25
2.4. Працевлаштування випускників	27
ІІІ. Забезпечення навчального процесу	33
3.1. Науково-методична робота	33
3.2. Харківський університет і Богонський процес.....	41
3.3. Комп'ютеризація навчального процесу.....	43
3.4. Виробнича практика	45
ІV. Організація довузівської освіти	50
V. Організація післядипломної освіти	54
5.1. Підвищення кваліфікації викладачів університету.....	54
5.2. Роль кафедр та факультетів університету в підвищенні кваліфікації викладачів Харківського регіону	57
VI. Виховання студентської молоді та співробітників	58
6.1. Виховна робота в університеті	58
6.2. Фізичне виховання та розвиток спорту.....	61
VII. Прийом студентів на перший курс у 2004 р.	63
VIII. Науково-дослідна діяльність	68
8.1. Науково-дослідна робота.....	68
8.2. Результати науково-дослідних робіт	71
8.3. Підготовка кадрів вищої кваліфікації	75
8.4. Студентська науково-дослідна робота.....	76

IX. Центральна наукова бібліотека	78
9.1. Комплектування фондів	78
9.2. Обслуговування користувачів.....	80
9.3. Центр інтернет-технологій.....	82
9.4. Гуманітарна та культурно-просвітницька діяльність Центральної наукової бібліотеки	84
9.5. Наукова робота та співробітництво.....	86
X. Міжнародні зв'язки	89
10.1. Підготовка кадрів для зарубіжних країн	89
10.2. Міжнародне співробітництво.....	89
XI. Фінансова діяльність	92
XII. Соціальний захист, оздоровлення викладачів, співробітників, студентів університету та їх дітей, поліпшення житлово-побутових умов.....	96
12.1. Соціальний захист працівників.....	96
12.2. Оздоровлення викладачів, працівників університету та їхніх дітей, поліпшення житлово-побутових умов.....	97
12.3. Соціальний захист, робота з працевлаштування, оздоровлення та відпочинку студентів.....	99
XIII. Господарчі роботи.....	100
13.1. Роботи з ліквідації аварійного стану головного навчального корпусу університету.....	100
13.2. Капітальний і поточний ремонт матеріально-технічної бази навчального процесу та об'єктів соціальної інфраструктури.....	101
XIV. Підсумки	103

УНІВЕРСИТЕТ НАПЕРЕДОДНІ 200-річчя

2004 рік є роком знаменного ювілею Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. У листопаді виповнюється 200 років з того дня, як було підписано Стверджувальну грамоту і Статут Харківського університету. А в січні 2005 р. відзначаємо 200-літній ювілей урочистого відкриття Харківського університету.

З днів заснування університет став центром розвитку освіти, науки, культури на теренах України. Причорномор'я, Кавказу і відіграв видатну роль у перетворенні Харкова на провідний інтелектуальний, промисловий і культурний центр.

Університет був піонером у становленні пріоритетних напрямків науки, підготував десятки тисяч висококваліфікованих фахівців. З Харківським університетом пов'язана діяльність Нобелівських лауреатів І. Мечникова, Д. Ландау, С. Кузнеця. Тут навчалися і працювали всесвітньо визнані вчені: математики М. Остроградський, А. Дяпунов, В. Стеклов, С. Бернштейн, О. Погорелов, В. Марченко, Н. Ахієзер, фізики І. Діфішиць, А. Слупкін, К. Синельников, А. Вальтер, В. Хоткевич, О. Ахієзер, біологи В. Данилевський, О. Нагорнов, М. Буланкін, В. Нікітін, хіміки М. Бекетов, М. Ізмайлов, астроном М. Барабашов, філологи О. Потебня та О. Вільєцький, історики Д. Багачій та В. Бузескуд, медики Л. Піршман та М. Тринклер, правознавці Д. Каченовський, М. Ковалевський, В. Корєвський та багато інших.

До складу університету сьогодні входять 19 факультетів, які вирости з 4 відділень, що утворювали університет на момент його створення. Наприкінці минулого навчального року поновлено юридичний факультет, і напередодні 200-річчя Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна – єдиний в Україні університет, який відповідає класичній моделі університетської освіти.

Підготовка фахівців в університеті здійснюється за 60 спеціальностями та 82 спеціалізаціями. За останні п'ять років ліцензовано 18 нових актуальних спеціальностей та акредитовано за четвертим рівнем 41 спеціальність. Серед них «Медична фізика», «Прикладна економіка» та «Валеологія», які були започатковані вперше в Україні завдяки зусиллям фахівців університету.

Харківський університет сьогодні володіє унікальним кадровим науково-педагогічним потенціалом. На цей момент в університеті лише на штатних посадах працює 180 докторів наук, професорів, 733 кандидати наук, дотенти, в професорсько-викладацькому складі частка докторів наук складає 15,3 %, кандидатів наук – 53,3 %. Це помітно вище, ніж у середньому по Україні (9 % докторів і 47 % кандидатів наук).

У наукових дослідженнях університету разом із сумісниками беруть участь 21 академік і член-кореспондент НАН України, 50 лауреатів Державної премії в галузі науки і техніки. Це – одна з найпотужніших у державі концентрацій науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. І цей потен-

ціал невинно оновлюється: лише протягом 2003 р. університетськими працівниками захищено 12 докторських і 39 кандидатських дисертацій.

Указом Президента України № 1313/99 від 11 жовтня 1999 р. університет набув статусу національного і йому було присвоєно ім'я засновника – В. Н. Каразіна. Указом Президента України Л. Д. Кучми № 454 від 28 травня 2003 р., враховуючи визначену роль університету у становленні і розвитку національної освіти, науки, підготовці висококваліфікованих фахівців та з нагоди відзначення його 200-річчя, університету було надано статус самоврядного (автономного) вищого державного навчального закладу.

Унаслідок об'єднання Харківського військового університету (ХВУ) та Інституту льотчиків в Університет військово-повітряних сил постало питання про долю корпусу ХВУ на майдані Свободи, 6. Керівництво Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна вислужило з ініціативою щодо передачі цієї будівлі на балансе університету. Ініціативу було підтримано головою Харківської обласдержадміністрації Є. П. Кушнарським, Харківським міським головою В. А. Шумілікіним, депутатами Харківської міської ради, народними депутатами України, науковою і освітянською громадськістю Харкова. Президент України Л. Д. Кучма 24 березня 2004 р. дав доручення підтримати пропозицію Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна щодо передачі на його баланс будівлі навчального корпусу Харківського військового університету, розташованої на майдані Свободи, 6». На виконання доручення Президента України Прем'єр-міністр України В. Ф. Янукович 8 липня 2004 р. підписав відповідне розпорядження. Міністерство освіти і науки України 21 липня 2004 р. видало наказ про прийняття майна із сфери управління Міністерства оборони України для подальшої передачі на баланс Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Зараз працює комісія з прийомки будівлі, яка має завершити цю роботу до 30 вересня 2004 р.

Передача навчального корпусу ХВУ разом з обладнанням посилює матеріально-технічну базу університету і відкриває нові обрії його розвитку. Рішення Президента і уряду України є історичним актом визнання вагомих здобутків Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, безпрецедентним актом піклування про розвиток освіти і науки.

Університет активно готується до свого 200-річчя. Створено загальноуніверситетський оргкомітет з підготовки до ювілею, такі ж оргкомітети діють на факультетах і в наукових підрозділах. Затверджено відповідні програми підготовки до ювілею. Вони передбачають широкій спектр різноманітних заходів, зокрема наукові конференції, конференції студентів, виставки, видання підручників, монографій, ювілейних вісників тощо. Хід підготовки до святкування 200-річчя університету було обговорено на засіданнях обласного оргкомітету з підготовки та відзначення ювілею 14 січня 2004 р. та Наглядової ради університету 18 травня 2004 р. Програма ювілейних заходів виконується із дотриманням встановлених термінів.

Підготовка до ювілейних урочистостей ведеться за багатьма напрямками:

- діяльність з підвищення статусу та авторитету університету;
- розвиток і покращення матеріально-технічної бази, ремонту і впорядкування університетських приміщень і навколишніх територій;

– цілеспрямовані заходи з підвищення якості навчально-виховного процесу і наукових досліджень;

– підготовка і здійснення власне ювілейних заходів.

Здійнено перенос до центрального входу пам'ятника В. Н. Каразіну. Реконструйовано та переоблаштовано в нові приміщення Музей історії університету. Проведено великий обсяг робіт з усунення аварійного стану головного корпусу університету.

Відремонтовано і привезено у належний вигляд перший поверх головного корпусу, приміщення ІННБ, близько 240 навчальних аудиторій та лабораторій. Завершується реконструкція актового залу.

Значний обсяг робіт виконано у туртожитках, на що за останні 2 роки і чотири місяці витрачено 3 млн. 870 тис. грн. Вдалося помітно поліпшити умови мешкання студентів. Впорядковано територію навколо головного корпусу.

На клопотання університету постановою Правління Національного банку № 364 від 20 серпня 2003 р. заплановано ввести в обіг у жовтні 2004 р. ювілейні монети «200 років Харківському університету»: номіналом 5 гривень і 2 гривні. Близька до завершення підготовка до видання матеріалів, які відбивають історію університету в цілому та її окремі яскраві сторінки. Так, уже видано 22 підручники та монографій, присвячені 200-річчю університету, 5 книг у серії «Спогади про Харківський університет», 4 бібліографічні покажчики, зокрема, 2 томи Бібліографічного словника учених Харківського університету, «Мемуари професорів та студентів з історії Харківського університету XIX – початку XX ст.», брошури, присвячені історії факультетів та інших підрозділів університету.

Підготовлено до друку фундаментальну працю «Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна за 200 років» обсягом – 75 л. а. з 60 ілюстраціями, монографію «Василь Назарович Каразін та його доба (1773-1842)», книги «Ректори Харківського університету: біобібліографічний словник», «Твої вихованці, університет» (біографічний довідник), «Почесні члени Харківського університету» і багато інших. Усього список виданих та підготовлених до друку видань складає 47 найменувань.

В університетських періодичних видань публікуються статті з історії університету, у багатотиражці «Харківський університет» і журналі «Університети» відкрито рубрики «Назустріч 200-річчю університету».

Починаючи з листопада 2004 р., розпочнуться урочисті заходи, кульмінація яких має припасти на 29 січня 2005 р., – на той день, коли виповниться рівно 200 років з дня урочистої перемонії відкриття університету. В цей день будуть проведені урочисті збори і вишикується живий ланцюг від будинку, в якому відкрився і 150 років існував університет, до пам'ятника В. Н. Каразіну перед нинішнім головним корпусом.

Університет розглядає підготовку до свого ювілею як стимул для збагачення внутрішнього змісту своєї діяльності, оновлення і вдосконалення підходів до організації навчального процесу і наукової роботи. Подальший розвиток університету вимагає чіткого визначення його місця, визначення довгострокових пріоритетних завдань, напрямів, способів діяльності в новому

соціокультурному контексті. Для розробки «Концепції стратегічного розвитку Харківського національного університету імені В. Н. Караїна на 2005-2010 рр.» у жовтні 2003 р. було створено спеціальну комісію, яка підготувала і внесла на розгляд Вченої ради відповідний проект. У травні 2004 р. Вчена рада університету схвалила проект і винесла його на обговорення колективу співробітників, аспірантів і студентів. Проект опубліковано в газеті «Харківський університет» 1 червня 2004 р., №9 (3830). Концепція має на меті:

- визначити головні напрями розвитку університету на початку XXI століття, нагальні завдання та підходи до їхнього розв'язання;
- спрямувати науково-педагогічний потенціал колективу викладачів, співробітників і студентів на злагодженому творчому співробітництві;
- ознайомити широку громадськість з пріоритетами діяльності університету;

– допомогти керівництву університету та його підрозділів приймати ефективні управлінські рішення в конкретних ситуаціях навчальної, наукової, виховної роботи.

Основною Концепції стала місія Харківського національного університету імені В. Н. Караїна, викристалізована його двоохотлітнім історичним досвідом і зконцептована у формулі: **ПІЗНАВАТИ–НАВЧАТИ–ПРОСВІЩАТИ (Cognoscere – Docere – Educare).**

Вона полягає в тому, щоб:

- ПІЗНАВАТИ — збагачувати наукову картину світу і долати межі накопиченого знання шляхом взаємодії вільних фундаментальних наукових досліджень людини, суспільства, природи, втілювати отримані наукові знання в ефективні сучасні технології розвитку матеріального і духовного;
  - НАВЧАТИ — готувати інтелектуальну еліту нації, високопрофесійних, духовно багатих, патріотичних фахівців і громадян шляхом органічного поєднання ґрунтовних наукових досліджень, якісної викладацької діяльності, творчої виховної роботи;
  - ПРОСВІЩАТИ — зберігати, поширювати і розвивати неминущу цінність української і світової культури, сприяти негасимому духовному розвитку суспільства і людини.
- Місія університету формується на засадах університетської автономії, університетської демократії і університетської відповідальності.

Стратегічною метою подальшого розвитку університету є інноваційний прорив на якісно новий рівень навчання і досліджень.

Реалізація цього завдання передбачає:

- функціонування університету як дослідницького на основі постійного поглиблення нерозривного зв'язку передових методів навчання та наукових досліджень;
- збереження і посилення провідної ролі університету в національній освітній університетській освіті;
- відкритість університету, активна інтеграція у світовий інформаційний простір;

– повноправна участь університету в Болонському процесі, входження до єдиного європейського освітнього та наукового простору;

- втілення у всіх видах діяльності гуманістичної ідеї, забезпечення статусу університету як корпоративної людини, які надають перевагу духовним цінностям, культурі і науці, соціально підтримка співробітників і студентів.
- Окремі розділи Концепції окреслюють шляхи розвитку на таких пріоритетних напрямках, як динамічний розвиток наукових досліджень і ефективне просування власної науково-технічної продукції на регіональному, національному та світовому ринках, забезпечення високої і стабільної якості навчального процесу відповідно до визначених міжнародних стандартів та вимог «суспільства знань»; удосконалення кадрової та соціальної політики, оптимізація функціональних, кваліфікаційних, демографічних параметрів науково-педагогічного і науково-дослідницького персоналу; розвиток потенціалу й організаційних можливостей університету як центру культурного життя та просвітницької діяльності; демократизація та оптимізація управління університетом в цілому та його підрозділами.

Перебачено, що Концепція стратегії розвитку реалізується системою управлінських рішень, що ґрунтуються на цільових програмах університету та його структурних підрозділів і конкретизуються у щорічних планах роботи.

В «Інформаційно-аналітичних матеріалах» наведені докладні дані щодо основних аспектів роботи колективу в 2003/2004 навчальному році, проаналізовані основні підсумки науково-педагогічної, науково-дослідної, виховної роботи, міститься інформація щодо кадрового, науково-методичного, матеріально-технічного забезпечення, завдань, які покликаний розв'язувати університет, питання, що чекають свого вирішення, зазначені недоліки і недоробки.

Матеріали дають уявлення про широке коло великих і малих проблем, яким жив і над якими працював багатотисячний колектив університету, про перспективи подальшого розвитку.

І. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

У 2003/2004 навчальному році в університеті працювало 1050 штатних викладачів, у тому числі 245 за рахунок спеціалістів, та 508 науковців. Серед викладачів та співробітників 180 докторів наук, професорів і 733 кандидати наук, доценти (табл.1.1)

Таблиця 1.1
Кадровий склад університету

№	Науково-педагогічні працівники та працівники	2002/2003 навч. р.	2003-2004 навч. р.
Усього		3710	3726
1	Науково-педагогічні працівники	1000	1050
2	Наукові співробітники	520	508
3	Доктори наук, професори, у т. ч.	178	180
	3.1. Професорсько-викладацький склад	158	161
	3.2. Працівники НДЧ	20	19
4	Кандидати наук, доценти, у т. ч.	737	733
	4.1. Професорсько-викладацький склад	550	560
	4.2. Працівники НДЧ	187	173
5	Навчально-допоміжний персонал	584	600
6	Допоміжний персонал НДЧ	230	169
7	Адміністративно-управлінський персонал	196	207
8	Господарський і обслуговуючий персонал	1180	1192

Примітка: рядки № 3 та № 4 при підрахунках загальної кількості працівників не враховуються. Рядки 3.1. та 4.1. ураховані в рядку 1, а рядки 3.2 та 4.2 – у рядку 2.

В університеті працювали 190 зовнішніх сумісників, серед яких 10 академіків і член-кореспондентів НАН України, 80 докторів наук і 60 кандидатів наук.

Таким чином, у навчальному процесі та науковій роботі разом із сумісниками брали участь 260 докторів наук, професорів і 793 кандидати наук, доценти.

Серед викладачів 69 % мають наукові ступені та звання (161 доктор наук, професор, 560 кандидатів наук, доцентів) (табл.1.2.).

Найвищий відсоток науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації на радіофізичному (100 %), історичному (97 %), філософському (97 %), хімічному (90 %) факультетах (табл. 1.3). Серед деканів факультетів 48 % – доктори наук, професори, 52 % – кандидати наук, доценти (у 2002/2003 навч. р. 47 % і 53 %

відповідно). Серед завідувачів кафедр 71 % – доктори наук, професори, 29 % – кандидати наук, доценти (табл.1.4).

Середній вік науково-педагогічних працівників у 2003/2004 навч. р., як в 2002/2003 навч. р., складає 48,5 років, у т. ч. жінки 48 років, чоловіки – 50 років, доктори наук, професори – 59 років, кандидати наук, доценти – 49 років (табл. 1.2).

Штатні науково-педагогічні працівники

Таблиця 1.2

Науково-педагогічні працівники	2002/2003 навч. рік		2003/2004 навч. рік	
	Кількість	%	Кількість	%
Усього викладачів	1000	100	1050	100
У тому числі				
Доктори наук, професори	158	16	161	15,3
Кандидати наук, доценти	550	55	560	53,3
Усього викладачів з науковими ступенями та вченими званнями	708	71	721	68,6
За віком				
Середній вік	48,5 років			
До 30 років	97	10	125	12
30-39 років	198	20	210	20
40-49 років	230	23	240	23
50-59 років	235	23	240	23
Понад 60 років	240	24	235	22
Пенсійного віку, чоловіки	170	17	170	16
Пенсійного віку, жінки	116	11	121	11
Усього викладачів пенсійного віку	286	28	291	28

Кількість викладачів пенсійного віку залишилася на рівні минулого року і дорівнює 28 % (табл.1.5.).

За минулий навчальний рік отримали вчені звання: професора – 16 осіб, доцента – 43 особи, старшого наукового співробітника – 7 осіб. Звання «Почесний доктор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна» отримали 7 осіб: Епштейн А. І., Бернд Бонвеч (Німеччина), Пелетмінський С. В., Заславська Т. І. (Росія), Косевич А. М., Нгуєн Хоа Шон (В'єтнам), Альфредо Маскардіні (Великобританія); «Заслужений професор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна» – 2 особи: Воробйов Є. М., Глушенко В. В.

Указом Президента України у 2004 р. присвоєно почесні звання «Заслужений працівник освіти України» Александрову В. В. і Чигринову В. І.

Таблиця 1.3
Науково-педагогічні працівники на факультетах на 01.07. 2004 р.

№ п/п	Факультет, загальноуніверситетські кафебри	Усього	У тому числі									
			Докт. наук, професори		Канд. наук, доценти		Викл. з наук. ст. і званнями		Викл. без наук. ст. і звань			
1	Біологічний	55	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%		
2	Геолого-географічний	56	8	14	36	65	44	80	11	20		
			9	16	27	48	36	64	20	36		
3	Економічний	10	13	13	55	55	68	68	32	32		
		0										
4	Іноземних мов	13	3	2	37	28	40	31	90	69		
		0										
5	Інститут високих технологій											
	5.1. Фізико-технічний	46	12	26	29	63	41	89	5	11		
	5.2. Комп'ютерних наук	3							3	100		
	5.3. Фізико-енергетичний	2	1	50			1	50	1	50		
6	Історичний	39	8	20	30	77	38	97	1	3		
7	Механіко-математичний	90	15	17	54	60	69	77	21	23		
8	Психологі	30	6	20	16	53	22	73	8	27		
9	Радіофізичний	47	17	36	30	64	47	100	-	-		
10	Соціологічний	27	3	11	19	70	22	81	5	19		
11	Фізичний	73	19	26	40	55	59	81	14	19		
12	Філологічний	95	11	12	56	59	67	70	28	29		
13	Філософський	60	14	23	44	73	58	97	2	3		
14	Фундаментальної медицини	50	5	10	26	52	31	62	19	38		
15	Хімічний	41	10	24	27	66	37	90	4	16		
16	Юридичний	10	1	10	6	60	7	70	3	30		
17	Центр міжнародної освіти	53	1	2	20	38	21	40	32	60		
18	Кафедра валгеології	4	1	25	2	50	3	75	1	25		
19	Кафедра економічної теорії	12	4	33	5	42	9	75	3	25		
20	Кафедра фізичного виховання і спорту	27			1	4	1	4	26	96		
Усього по університету		1050	161	15	560	53	721	69	329	31		

Таблиця 1.4
Керівники факультетів і кафедр

№№ п/п	Керівний склад	2002/2003 навч.р.		2003/2004 навч.р.	
		К-ть	%	К-ть	%
1	Декани, директори центрів із них докторів наук, професорів кандидатів наук, доцентів	19	100	21	100
		7	47	10	48
		12	53	11	52
	За віком				
	Середній вік	53 роки		53 роки	
	До 30 років	-	-	1	5
	30-39 років	1	5	1	5
	40-49 років	4	21	5	24
	50-59 років	10	53	10	48
	Понад 60 років	4	21	4	19
	Пенсійного віку	4	21	4	19
2	Завідувачі кафедр	105	100	109	100
	Із них докторів наук, професорів кандидатів наук, доцентів	73	70	78	71
		32	30	32	29
	За віком				
	Середній вік	58 років		58 років	
	До 30 років	1	1	1	1
	30-39 років	1	1	1	1
	40-49 років	10	10	13	12
	50-59 років	38	36	44	40
	Понад 60 років	55	52	50	46
	Пенсійного віку	57	54	52	48

Таблиця 1.5
Штатні науково-педагогічні працівники пенсійного віку на 01.07. 2004 р.

№ п/п	Факультет, загальноуніверситетські кафебри	Усього	Пенсійний вік	
			Кількість	%
1	2	3	4	5
1	Біологічний	55	17	31
2	Геолого-географічний	56	21	37
3	Економічний	100	20	20
4	Іноземних мов	130	25	19
5	Інститут високих технологій			
	5.1. Комп'ютерних наук	3	-	0
	5.2. Фізико-енергетичний	2	-	0
	5.3. Фізико-технічний	46	12	26
6	Історичний	39	11	28
7	Механіко-математичний	90	21	23
8	Психології	30	7	23
9	Радіофізичний	46	16	35
10	Соціологічний	27	4	15

1	2	3	4	5
11	Фізичний	73	37	50
12	Філологічний	95	32	33
13	Філософський	60	18	30
14	Фундаментальної медицини	51	9	18
15	Хімічний	41	16	39
16	Юридичний	10	3	30
17	Центр міжнародної освіти	53	10	19
18	Кафедра економічної теорії	12	3	25
19	Кафедра валеології	4	1	25
20	Кафедра фізичного виховання і спорту	27	8	30
Усього по університету		1050	291	28

ІІ. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ – ОСНОВНІ КІЛЬКІСНІ ТА ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ

2.1. Денна форма навчання

У поточному році продовжувалась цілеспрямована робота зі створення нових факультетів, запровадження нових напрямів і спеціальностей підготовки фахівців.

В університеті відновлено юридичний факультет, який здійснив перший прийом студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» напрямку підготовки «Право».

Відкриті два нових напрями підготовки фахівців: «Педагогічна освіта» і «Електроніка».

Уперше в Україні за ініціативи та зусиллями університетських учених ліцензовано нову спеціальність «Валеологія».

Розпочато підготовку студентів ще з однієї нової спеціальності: «Фізична та біомедична електроніка».

Проїшла ліцензування спеціальність «Переклад».

У 2003/2004 навчальному році акредитовані за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» 5 спеціальностей: «Облік і аудит», «Міжнародні економічні відносини», «Біофізика», «Маркетинг», «Інформатика»; за рівнем «спеціаліст» – «Інформаційні управляючі системи та технології». Підвищили свій ліцензійний рівень спеціальності «Міжнародна економіка» і «Правознавство».

У минулому році за денною формою навчання здобували освіту 7483 студенти, із них 1484 – за контрактом (19,8 %).

Підготовка фахівців провадиться за 60 спеціальностями та 82 спеціалізаціями (табл. 2.1).

Кількість дисциплін, що викладаються в університеті, – 893.

Протягом минулого року одним з пріоритетів роботи було забезпечення високого рівня навчального процесу, дотримання державних стандартів вищої освіти та вимог Міністерства освіти і науки, про що свідчить позитивна динаміка основних показників успішності студентів.

За денною формою навчання у цілому по університету абсолютна успішність дорівнює – 86,1 %, що на 1,1 % вище, ніж у минулому навчальному році (табл. 2.2, 2.3). Високою абсолютною та якісною успішністю відзначаються факультети:

- іноземних мов (91,4 % і 72,2 %),
- психології (90,9 % і 70,1 %),
- фізичний (90,3 % і 62,5 %).

Найнижча успішність на факультетах:

- механіко-математичному (абсолютна – 74,9 %, якісна – 43,0 %),
- філософському (абсолютна – 76,0 %, якісна – 54,3 %).

Таблиця 2.1

**Перелік спеціальностей
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна**

№№ п/п	Спеціальність	Рівень акредитації
1	2	3
1	8.030301 Історія	IV
2	8.030501 Українська мова та література	IV
3	8.030502 Російська мова та література	IV
4	8.030502 Англійська мова та література	IV
5	8.030502 Німецька мова та література	IV
6	8.030502 Французька мова та література	IV
7	8.030502 Латинська, давньогрецька мова та література	IV
8	8.030505 Прикладна лінгвістика	IV
9	8.040101 Песихологія	IV
10	8.050101 Економічна теорія	IV
11	8.050102 Економічна кібернетика	IV
12	8.050104 Фінанси	IV
13	8.050105 Банківська справа	IV
14	8.050110 Економічна статистика	IV
15	8.050201 Менеджмент організацій	IV
16	8.070101 Фізика	IV
17	8.070201 Астрономія	IV
18	8.070201 Радіофізика і електроніка	IV
19	8.070202 Експериментальна ядерна фізика та фізика плазми	IV
20	8.070103 Прикладна фізика	IV
21	8.070301 Хімія	IV
22	8.070402 Біологія	IV
23	8.070403 Біохімія	IV
24	8.070407 Генетика	IV
25	8.070408 Фізіологія	IV
26	8.070501 Географія	IV
27	8.070502 Економічна і соціальна географія	IV
28	8.070701 Геологія	IV
29	8.070703 Гідрогеологія	IV
30	8.040201 Соціологія	IV
31	8.040202 Соціальна робота	IV
32	8.070801 Екологія та охорона навколишнього середовища	IV
33	8.080101 Математика	IV
34	8.080202 Прикладна математика	IV
35	8.080301 Механіка	IV
36	8.000007 Адміністративний менеджмент	IV
37	8.050106 Облік і аудит	IV
38	8.050108 Маркетинг	IV

1	2	3
39	8.070204 Біофізика	IV
40	8.030403 Міжнародні економічні відносини	IV
41	8.080201 Інформатика	IV
42	7.050103 Міжнародна економіка	III
43	7.110101 Лікувальна справа	III
44	7.030303 Архітектурне будівництво	III
45	7.030201 Журналістика	III
46	7.080401 Інформаційні управління системи і технології	III
47	8.000011 Прикладна економіка	неакредитована
48	8.070102 Фізика твердого тіла	- "
49	7.020101 Кулітурологія	- "
50	7.030304 Археологія	- "
51	7.090804 Фізична та біомедична електроніка	- "
52	7.070205 Медична фізика	- "
53	7.030507 Переклад	- "
54	6.010100 Валеологія	- "
55	6.030100 Філософія	- "
56	6.030400 Країнознавство	- "
57	6.060100 Правознавство	- "
58	6.040300 Політологія	- "
59	6.050200 Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності	- "
60	6.050400 Туризм	- "

Динаміка основних показників успішності студентів

Таблиця 2.2

Форма навчання	Сесії	Абсолютна успішність		"5"		"5" і "4"		Тільки "3"	
		02/03	03/04	02/03	03/04	02/03	03/04	02/03	03/04
Денна	Зимова	81,5	83,5	23,1	22,9	31,2	30,4	3,6	3,3
	Літня	85,2	86,1	26,1	29,4	29,8	31,2	4,0	2,9
Заочна	Зимова	74,0	73,8	12,3	13,5	28,9	32,8	9,8	5,3
	Літня	82,8	82,3	13,3	12,9	32,8	35,5	5,7	4,0

Поступово зменшується кількість боржників після літньої екзаменаційної сесії. У 2003/2004 навчальному році вона складала 980 осіб, що на 36 осіб менше, ніж у минулому році (табл. 2.4). Найбільша кількість боржників традиційно зберігається на факультетах:

- механіко-математичному – 161,
- економічному – 160,
- фізіологічному – 103,
- геолого-географічному – 74.

Відрахування студентів у 2003/2004 навчальному році становило 4,1 % (табл. 2.5 а). За академічну заборгованість відраховано 2,9 % студентів. Слід відзначити, що найбільший відсів на факультетах:

**Основні показники екзаменаційних сесій
у розрізі факультетів (денне відділення)**

Таблиця 2.3

№ п/п	Факультет	Сесія зимова/ літня	2002/2003		2003/2004	
			навчальний рік Абсолютна	Якісна	навчальний рік Абсолютна	Якісна
1	Біологічний	зимова літня	90,5 87,9	64,4 60,1	85,9 89,4	59,6 65,7
2	Геолого- географічний	зимова літня	74,0 81,2	49,0 51,0	86,9 83,9	48,1 58,0
3	Економічний	зимова літня	83,3 87,3	69,6 70,5	83,0 86,7	69,6 72,1
4	Іноземних мов	зимова літня	89,9 92,6	66,0 64,2	90,2 91,4	63,8 72,2
5	Інститут високих технологій					
	5.1. Комп'ютерних наук	зимова літня	90,7 82,9	49,1 52,4	80,9 85,5	44,9 61,1
	5.2. Фізико- технічний	зимова літня	81,0 83,5	42,2 46,2	76,9 83,0	38,3 50,4
	5.3. Фізико- енергетичний	зимова літня	-	-	-	-
6	Історичний	зимова літня	85,0 80,5	55,7 52,0	88,7 87,8	58,1 63,8
7	Механіко- математичний	зимова літня	60,7 70,7	34,1 34,7	72,5 74,9	33,0 43,0
8	Психології	зимова літня	80,4 82,4	54,6 59,4	79,1 90,9	53,6 70,1
9	Радіофізичний	зимова літня	82,7 94,4	40,8 57,9	86,0 89,4	43,1 60,8
10	Соціологічний	зимова літня	82,1 92,1	57,7 61,1	88,9 86,6	64,5 59,8
11	Фізичний	зимова літня	87,1 95,1	47,5 59,3	83,1 90,3	37,1 62,5
12	Філологічний	зимова літня	82,7 82,7	49,7 45,5	83,6 86,4	48,2 52,2
13	Філософський	зимова літня	88,3 84,4	50,6 54,5	77,9 76,0	52,7 54,3
14	Фундаментальної медицини	зимова літня	89,8 77,4	66,0 51,6	87,1 80,7	68,1 46,8
15	Хімічний	зимова літня	74,2 87,6	46,1 58,7	79,1 89,8	37,7 56,3
Усього		зимова літня	81,5 85,2	54,3 55,9	83,5 86,1	53,3 60,7

– фундаментальної медицини – 9,9 %,
– комп'ютерних наук – 8,5 %,
– механіко-математичному – 6,7 %. Відрахування контрактних студентів перевищує відрахування студентів, що навчаються за бюджетом (табл. 2.5-6).

У минулому навчальному році були захищені 1140 дипломних робіт на 15 факультетах: із них на «Відмінно» – 777 робіт (68,2 %), на «добре» – 322 роботи (28,2 %) (табл. 2.6).

У цілому по університету за всіма формами навчання випуск 2004 року за освітньо-кваліфікаційними рівнями «спеціаліст», «магістр» склав 2184 чол., у тому числі 875 контрактників, за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» – 1787 чол., у тому числі 609 контрактників (табл. 2.7). Серед випускників денної форми навчання 141 спеціаліст (у тому числі 34 контрактники) та 1042 маістри (131 контрактник).

Найбільший коефіцієнт випуску (89,5 %) на соціологічному факультеті. Найменший коефіцієнт випуску на геолого-географічному (68,1 %) та хімічному (70,0 %) факультетах. У цілому коефіцієнт випуску за денною формою навчання збільшився порівняно з минулим 2003 роком на 5,1 % і становить 78,4 % (табл. 2.8).

Боржники після літньої екзаменаційної сесії

Таблиця 2.4

№ п/п	Факультети	Кількість боржників після літньої сесії 2002/2003 навч. року	із них відраховано на 1.09.2003 р.	Кількість боржників після літньої сесії 2003/2004 навч. року
1	Біологічний	41	6	36
2	Геолого-географічний	79	7	74
3	Економічний	157	16	160
4	Іноземних мов	50	12	62
5	Інститут високих технологій			
	5.1. Комп'ютерних наук	18	5	19
	5.2. Фізико-технічний	45	11	46
	5.3. Фізико-енергетичний	-	-	-
6	Історичний	69	16	42
7	Механіко-математичний	191	22	161
8	Психології	45	9	27
9	Радіофізичний	24	5	45
10	Соціологічний	21	-	43
11	Фізичний	18	5	39
12	Філологічний	137	23	103
13	Філософський	12	2	31
14	Фундаментальної медицини	77	24	64
15	Хімічний	32	7	28
Усього		1016	170	980

Таблиця 2.5 а

Відсів студентів на факультетах (денна форма навчання), %

Факультет	Усього					За академічну неуспішність				
	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04
1. Біологічний	5,8	4,8	2,5	3,7	2,8	3,3	1,9	0,5	1,4	2,0
2. Геолого-географічний	4,5	6,7	6,8	6,7	5,1	2,8	3,1	3,5	5,9	4,1
3. Економічний	4,7	7,3	2,5	2,0	2,8	2,9	3,1	1,1	1,2	1,4
4. Іноземних мов	3,8	4,0	2,5	3,4	2,4	0,3	1,0	0,6	2,1	0,3
5. Інститут високих технологій										
5.1. Комп'ютерних наук	-	-	-	5,0	8,5	-	-	-	4,2	7,9
5.2. Фізико-технічний	4,0	3,0	5,0	3,1	5,2	3,0	2,3	2,2	3,1	4,9
5.3. Фізико-енергетичний	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Історичний	5,4	4,7	2,1	3,6	1,1	2,8	1,8	0,8	1,1	-
7. Механіко-математичний	8,4	3,9	6,4	8,3	6,7	6,5	2,6	5,4	6,4	5,5
8. Психології	-	7,7	3,6	1,7	4,9	-	3,8	2,2	1,0	4,2
9. Радіофізичний	5,8	2,9	3,6	4,5	4,1	4,0	1,5	2,8	2,9	3,2
10. Соціологічний	2,1	3,1	2,8	2,5	1,5	0,4	0,3	2,5	2,2	1,2
11. Фізичний	3,9	2,8	3,5	3,5	5,0	3,4	0,7	2,6	2,7	3,8
12. Філологічний	7,0	4,3	2,9	3,9	3,6	4,9	1,7	1,5	2,5	2,3
13. Фундаментальної медицини	5,2	1,6	6,7	5,4	9,9	0,7	1,6	3,0	3,3	7,8
14. Філософський	-	-	-	1,3	2,3	-	-	-	-	1,5
15. Хімічний	7,5	3,5	4,2	4,3	4,3	4,3	1,9	1,9	2,6	3,0
Усього	5,4	4,9	3,7	4,0	4,1	3,2	2,1	2,1	2,7	2,9

Інформаційно-аналітичні матеріали за підсумками 2003/2004 навчального року

Таблиця 2.5 б

Відрахування студентів на факультетах
(денна форма навчання за бюджетом і контрактом), 2003/2004 навчальний рік

Контингент на 01.10. 2003 р.			Факультет	Усього				За академічну неуспішність			
№ п/п	Бюджет	Контракт		Б	%	К	%	Б	%	К	%
1	334	24	Біологічний	8	2,4	2	8,3	7	2,1	-	-
2	418	50	Геолого-географічний	21	5,0	3	6,0	19	4,5	-	-
3	750	492	Економічний	5	0,7	31	6,3	4	0,5	14	2,8
4	466	287	Іноземних мов	6	1,3	12	4,2	-	-	4	1,4
5			Інститут високих технологій								
5.1	113	39	Комп'ютерних наук	8	7,1	5	12,8	7	6,2	5	12,8
5.2	330	15	Фізико-технічний	16	4,8	2	13,3	16	4,8	1	6,7
5.3	-	-	Фізико-енергетичний	-	-	-	-	-	-	-	-
6	325	37	Історичний	-	-	4	10,8	-	-	-	-
7	643	28	Механіко-математичний	36	5,6	9	32,1	32	5,0	5	17,9
8	202	107	Психології	3	1,5	12	11,2	3	1,5	10	9,3
9	422	17	Радіофізичний	15	3,6	3	17,5	12	2,8	2	11,8
10	306	35	Соціологічний	2	0,6	3	8,6	2	0,6	2	5,7
11	416	4	Фізичний	18	4,3	3	75,0	13	3,1	2	50,0
12	752	63	Філологічний	25	3,3	4	6,3	17	2,3	2	3,2
13	113	19	Філософський	3	2,7	-	-	2	1,8	-	-
14	132	241	Фундаментальної медицини	2	1,5	35	14,5	-	-	29	12,0
15	277	26	Хімічний	11	4,0	2	7,7	8	2,9	1	3,8
	5999	1484	Усього	179	3,0	130	8,8	142	2,4	77	5,2

Інформаційно-аналітичні матеріали за підсумками 2003/2004 навчального року

Дипломи з відзнакою одержали 568 випускників – 48,0 %, що на 4,7 % більше, ніж у минулому році (табл. 2.9). Найбільше дипломів з відзнакою отримано на фізико-технічному – 76,0 %, на економічному – 66,8 %, біологічному – 62,0 % факультетах.

Гордістю університету є іменні стипендіати. У 2003/2004 навчальному році стипендію Президента України отримували студенти соціологічного (Ю. Віденко), механіко-математичного (К. Бойко), радіофізичного (В. Горяшко), фізичного (Ю. Єрін) факультетів та факультету фундаментальної медицини (А. Завгородня). Стипендію Верховної Ради отримували студенти історичного (Т. Чулуй), фізико-технічного (І. Танатаров) факультетів та факультету фундаментальної медицини (О. Курінна). Стипендію обласдержадміністрації отримував студент механіко-математичного факультету Д. Єршов, а соціальну стипендію ім. Верховної Ради – студент фізичного факультету Я. Караченцев.

Таблиця 2.6
Підсумки захисту дипломних робіт у 2003/2004 навчальному році

№ п/п	Факультет	Захисти- ли дипломні роботи	"Відмінно"		"Добре"		"Задо- вільно"		"Незадо- вільно"	
			К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
1	Біологічний	58	41	70,5	16	27,5	1	2,0	-	-
2	Геолого- географічний	77	51	66,2	23	29,8	3	4,0	-	-
3	Економічний	202	158	78,2	37	18,3	7	3,5	-	-
4	Іноземних мов	119	92	77,3	27	22,7	-	-	-	-
5	Інститут високих технологій									
	5.1. Комп'ютер- них наук	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	5.2. Фізико- технічний	52	40	77,0	9	17,3	3	5,7		
	5.3. Фізико- енергетичний	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Історичний	58	38	65,5	18	31,1	2	3,4	-	-
7	Механіко- математичний	136	83	61,1	47	34,5	6	4,4	-	-
8	Психологі	48	25	52,1	21	43,7	2	4,2	-	-
9	Радіофізичний	81	51	63,0	23	28,4	7	8,6	-	-
10	Соціологічний	51	36	70,6	13	25,4	2	4,0	-	-
11	Фізичний	75	55	73,4	17	22,6	3	4,0	-	-
12	Філологічний	134	74	55,2	56	41,8	4	3,0	-	-
13	Філософський	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	Фундаменталь- ної медицини	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Хімічний	49	33	67,0	15	31,0	1	2,0	-	-
Усього		1140	777	68,2	322	28,2	41	3,6	-	-

Випуск спеціальностей

Таблиця 2.7

Форма навчання	Бакалаври		Спеціальісти		Магістри	
	2003 р.	2004 р.	2003 р.	2004 р.	2003 р.	2004 р.
Денна	1158	1212	184	141	1042	1042
Заочна	433	575	868	910	31	91
Усього	1591	1787	1052	1051	1073	1133

Таблиця 2.8
Коефіцієнт випуску спеціальістів і магістрів на факультетах
(% відносно прийому)

№ п/п	Факультет	1999/2000 навч. р.	2001/2002 навч. р.	2002/2003 навч. р.	2003/2004 навч. р.
1	Біологічний	86,9	75,0	75,6	82,6
2	Геолого-і-географічний	79,7	87,3	69,0	68,1
3	Економічний	97,1	85,6	85,0	88,2
4	Іноземних мов	85,7	70,5	75,2	86,2
5	Інститут високих технологій				
	5.1. Комп'ютерних наук	-	-	-	-
	5.2. Фізико-технічний	57,1	82,5	66,7	82,5
	5.3. Фізико-енергетичний	-	-	-	-
6	Історичний	89,3	78,9	62,4	81,7
7	Механіко-математичний	65,3	65,5	61,8	80,0
8	Психологі	-	85,5	72,3	85,7
9	Радіофізичний	88,3	82,5	81,1	83,5
10	Соціологічний	89,1	77,0	110,8	89,5
11	Фізичний	73,0	90,6	73,5	87,2
12	Філологічний	61,7	76,0	65,7	78,3
13	Філософський	-	-	-	-
14	Фундаментальної медицини	100,0	95,2	64,9	87,8
15	Хімічний	83,3	81,7	67,5	70,0
УСЬОГО		82,9	80,3	73,3	78,4

2.2. Заочна форма навчання

Університет надає можливість студентам-заочникам здобувати освіту на 11 факультетах університету, використовуючи різні форми навчання: заочну (за держзамовленням та на умовах контракту), заочну, дистанційну, парадельну, прискорену, а також другу вищу освіту.

На 1 червня 2004 р. контингент студентів заочного відділення становить 4639 осіб, з них 1119 навчаються за дистанційною формою. На заочному від-

Таблиця 2.9
Випуск, дипломи з відзнакою, реальні та дослідні дипломні роботи
в 2003/2004 навч. р. (денна форма навчання)

№ п/п	Факультет	Випуск, у т. ч. контракт	Дипломи з відзнакою, у т. ч. контракт		Захищені дипломні роботи
			Кількість	%	
1	Біологічний	58/2	36	62,0	58
2	Геолого-географічний	77/5	41	53,2	77
3	Економічний	202/72	135	66,8	202
4	Іноземних мов	119/36	66	55,4	119
5	Інститут високих технологій				
	5.1. Комп'ютерних наук	-	-	-	-
	5.2. Фізико-технічний	52/4	30	76,9	-
	5.3. Фізико-енергетичний	-	-	-	-
6	Історичний	58/1	31	53,4	58
7	Механіко-математичний	136/4	44	32,3	136
8	Психологі	48/17	19	39,6	48
9	Радіофізичний	81/8	28	34,5	81
10	Соціологічний	51/5	29	56,8	51
11	Фізичний	75/1	33	44,0	75
12	Філологічний	134/-	41	30,5	134
13	Філософський	-	-	-	-
14	Фундаментальної медицини	43/10	13	30,2	-
15	Хімічний	49/-	22	45,0	49
	Усього	1183/165	568	48,0	1140

Таблиця 2.10
Абсолютна успішність студентів заочної форми навчання (літня сесія)

№ п/п	Факультети	Заочна форма навчання	
		2002/2003, у %	2003/2004, у %
1	Біологічний	92,6	96,7
2	Геолого-географічний	85,4	80,8
3	Економічний	77,8	80,6
4	Іноземних мов	82,4	81,1
5	Історичний	79,7	84,3
6	Механіко-математичний	57,1	27,3
7	Психологі	87,5	92,3
8	Радіофізичний	-	-
9	Соціологічний	85,6	84,0
10	Філологічний	88,2	82,3
11	Філософський	62,5	91,7
12	Хімічний	96,3	83,0
	Усього:	82,8	83,3

діленні 38,2 % від загальної кількості студентів університету (36,1 % у 2002/2003 навч. р.). Зберігається тенденція зростання кількості студентів, які навчаються за рахунок коштів юридичних та фізичних осіб (3579 студентів-контрактників). Цей показник підвищився з 68,4 % у 2002/2003 навч. р. до 77,2 % у 2003/2004 навч. р.

Зростає і кількість студентів-заочників, що закінчили університет. У 2003/2004 навч. р. одержали дипломи 1576 випускників (2002/2003 – 1332): у тому числі дипломи магістра – 91 (з них 82 контрактники); спеціаліста – 910 (710 контрактників); бакалавра – 575 (413 контрактників). Дипломи з відзнакою одержали 427 осіб: магістра – 60, спеціаліста – 160, бакалавра – 47 (табл. 2.7).

Аналіз результатів літньої екзаменаційної сесії дає можливість відзначити, що середньоуніверситетський абсолютний показник успішності дещо підвищився (табл. 2.10). Цей показник на 7 факультетах вище, ніж загальноуніверситетський: на біологічному – 97,0 %, на філософському і факультеті психології – 92 %, на історичному і соціологічному – 84 %, на хімічному – 83 %, на філологічному – 81 %. Традиційно низький показник абсолютної успішності на механіко-математичному факультеті – 27 % (табл. 2.10). Найвища абсолютна успішність по університету у студентів 5-х та 6-х курсів (94 % та 96 % відповідно).

Аналізуючи результати літньої екзаменаційної сесії, слід відмітити незначні зміни показників якості успішності: зменшилась кількість студентів, що одержали тільки «5» (з 13,2 % у 2002/2003 навч. р. до 12,9 % у 2003/2004 навч. р.). Але значно збільшилась кількість студентів, що вчилися тільки на «4» і «5» (з 31 % у 2002/2003 навч. р. до 35,5 % у цьому році).

Найкращі показники якості навчання у студентів таких факультетів: філософії (75,0 %), психології (60,8 %), іноземних мов (59,1 %), біологічно-го (53,5 %), історичного (48,1 %).

За 2003/2004 навч. р. відсів на заочному відділенні склав 3,7 % (171 чол.). З них: за порушення фінансових умов контракту – 101, за академічну неуспішність – 66 осіб (табл. 2.11).

Кожного року відбувається випуск осіб, які одержують другу вищу освіту. В цьому році захистили дипломи 258 осіб. З них: на економічному факультеті 223 спеціалісти, на факультеті іноземних мов – 32 спеціалісти, на історичному факультеті – 3 магістри.

2.3. Заочна, дистанційна форма навчання

Деякі більшої популярності набуває заочна, дистанційна форма навчання, що проводиться на базі навчально-консультативних пунктів (НКП) в містах, розташованих за межами Харківської області.

На сьогодні 5 факультетів (економічний, психології, іноземних мов, геолого-географічний, філологічний) проводять навчання за заочною, дистанційною формою в 10 містах України: Феодосії, Красному Лучу, Слов'янську,

Таблиця 2.11
Відрахування студентів заочної форми навчання у 2003/2004 навч. р.

Контингент заочного відділення	Факультет	Заочна			
		Усього		Академічна заборгованість	
		К-сть	%	К-ть	%
229	Біологічний	5	2,2	5	2,2
311	Геолого-географічний	6	1,9	5	1,6
2156	Економічний	60	2,8	9	0,4
487	Іноземних мов	25	5,3	4	0,8
235	Історичний	16	6,8	6	2,6
41	Механіко-математичний	3	7,3	-	-
532	Психологі	23	4,3	15	2,8
160	Соціологічний	9	5,6	8	5,0
374	Філологічний	16	4,3	11	2,9
14	Філософський	3	21,4	-	-
100	Хімічний	5	5,0	3	3,0
4639	Усього:	171	3,7	66	1,4

Черкасах, Кіровограді, Складовську, Новій Каховці, Кременчузі, Маріуполі, Кривому Розі. На сьогодні за заочною, дистанційною формою навчаються 1119 студентів (рис. 2.1). У порівнянні з минулим навчальним роком кількість студентів значно зросла.

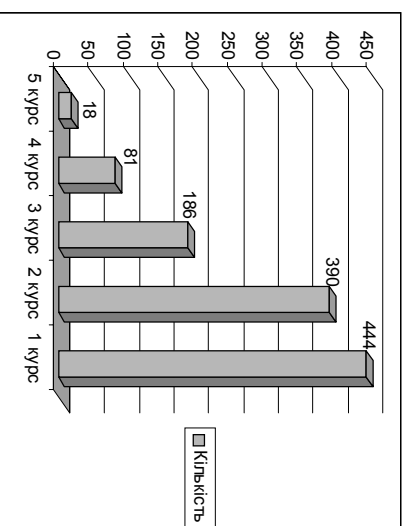

Рис. 2.1. Кількість студентів

році проведено інвентаризацію навчально-методичної літератури на навчально-консультативних пунктах. Як і раніше, Центральна наукова бібліотека в скорочений термін забезпечує навчально-консультативні пункти за заявками монотрафіями, навчальною літературою та посібниками, закуповує нові видання і передає їх до міста призначення через відділ дистанційного навчання.

Кожен консультативний пункт отримав навчальної літератури більше, ніж обумовлено договором (табл. 2.14). На кожного студента припадає по 7 примірників навчальних видань.

Таблиця 2.12
Кількість студентів, які навчаються за заочною, дистанційною формою навчання

Факультети	2002/2003 н. р.	2003/2004 н. р.		Різниця (+, -)
	Кількість	К-ть	Відсоток від загальної кількості (%)	
Економічний	588	781	69,8 %	+193
Психологі	128	217	19,4 %	+89
Іноземних мов	84	83	7,4 %	-1
Геолого-географічний	18	23	2,1 %	+5
Філологічний	13	15	1,3 %	+2
ВСЬОГО	831	1119		+288

Таблиця 2.13
Розподіл студентів за напрямками і спеціальностями між навчально-консультативними пунктами

№	Місто, термін роботи	Разом	Факультети			
			економічний	психологі	іноземних мов	геолого-географ.
1	Красний Луч (2 р.)	349	273	76		
2	Кременчук (2 р.)	49		49		
3	Кіровоград (3 р.)	65	65			
4	Кривий Ріг (1 р.)	39	39			
5	Нова Каховка (3 р.)	58		22	36	
6	Маріуполь (1 р.)	10	10			
7	Складовськ (3 р.)	53	53			
8	Слов'янськ (5 р.)	173	168			5
9	Феодосія (>5 р.)	203	113	34	33	23
10	Черкаси (4 р.)	120	60	36	14	10
	РАЗОМ	1119	781	217	83	23

2.4. Працевлаштування випускників

Працевлаштування випускників 2003/2004 навчального року, які навчалися за державним замовленням, у цілому по університету заглиблюється на рівні 2002/2003 навчального року – 91%.

У 2003/2004 навчальному році найкраще робота з працевлаштування була проведена на біологічному, історичному, хімічному, фізико-технічному, економічному факультетах та на факультеті фундаментальної медицини. На цих факультетах 100 % випускників працевлаштовано (табл. 2.15).

Таблиця 2.14
Забезпечення НКП навчально-методичною літературою

№	М І С Т О	Передано примірників навчально-методичної літератури	
		1998 - 2003 рр.	2003/2004 н.р.
1	Красний Луч	1474	94
2	Кременчук	7	66
3	Кіровоград	1365	287
4	Кривий Ріг	-	85
5	Маріуполь	-	117
6	Нова Каховка	41	67
7	Скадовськ	720	22
8	Слов'янськ	82	60
9	Черкаси	639	603
10	Феодосія	1415	266
РАЗОМ		5743	1667

Працевлаштування випускників-педагогів у школах м. Харкова та Харківської області в порівнянні з 2002/2003 навчальним роком знизилася на 1,2 % (табл. 2.16, 2.17). Причинами небажання випускників працювати в сільських школах є заробітна плата, яка не відповідає прожитковому мінімуму, житлові та соціально-побутові умови, неповне педагогічне навантаження.

За системою «Випускник» та відповідно до програми соціологічного моніторингу професійної кар'єри та життєвого шляху випускників Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна в березні-квітні 2004 р. було проведено опитування випускників минулого року.

Дослідження мало на меті одержати інформацію щодо реального працевлаштування випускників 2003 р., характеру їхньої трудової діяльності, її відповідності отриманій спеціальності та особистісним планам й очікуванням.

В опитуванні взяли участь 566 випускників, що складає 47 % від загальної кількості. На факультетах кількість опитаних коливається в межах від більш 1/3 до майже 80 %. Винятком є тільки економічний факультет, де були опитані лише 17 % випускників.

Результати дослідження показали:

1. Незважаючи на об'єктивні труднощі, майже 93 % тих випускників 2003 р., які взяли участь в опитуванні (а це приблизно половина загальної чисельності), білги-менш вдало вирішили проблему свого працевлаштування. Серед працевлаштованих 44,5 % працюють за спеціальністю, що повністю відповідає отриманій освіті, 24 % зайняті в суміжних сферах діяльності. Працевлаштованими можуть вважатись й ті 12 % випускників, що продовжують навчання в аспірантурі, магістратурі тощо. Працюють не за фахом 11 %.

Статус безробітних мали на момент дослідження 5 % опитаних.

Порівняно з випуском 2002 р. зросло на 7,5 % чисельність тих, хто знайшов роботу, яка повністю відповідає їхній спеціальності та спеціалізації. На окремих факультетах (хімічному, фізичному, механіко-математичному, соціо-

Таблиця 2.15
ПОКАЗНИКИ
працевлаштування випускників денної форми навчання,
які закінчили університет у 2004 р.

№ з/п	Факультети, спеціальності	Випускників усіх видів фінансування	Випускників, які навчалися за держ. замовленням та підлягали працевлаштуванню, усього	У тому числі						
				Працевлаштовані	Із них		Продовжили навчання	Надане право на самостійне працевлаштування	Залишилися непрацевлаштованими за держ. замовл.	
					На державних підприємствах	На підприємствах інших форм власності				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	БІОЛОГІЧНИЙ	59	56	53	35	15	3	3	-	
	Генетика	9	8	8	5	1	2	-	-	
	Фізіологія	9	8	8	2	5	1	-	-	
	Біологія	29	29	26	21	5	-	3	-	
	Біохімія	12	11	11	7	4	-	-	-	
2	ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИЙ	80	76	73	49	24	-	1	2	
	Екологія	31	29	28	23	5	-	1	-	
	Економічна географія	15	13	12	5	7	-	-	1	
	Геологія	4	4	3	3	-	-	-	1	
	Гідрогеологія	16	16	16	7	9	-	-	-	
	Геологічна зйомка	4	4	4	2	2	-	-	-	
	Географія	10	10	10	9	1	-	-	-	
	ІСТОРИЧНИЙ	57	56	54	43	9	2	2	-	
3	Історія України	49	48	47	38	7	2	1	-	
	Архівознавство	8	8	7	5	2	-	1	-	
4	ІНОЗЕМНИХ МОВ Мова та література (із вивченням мови):	117	82	77	30	46	1	4	1	
	англійської	56	41	40	19	20	1	1	-	
	німецької	29	18	18	4	14	-	-	-	
	французької	32	23	19	7	12	-	3	1	
5	МЕХАНІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ	136	133	96	42	45	9	4	33	
	Інформатика	19	19	14	5	9	-	-	5	
	Математика	41	41	34	12	17	5	3	4	
	Прикладна математика	47	47	34	16	14	4	1	12	
	Механіка	12	12	9	7	2	-	-	3	
	Інформ.-управл. системи і технології	17	14	5	2	3	-	-	9	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	РАДІОФІЗИЧНИЙ	82	74	71	24	36	11	1	2
	Радіофізика та електроніка	63	55	53	18	30	5	1	1
	Біофізика	19	19	18	6	6	6	-	1
7	СОЦІОЛОГІЧНИЙ	51	46	38	12	18	8	7	1
8	ПСИХОЛОГІ	48	31	28	6	22	-	-	3
9	ФІЗИКО-ТЕХНІЧНИЙ	50	46	44	42	1	1	2	-
	Експериментальна ядерна фізика	31	29	28	26	1	1	1	-
	Прикладна фізика	19	17	16	16	-	-	1	-
10	ФІЗИЧНИЙ	73	73	64	35	19	10	6	3
	Фізика	65	65	58	31	19	8	6	1
	Астрономія	8	8	6	4	-	2	-	2
11	ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ	42	31	31	-	-	31	-	-
	Лікувальна справа	42	31	31	-	-	31	-	-
12	ФІЛОЛОГІЧНИЙ	128	128	116	63	53	-	7	5
	Українська мова	67	67	63	50	13	-	3	1
	Російська мова	16	16	14	6	8	-	2	-
	Прикладна лінгвістика	14	14	14	4	10	-	-	-
	Класична філологія	6	6	5	3	2	-	-	1
	Журналістика	25	25	20	-	20	-	2	3
13	ХІМІЧНИЙ	49	49	47	29	18	-	2	-
14	ЕКОНОМІЧНИЙ	205	133	131	20	111	-	2	-
	Економічна теорія	13	13	13	1	12	-	-	-
	Економічна кібернетика	18	18	18	4	14	-	-	-
	Фінанси та кредит	52	25	24	7	17	-	1	-
	Економічна статистика	13	13	13	6	7	-	-	-
	Адміністративний менеджмент	26	24	24	1	23	-	-	-
	Міжнародна економіка	20	6	6	-	6	-	-	-
	Міжнар. економічні відносини	26	9	9	-	9	-	-	-
	Облік і аудит	8	3	3	-	3	-	-	-
	Банківська справа	20	13	13	-	13	-	-	-
	Маркетинг	9	9	8	1	7	-	1	-
	УСЬОГО ВИПУСКНИКІВ	1177	1014	923	430	417	76	41	50
	У %	100,0	91,0	42,4	41,1	7,5	4,0	5,0	

Примітка: до працевлаштованих спеціалістів включено осіб, які продовжують навчання в ін-тернатурі та аспірантурі. Випускники, які навчалися за контрактом працевлаштовуються са-мостійно.

Аналіз працевлаштування випускників педагогічних спеціальностей у 2004 році

Таблиця 2.16

№ п/п	Спеціальності	Підлягали працевлаштуванню	Одержали при-значення на роботу	Надано право самостійного працевлаштування	Залишилися нерозподіленими	Направлені до шкіл України		
						Усього	До міста Харкова	До Харків-ської області
1	Біологія	56	53	3	-	8	6	2
2	Географія	23	22	-	1	8	6	1
3	Історія	56	54	2	-	32	16	11
4	Іноземні мови	82	77	4	1	6	4	1
	усього:							
	у т.ч. викладачі:							
	англійської мови	21	21	-	-	1	-	1
	німецької мови	8	8	-	-	1	1	-
	французької мови	7	6	-	1	-	-	-
	перекладачі:							
	англійської мови	20	19	1	-	1	1	-
	німецької мови	10	10	-	-	2	2	-
	французької мови	16	13	3	-	1	-	1
5	Математика	41	34	3	4	8	2	2
6	Російська мова	16	14	2	-	4	3	1
7	Українська мова	67	63	3	1	32	20	8
8	Фізика	65	58	6	1	7	3	2
9	Хімія	49	47	2	-	3	3	-
10	Класична філологія	6	5	-	1	2	1	1
	УСЬОГО	461	427	25	9	110	64	29
	У %	100	92,6	5,4	2,0	23,9	13,9	6,3
								3,7

Таблиця 2.17

Напрявлення на роботу до шкіл України випускників педагогічних спеціальностей у 2004 році

№ п/п	Спеціальності	Направлено до шкіл України		
		Усього	До міста Харкова	До Харків-ської обл.
1.	Механіка	1	-	1
2.	Біофізика	1	1	-
3.	Прикладна математика	2	2	-
4.	Загальна психологія	1	1	-
5.	Радіофізика	5	1	4
	Усього по університету:	10	5	5

логічному) цей показник помітно збільшився. Але говорити про зростання попиту на фахівців цих профільів можна буде лише у тому випадку, якщо ця тенденція знайде підтвердження в наступні роки.

2. Робота, яку знайшли випускники 2003 р., повністю або частково задовольняє поточну працевлаштованих. Проміжні оцінки («в чомусь влаштовує, в чому ні») надало приблизно 1/3 опитаних. Незадоволені своєю роботою складають відносно меншість – 10 %.

Порівняння оцінок своєї роботи, які надані випускниками 2002 та 2003 рр., свідчить, що відбуваються деякі зміни на краще. Дещо збільшилась чисельність задоволених своєю роботою і, відповідно, зменшилась чисельність незадоволених. Якщо у 2002 р. загальний індекс задоволеності роботою становив +0,26, то у 2003 р. він зріс до +0,35.

Помітно зріс також рівень задоволеності головними характеристиками роботи. Але головним фактором, що детермінує загальну її оцінку, залишається розмір оплати праці. Він не відповідає вимогам приблизно 2/3 молодих фахівців.

3. Порівняно з попереднім випуском, суттєвих змін у використанні різних каналів працевлаштування майже не відбулось. Найбільш розповсюдженою практикою залишається використання родинних зв'язків. Завдяки допомозі батьків, родичів, знайомих знайшов роботу майже кожний третій з опитаних. Недостатньо ефективного є існування практики попереднього підприємства/організації на фахівця біля 40 % визначавши своє працевлаштування на даному робочому місці скоріше нерезальним або цілком нерезальним. У дійсності ж працюють відповідно з попередньою домовленістю (запитом) лише 18,5 % опитаних. До них можна додати групу тих, хто продовжив працювати там, де працював у період навчання (22 %).

Останні, тобто майже 2/3 опитаних, почали пошук реальної роботи вже після одержання диплому.

4. Головною причиною відсутності зв'язку між успішністю працевлаштованих та якісними характеристиками молодого фахівця (успішність у навчанні, участь у науково-дослідницькій діяльності, рівень професійної підготовки тощо), зв'язку, який у нормальних умовах вважається економічним, є, перш за все, сучасний стан ринку праці з його обмеженим попитом на досить широке коло спеціальностей та спеціалізацій, за якими здійснює підготовку університет.

Не можна також не враховувати існуючу практику протекціонізму, яка ніведе особистісні якості фахівця, надаючи перевагу тим, хто може скористатись родинною підтримкою (незалежно від того, наскільки вони володіють необхідною професійною підготовкою).

III. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

3.1. Науково-методична робота

Основні напрямки науково-методичної роботи у звітному році визначились подальшим виконанням «Програми підвищення якості навчального процесу» та участю університету в педагогічному експерименті з впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Факультетами та Науково-методичним центром університету (НМЦ) були розроблені плани заходів з реалізації Програми на 2003/2004 навчальний рік. У червні НМЦ було проведено моніторинг стану науково-методичної роботи на факультетах. Хід виконання Програми обговорено на засіданні Вченої ради університету 1 липня 2004 р. Аналіз показав як певні досягнення, так і проблеми науково-методичного забезпечення навчального процесу.

Практично всі факультети велику увагу приділяли розробці та вдосконаленню навчальних планів і програм, що пов'язано з розвитком двоступеневої освіти, відкриттям нових спеціальностей і спеціалізацій, упровадженням кредитно-модульної системи. Найбільш активно ця робота велася на економічному, філософському та механіко-математичному факультетах.

Серйозною проблемою залишається забезпечення навчального процесу навчальною літературою та навчально-методичними комплексами. Безумовно, спостерігаються позитивні зміни в організації видавничої діяльності університету. Протягом року загальною по університету видано 41 підручник і навчальний посібник з грифом МОН України, 88 – без грифа, 211 найменувань навчально-методичних матеріалів (табл. 3.1). НМЦ упорядковані видання навчально-методичної літератури, започатковано серію «Підручник (навчальний посібник) Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна» і «Методична література Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна», в яких видано 1 підручник, 11 навчальних посібників і 45 найменувань навчально-методичної літератури.

Але за даними самоаналізу факультетів повністю в університеті забезпечено підручниками і навчально-методичними посібниками лише 76,8 % дисциплін, зовсім не забезпечено 20 % дисциплін економічного факультету, 18 % – геолого-географічного, 13,4 % – філософського (табл. 3.2).

Багато проблем залишається і в організації видавничої діяльності університету. Зокрема, є випадки видання навчальної літератури з порушенням університетського «Положення про порядок планування та видання навчальної та навчально-методичної літератури»; частина видань не відповідає видавничим стандартам і вимогам МОН України щодо структури і змісту навчального видання; рецензування рекомендованої до друку літератури

Таблиця 3.1
Видання підручників, навчальних посібників
і навчально-методичних матеріалів у 2003/2004 навчальному році

Факультет / Інститут	Вид навчальної та навчально-методичної літератури		
	Підручники і посібники з грифом МОН	Підручники і посібники без грифа МОН	Методичні матеріали
Біологічний	2	8	5
Геолого-географічний	2	12	25
Економічний	5	14	38
Іноземних мов	4	9	15
Інститут високих технологій	3	3	25
Історичний	1	4	6
Механіко-математичний	2	7	9
Психологічний	0	1	3
Радіофізичний	3	4	7
Соціологічний	2	5	3
Фізичний	1	2	8
Філологічний	2	8	35
Філософський	7	3	8
Фундаментальної медицини	1	1	15
Хімічний	2	4	3
Інші підрозділи (НДІ хімії, Центр міжнародної освіти)	4	3	6
По університету	41	88	211

Таблиця 3.2
Забезпеченість навчального процесу підручниками та навчальними посібниками

Факультет / інститут	Відсоток дисциплін, що забезпечені підручниками		
	повністю	частково	не забезпечено
Біологічний	80,0 %	20,0 %	0,0 %
Високих технологій	85,0 %	15,0 %	0,0 %
Геолого-географічний	50,0 %	32,0 %	18,0 %
Економічний	50,0 %	30,0 %	20,0 %
Іноземних мов	100,0 %	0,0 %	0,0 %
Історичний	80,0 %	15,0 %	5,0 %
Механіко-математичний	90,0 %	8,0 %	2,0 %
Психологічний	72,0 %	28,0 %	0,0 %
Радіофізичний	100,0 %	0,0 %	0,0 %
Соціологічний	65,0 %	35,0 %	0,0 %
Фізичний	100,0 %	0,0 %	0,0 %
Філологічний	98,0 %	1,0 %	1,0 %
Філософський	41,9 %	44,7 %	13,4 %
Фундаментальної медицини	70,0 %	30,0 %	0,0 %
Хімічний	70,0 %	25,0 %	5,0 %
По університету	76,8 %	18,9 %	4,3 %

часом носить формальний характер; є труднощі з розповсюдженням виданої літератури і комплектуванням фондів ЦНБ університетськими виданнями; структурні підрозділи, що займаються видавничою діяльністю, не мають технічної бази для роботи. Всі ці проблеми розглядалися на засіданні ректорату в травні 2004 р., рішенням якого передбачено заходи, що мають сприяти розвитку видавничої діяльності і, як наслідок, покращенню забезпечення навчального процесу необхідною літературою.

Не менше уваги приділялося і забезпеченню навчального процесу навчально-методичними комплексами. За рішенням конференції трудового колективу від 29 серпня 2003 р., протягом року рівень забезпеченості нормативних і вибіркового дисциплін навчально-методичними комплексами повинен був досягти 100 %. Питання обговорювалося на ректораті в квітні 2004 р., за рішенням ректорату в травні 2004 р. навчальним відділом проведено відповідну перевірку кафедр і факультетів, а в червні факультетами проведений самоаналіз забезпечення навчального процесу навчально-методичними комплексами. За результатами перевірки навчального відділу загальною університету забезпечені повними навчально-методичними комплексами 81 % дисциплін, за самоаналізом факультетів – 85 % (табл. 3.3). На 100 % забезпечені навчально-методичними комплексами три факультети: фундаментальної медицини, комп'ютерних наук, філологічний і ряд кафедр: космічної радіофізики, фізики СВЧ, хімічної метрології, математичного аналізу, перекладу та англійської мови, економічної кібернетики, методів соціологічних досліджень, маркетингу та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, фізики кристалів, теоретичної фізики.

Таблиця 3.3
Забезпеченість навчального процесу навчально-методичними комплексами

Факультет	Відсоток дисциплін, повністю забезпечених навчально-методичними комплексами	
	Самоаналіз	Дані навчальної частини
Біологічний	85	70
Геолого-географічний	66	66
Економічний	97	85
Іноземних мов	75	80
Історичний	94	81
Комп'ютерних наук	100	100
Механіко-математичний	90	77
Психології	83	78
Радіофізичний	76	76
Соціологічний	72	79
Фізико-технічний	75	64
Фізичний	100	85
Філологічний	99	100
Філософський	72	85
Фундаментальної медицини	100	100
Хімічний	75	70
По університету	85	81

Проведений аналіз врахував усі складові повного навчально-методичного комплексу. Якщо ж враховувати тільки мінімум необхідних матеріалів (робоча програма, контрольні завдання, екзаменаційні білети), відсоток забезпечених дисциплін складатиме приблизно 98 %. Частіше за все в навчально-методичних комплексах відсутні концепти лекцій, методичні матеріали для семінарських, практичних, лабораторних занять і самостійної роботи студентів, тестові завдання. В університеті немає єдиного розуміння того, які складові комплексу виокремити обов'язковими. В переліку складових науково-методичного забезпечення навчального процесу «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» (наказ МОН України № 161 від 02.06.1993 р.) концепти лекцій не передбачені. Можливо, саме тому на багатьох кафедрах не всі дисципліни забезпечені концептами лекцій. Перевірки показали, що в університеті є поодинокі прикриті випадки, коли відсутні навіть робочі програми. Для подолання зазначених недоліків рішенням Вченої ради університету від 01.07.2004 р. (протокол № 8), передбачено розробити університетське Положення про навчально-методичний комплекс дисципліни з визначенням обов'язкових складових комплексу і підвищити виконавчу дисципліну.

З метою стимулювання науково-методичної роботи в університеті в червні 2004 р. проведено конкурс на краще науково-методичне забезпечення навчального процесу. За результатами конкурсу відзначено за напрямком «Забезпечення навчального процесу навчально-методичними комплексами» першою премією – всі кафедри факультету фундаментальної медицини (декан М. І. Яблучанський); другою премією – кафедру хімічної метрології (зав. кафедрою Л. П. Лотінова); третьою премією – кафедру соціології управління та соціальної роботи (зав. кафедрою В. М. Ніколаєвський); за напрямком «Упровадження комп'ютерних навчальних технологій» першою премією – всі кафедри факультету фундаментальної медицини; другою премією – кафедру соціології (зав. кафедрою Л. І. Сокурянська); третьою премією – кафедру міжнародних економічних відносин, краєзнавства і туризму (зав. кафедрою А. П. Голіков); за напрямком «Розробка інноваційних навчальних технологій» першою премією – кафедру геоecології та конструювальної географії (зав. кафедрою В. Ю. Некос); другою премією – кафедру фізіології та біохімії рослин (зав. кафедрою В. В. Жмурко); третьою премією – кафедру англійської фізіології (зав. кафедрою С. І. Машенко)

Важливим чинником якості освітнього процесу є педагогічна майстерність викладача, його вміння використовувати різноманітні сучасні методи навчання. Для вдосконалення педагогічної майстерності викладачів і впровадження сучасних методів навчання велика увага надавалась організації і проведенню методичних конференцій та семінарів, майстер-класів, показових і відкритих занять тощо.

Проведено 8 конференцій міжнародного та всукраїнського рівнів: XII Міжнародний науково-методичний семінар «Модернізація та реформування середньої, вищої і післядипломної географічної освіти в країнах СНД: досвід, проблеми, перспективи» (кафедра фізичної географії та картографії), VII Міжнародну науково-практичну конференцію «Проблеми адаптації

екологічної освіти України до європейських стандартів» (кафедра геоecології та конструювальної географії), Всеукраїнську науково-методична конференцію «Третє Каразінівське читання: Харківська методична школа» (факультет іноземних мов), Науково-методичний семінар з проблем викладання соціології (соціологічний факультет), Міжнародну конференцію «Викладання мов у вищих навчальних закладах на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки» (кафедра мовної підготовки іноземних учнів ЦМО) тощо. Продовжено роботу міжвузівського семінару «Проблеми освіти та інформаційні технології» та «Школи педагогічної майстерності». На факультетах історичному та іноземних мов працюють лабораторії науково-методичних досліджень. Найкраще організовані методичні семінари на факультетах психології, фізіологічному та іноземних мов. Цікавий досвід організації майстер-класів накопичено на соціологічному факультеті. На історичному факультеті видається «Методичний вісник», діє лекторій «Університети світу», який дає можливість ознайомитися з кращими здобутками світової дидактики. Для читання лекцій запрошуються фахівці України, Росії, Німеччини, США. Загалом по університету було проведено понад 150 відкритих занять. Результат цієї роботи – підвищення якості викладання, розширення спектра використання сучасних освітніх технологій, що підтверджується даними моніторингу та опитування «Викладання очима студентів». У той же час дані самоналізу факультетів свідчать, що подальший розвиток методичної майстерності викладачів потребує поширення досвіду у цій сфері. Протягом 2004/2005 навчального року НМЦ організує університетський постійно діючий семінар «Сучасні методи та інноваційні технології навчання»

У вересні-жовтні 2003 р. та лютому-березні 2004 р. соціологічним факультетом і НМЦ були проведені опитування студентів 2-4-х курсів усіх факультетів. Результати опитування показали, що студенти стабільно високо оцінюють загальний рівень викладання в університеті (середній бал – 4,1 за п'ятибальною шкалою). Найвищі оцінки отримали такі характеристики, як вільне володіння матеріалом (4,5 бали), захопленість своїм предметом і культурою мови (по 4,4 бали). Дані про оцінку студентами загального рівня та конкретних складових викладання наведені в табл. 3.4, 3.5.

Поширилося застосування у навчальному процесі комп'ютерних освітніх технологій. Загальноуніверситетський банк електронних навчальних ресурсів сьогодні складається з 728 електронних версій навчально-методичних матеріалів, 182 мультимедійних ілюстраційних матеріалів і 17 електронних підручників (табл. 3.6). Слід відзначити плідну роботу з розробки електронних підручників співробітників Центру комп'ютерних технологій, кафедри вищої математики й інформатики, економічного і геолого-географічного факультетів та з розробки мультимедійних ілюстрацій – факультету фундаментальної медицини. 54 навчальних електронних матеріалів розміщені на сайті ЦНБ (табл. 3.7). Проте за даними самоналізу факультетів і опитування студентів на більшості факультетів електронних навчальних матеріалів недостатньо та використовуються вони рідко. Винятком є факультети фундаментальної медицини і комп'ютерних наук. Найменший банк електронних ресурсів на біологічному, історичному та радіофізичному факультетах.

Рівень викладання за оцінками студентів

Таблиця 3.4

Факультети	Оцінка за п'ятибальною шкалою	
	Лютий 2003 р.	Лютий 2004 р.
1. Біологічний	3,8	4,2
2. Геолого-географічний	3,9	3,7
3. Економічний	3,9	4,1
4. Іноземних мов	3,9	4,1
5. Історичний	4,3	4,4
6. Комп'ютерних наук	4,0	4,4
7. Механіко-математичний	4,2	4,1
8. Психологі	4,2	4,3
9. Радіофізичний	4,0	4,1
10. Соціологічний	4,2	4,2
11. Фізико-технічний	4,2	4,1
12. Фізичний	4,3	4,2
13. Фізіологічний	4,1	4,2
14. Філософський	4,2	4,2
15. Фундаментальної медицини	4,3	4,2
16. Хімічний	3,9	3,8
Усілому по університету	4,1	4,1

Оцінка складових діяльності викладачів (по університету в цілому)

Таблиця 3.5

	Оцінка за п'ятибальною шкалою	
	Лютий 2003 р.	Лютий 2004 р.
Уміння підтримувати контакт	3,9	4,0
Доступність викладення матеріалу	4,1	4,1
Логічна послідовність, аргументованість	4,1	4,2
Вільне володіння матеріалом	4,5	4,5
Уміння викликати інтерес до предмета	3,7	3,7
Використання нової наукової інформації	3,5	3,6
Уміння зв'язати наукову інформацію з життям	3,4	3,6
Уміння підтримувати дисципліну	3,9	4,0
Прийнятний темп викладення	4,0	4,1
Принциповість, вимогливість	4,1	4,2
Захопленість своїм предметом	4,4	4,4
Поважливе, доброзичливе ставлення	4,2	4,3
Висока загальна культура, ерудиція	4,2	4,3
Об'єктивність в оцінці знань	4,0	4,1
Культура мови	4,4	4,4
Почуття гумору	3,9	3,9
Якість викладання в цілому	4,1	4,1

Навчальність електронних навчальних ресурсів

Таблиця 3.6

Факультет / Інститут	Типи електронних навчальних ресурсів		
	Електронні версії навчально-методичних матеріалів	Мультимедійні ілюстративні матеріали	Інтерактивні електронні підручники
Біологічний	5	1	0
Високі технології	74	3	3
Геолого-географічний	139	15	2
Економічний	79	0	7
Іноземних мов	35	16	0
Історичний	3	0	0
Механіко-математичний	17	0	2
Психологічний	22	3	0
Радіофізичний	5	0	0
Соціологічний	86	26	0
Фізичний	9	47	0
Фізіологічний	40	0	1
Філософський	101	0	0
Фундаментальної медицини	100	70	2
Хімічний	13	1	0
По університету	728	182	17

Електронні версії підручників і посібників

на сайті ЦНБ

Таблиця 3.7

Факультет	Кількість матеріалів
Біологічний	3
Геолого-географічний	4
Іноземних мов	11
Механіко-математичний	5
Радіофізичний	6
Фізичний	10
Фізіологічний	8
Філософський	7
Разом	54

За даними опитування, загальною по університету лише 9 % студентів працювали з електронними версіями підручників і посібників, а 6 % мали можливість використовувати комп'ютерні освітні технології. Головні причини – недостатня комп'ютерна база та низька організації цієї роботи.

Найбільш вразливими

з точки зору використання сучасних форм і методів навчання залишаються самостійна робота та контроль знань студентів. Поширені такі традиційні форми самостійної роботи, як підготовка рефератів і домашніх завдань, участь у науково-дослідній роботі. У минулому році ще більше застосовувалися сучасні форми контролю знань. Письмові та комбіновані іспити стають дійсно поширеними, за наказом ректора № 0202-1/122 від 20.07.2004 р. з 2004/2005 навчального року заліки та іспити семестрового підсумкового контролю будуть проводитися виключно в письмовій формі. Але письмове та комп'ютерне тестування, рейтингова система використовуються недостатньо. Ці дані збігаються з ре-

зульцатами опитування студентів: 58% відповіли, що в навчальному процесі ніколи не використовувється тестовий контроль, 63% – рейтингова система, 85% – контроль за допомогою комп'ютерних програм.

Упровадження інноваційних освітніх технологій потребує сучасного технічного оснащення. Загалом по університету парк технічних засобів навчання збільшився (табл. 3.8). У відділі ТЗН працює сервісна група з обслуговування та ремонту технічних засобів. Співробітниками відділу відремонтовано та обладнано технічними засобами Велику хімічну аудиторію, дообладнано експериментально-механічну майстерню та фотолабораторію, відремонтовано 87 одиниць техніки, виготовлено 250 слайдів, виконано 370 замовлень на виготовлення фотографій, оформлено та проведено 10 виставок. Але проблема створення сучасної технічної бази освітнього процесу в університеті залишається актуальною. Викликає занепокоєння зменшення кількості аудиторій, придатних для використання ТЗН.

Технічні засоби навчання

Таблиця 3.8

Факультет / Інститут	Технічні засоби			
	проектори	мультимедіа	теле- та відео	аудиторії з ТЗН
Біологічний	11	1	1	0
Високих технологій	9	1	3	2
Геолого-географічний	23	1	19	1
Економічний	1	2	1	1
Іноземних мов	1	0	14	2
Історичний	5	1	2	1
Механіко-математичний	0	0	0	0
Психологічний	0	0	3	0
Радіофізичний	7	3	2	2
Соціологічний	2	0	2	1
Фізичний	7	0	2	1
Фізіологічний	0	0	4	3
Філософський	10	0	0	0
Фундаментальної медицини	3	3	1	1
Хімічний	5	0	0	0
Відділ ТЗН	5	1	6	3
По університету	89	13	60	18
Порівняно з 2002/2003 навч. р.	+24	+9	+21	-9
				+7

2005 рік має стати роком приєднання України до числа повноправних учасників Болонського процесу.

Ефективна інтеграція України до Європейської зони вищої освіти і досліджень ставитиме як перед університетами України, так і перед органами управління освітою низку непростих проблем. Слід проаналізувати, наскільки існуючі у нас освітньо-кваліфікаційні рівні і стандарти освіти зрозумілі і прийнятні для європейських колег. Слід упроваджувати загалом для Європи критерії, форми і методи моніторингу якості освіти, перейняти досвід міжнародних організацій і взаємного визнання університетами рівнів професійної підготовки.

Починаючи з минулого навчального року, Міністерство освіти і науки та провідні університети країни різко активізували діяльність у цих напрямках. Університет включився у велику роботу з адаптації навчально-виховного процесу до вимог Болонського процесу. Університет є дійсним членом Міжнародної Асоціації Університетів /ЮНЕСКО, співзасновником Євразійської Асоціації Університетів, повним індивідуальним членом Європейської Асоціації Університетів, має угоди про співробітництво з 37 університетами 17 країн Європи. За 5 років 1100 співробітників, аспірантів і студентів відвідали 33 країни Європи, університет прийняв понад 600 гостей з 33 європейських країн.

Передумовою визнання дипломів про освіту, підвищення мобільності фахівців, конкурентоспроможності на європейському ринку праці та освітніх послуг є забезпечення високої якості освіти. В університеті створено систему управління якістю навчального процесу як фактора, що визначає якість освіти. Система включає майже весь управлінський цикл: аналіз – цілі – планування – організація діяльності – контроль – корекція – аналіз. При розробці системи головна увага приділялася науково-методичній роботі, оскільки з основних чинників, які визначають якість навчального процесу, більшість пов'язана з навчально-методичним забезпеченням.

Система має три основні складові. Перша – діагностика якості навчального процесу. В університеті наприкінці кожного навчального року проводиться відповідний моніторинг. Розроблено критерії оцінки якості навчального процесу та комп'ютерна програма, за допомогою яких зібрана по факультетах інформація аналізується та систематизується. У діагностиці якості навчального процесу значну роль відіграють соціологічні дослідження. Була розроблена та впроваджена система опитування «Висладання очима студента». Вивчення та врахування результатів такого регулярного опитування сприяє об'єктивній оцінці діяльності як окремого викладача, так і факультету в цілому. У загальнені результати моніторингу й опитування є відкритими, розміщуються на WEB-сторінці університету.

Другою складовою є визначення стратегічних цілей управління. Ґрунтуючись на результатах першого моніторингу, було створено загальноунівер-

3.2. Харківський університет і Болонський процес

ситетську комплексну довістпрокову «Програму підвищення якості навчального процесу», реалізація якої триватиме до 2010 р., тобто до передбаченого Болонською декларацією терміну формування єдиного європейського освітнянського та наукового простору. Програма охоплює всі складові якості освітнього процесу: підбір і виховання науково-педагогічних кадрів, удосконалення навчально-методичного забезпечення, упровадження комп'ютерних освітніх технологій, розвиток матеріально-технічної бази, покращення контролю за якістю навчального процесу, стимулювання успішності студентів. Вона визначає основні проблеми та шляхи їх вирішення. В цьому навчальному році за рішенням Вченої ради університету від 1 липня 2004 р. до Програми внесено зміни відповідно до вимог Болонського процесу.

Третя складова системи – діяльність з реалізації Програми. Науково-методичним центром і факультетами розробляються щорічні плани з реалізації Програми, напроми роботи координуються відділами Центру, а виконання Програми контролюється ректором, ученими радами факультетів і університету.

Як показали результати моніторингів, зазначена система управління якістю навчального процесу дає позитивні результати. Але система потребує свого подальшого вдосконалення. Особливо це стосується першої складової – діагностики. Моніторинг якості навчального процесу побудований на самонадзві факультетів, що відповідає європейським стандартам обов'язкового внутрішнього контролю якості освіти. Якщо ж самонадзві носить формальний характер, а це доволі часто відбувається, і не дає об'єктивних даних, система управління якості освіти не працює. Потрібно підвищити відповідальність факультетів за подану інформацію, вдосконалити документообіг, розробити систему визначення рейтингу кафедр з урахуванням комплексу показників (кадрова ситуація, наукова, методична і виховна робота тощо).

Протягом навчального року велику увагу університет приділяв підготовці до впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП). Було вивчено накази МОН України щодо педагогічного експерименту із запровадження КМСОНП, розроблено, обговорено на двох семінарах і затверджено наказом ректора університетське Положення про КМСОНП, сформовано і затверджено наказом склад робочої групи з КМСОНП, призначено кураторів КМСОНП на факультетах. З 1 вересня 2004 р. роботу за КМСОНП розпочинають при підготовці фахівців на спеціальностях «Прикладна економіка» й «Інформатика» та напроми «Екологія». Узагальнено склад інформаційних пакетів з усіх напрямів та спеціальностей і прийняти їх укладання, на всіх факультетах активно ведеться робота з їх створення. Підготовлено навчальні плани для роботи за КМСОНП. Розроблено критерії оцінювання знань за європейською шестибальною шкалою і правила переведу її оцінок в національну шкалу. При підготовці до роботи за КМСОНП викладачі університету орієнтувалися на збереження і розвиток власного науково-методичного доробку, забезпечення різноманітності організаційних і методичних підходів, що повністю узгоджується з принципами Болонського процесу і є передумовою безболісного входження до нього.

3.3. Комп'ютеризація навчального процесу

У звітному році Центром комп'ютерних технологій університету на виконання рішення конференції трудового колективу університету від 29 серпня 2003 р. проводилися роботи, спрямовані на впровадження інформаційних та телекомунікаційних технологій в університеті. З метою планування цих робіт Вченою радою університету були ухвалені «Основні напрями розвитку інформаційних та телекомунікаційних технологій у Харківському національному університеті імені В. Н. Караїна на період до 2010 р.» (протокол № 5 від 23 квітня 2004 р.).

У цьому документі метою розвитку інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) в університеті визначено підвищення ефективності освітньої та науково-дослідної діяльності університету в нових умовах шляхом модернізації основних та допоміжних процесів на основі комплексного використання сучасних комп'ютерних технологій.

Крім того, сформульовані основні завдання розвитку ІКТ в університеті:

- забезпечення вільного володіння випускниками всіх спеціальностей сучасними ІКТ-рішеннями у своїй професійній сфері;

- підготовка висококваліфікованих спеціалістів у галузі сучасних інформаційних і комунікаційних технологій;

- широке використання освітніх інформаційних ресурсів у навчальному процесі, в першу чергу, для забезпечення умов самостійної роботи студентів;

- проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт з метою розвитку існуючих та створення нових ІКТ, а також з метою розширення сфери застосування цих технологій;

- створення можливостей широкого використання комп'ютерного експерименту та високоєфективних засобів обробки результатів досліджень для різних галузей наукової діяльності;

- забезпечення інтеграції університету в європейський і світовий освітній, науковий та інформаційний простір за рахунок уніфікації власних ІКТ-рішень з відповідними рішеннями провідних університетів;

- використання ІКТ для підвищення ефективності управління університетом.

З метою підвищення ефективності використання обчислювальної техніки було проаналізовано її використання в університеті, особливо в навчальному процесі. Проведений аналіз дозволив з'ясувати меншу ефективність використання обчислювальної техніки в комп'ютерних класах факультетів порівняно із загальноуніверситетськими класами (завантаженість в середньому у двічі нижча). З'ясувалося, що якісний склад комп'ютерного парку університету, який визнавався як відсоток сучасних комп'ютерів у загальній кількості, на 15.12.2003 р. складав 40,6 %. Враховуючи ці показники при плануванні бюджету університету на 2004 р., Вчена рада ухвалила рішення про вдосконалення технічної бази загальноуніверситетських класів та по-

кращення якісного складу комі'ютерного парку. Внаслідок виконання цього рішення показник якісного складу комі'ютерного парку загальною по університету зріс до 51,4 % (табл. 3.9).

З метою створення сучасного електронного документообігу університет узяв участь у роботі консорціуму українських та західноєвропейських університетів та Міністерства освіти і науки України, який було створено для реалізації завдань об'єднаного європейського проекту Tempus Tacis MP JER 23010-2003 «Інформаційні технології в управлінні вищими навчальними закладами». На цей час успішно завершені роботи, передбачені планом першого року проекту, та розглядаються можливості розширення рамок проекту, в тому числі у напрямі інтеграції інформаційних ресурсів бібліотек українських та європейських університетів.

Враховуючи результати опитування студентів університету щодо рівня викладання інформаційних технологій за непрофільними спеціальностями, було розроблено програму курсу «Вступ до інформаційних технологій», що була рекомендована як базова рішенням Вченої ради університету від 1.07.2004 р.,

Якісний склад комі'ютерного парку університету

Таблиця 3.9

Підрозділи	К-ть комі'ютерів		Якісний склад (гр.3/гр.2*100 %)
	усього	сучасних	
Біологічний факультет	29	4	13,8 %
Геолого-географічний факультет	45	28	62,2 %
Економічний факультет	134	92	68,7 %
Факультет іноземних мов	27	22	81,5 %
Історичний факультет	15	5	33,3 %
Механіко-математичний факультет	30	8	26,7 %
Психологічний факультет	9	6	66,7 %
Радіофізичний факультет	69	24	34,8 %
Соціологічний факультет	43	20	46,5 %
Фізико-технічний факультет	146	64	43,8 %
Фізичний факультет	83	39	47,0 %
Філологічний факультет	27	10	37,0 %
Філософський факультет	3	3	100,0 %
Факультет фундаментальної медицини	62	50	80,6 %
Хімічний факультет	39	6	15,4 %
Центр міжнародної освіти	8	4	50,0 %
Центр комп'ютерних технологій	137	88	64,2 %
Центральна наукова бібліотека	64	22	34,4 %
Інші підрозділи університету*)	59	34	57,6 %
Усього по університету	1029	529	51,4 %

* Комі'ютери, не пов'язані з навчальним процесом

протокол № 8. Ця програма відповідає базовій європейській програмі з основ інформаційних технологій ЕСДЛ (European Computer Driven License). У наступному році планується визначити умови видачі студентам, які успішно пройшли атестацію з курсу «Вступ до інформаційних технологій», сертифікату за програмою ЕСДЛ.

Продовжувалися роботи, спрямовані на розробку та впровадження програмних комплексів для забезпечення автоматизації управління навчальним процесом:

- завершено розробку і розпочато дослідну експлуатацію інформаційно-пошукової системи «Студент», яка дозволяє оперативно отримувати достовірну інформацію про студентів університету, рух контингенту тощо;
- завершено розробку і розпочато дослідну експлуатацію на кафедрі вищої математики та інформатики програмного комплексу планування навантаження викладачів;

- розпочато дослідну експлуатацію інформаційної системи контрактного відділу університету.

У минулому році було розроблено нову версію Web-сайту університету. З метою оперативного оновлення інформації на сайті та забезпечення її достовірності розпорядженням ректора було створено робочу групу. Це дозволило суттєво активізувати оновлення інформації на сайті університету, зробити його більш цікавим та інформативним.

Не зважаючи на певні успіхи у впровадженні інформаційних та телекомунікаційних технологій у навчальний процес та управління університетом, слід зазначити, що існують недоліки та проблеми. Однією з них є обмеженість доступу студентів до навчальних інформаційних ресурсів університету. Тому основним завданням на наступний навчальний рік має стати знаходження прийнятної за ціною та якістю рішення, яке дозволить зняти гостроту цієї проблеми.

3.4. Виробнича практика

Виробнича практика як вид навчальних занять будується у формі самостійного виконання студентом в умовах виробництва визначених програмових реальних задач. В основі виробничої практики – активна діяльність студентів у виробничому процесі як членів колективу організації, підприємства та установ, що дозволяє їм знаходити застосування своїм теоретичним знанням. З кожним роком поширюються стосунки між університетом та базами практики, де працюють наші студенти. Минулого року було укладено 253 договори на проведення практики.

У 2003/2004 навч. р. із 1350 студентів 60,4 % проходили практику на виробництві та філій кафедр, причому 5,8 % працювали на оплачуваних місцях (табл. 3.10).

Звіти факультетів свідчать, що на базах практики створюються сприятливі умови для роботи студентів. Програма практики виконується повністю,

студенти виявляють достатній рівень теоретичної підготовки з профільюючих дисциплін. Підтвердженням цьому є щорічно високий якісний показник підготовки практикантів, які одержали відмінні та добрі оцінки за практику – 99,3 % від загальної кількості студентів. Статистично залишаються високими показники студентів геолого-географічного (93,4 %), економічного (94,2 %), історичного (100,0 %), фізіологічного (81,2 %) факультетів, факультету фундаментальної медицини (100 %), які проходили практику поза університетом.

Підвищилась частка студентів, які проходили практику поза університетом, на факультетах біологічному (63,9 %) і радіофізичному (35,7 %), знизилась – на механіко-математичному та хімічному факультетах: на механіко-математичному факультеті із 126 студентів-практикантів 5-го курсу тільки 2 % студентів проходили практику на виробництві, а на хімічному факультеті – 29,2 % (табл. 3.11 а).

Постійно підтримується високий рівень керівництва практикою з боку кафедр: 77,5 % групових керівників мають наукові ступені та вчені звання (табл. 3.11б).

Визначаючи задачі науково-методичної роботи на 2004/2005 навчальний рік, треба звернути увагу на необхідність:

- подальшої реалізації «Програми підвищення якості навчального процесу»;
- продовження роботи з адаптації університетської освіти до вимог Бюлонського процесу і кредитно-модульної системи організації навчального процесу;
- розробки університетського «Положення про навчально-методичний комплекс дисципліни»;
- продовження видання серій «Підручник (навчальний посібник) Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна» та «Методична література Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна»;
- щорічного проведення виставки-конкурсу навчальної літератури та рукописів і конкурсу на краще науково-методичне забезпечення навчального процесу;
- організації університетського постійно діючого семінару «Сучасні методи та інноваційні технології навчання»;
- більш широкого використання інформаційних технологій у навчальному процесі;
- уведення базового навчального курсу «Вступ до інформаційних технологій» для всіх напрямів підготовки фахівців;
- розробки системи визначення рейтингу кафедр з урахуванням комплексу показників (кадрова ситуація, наукова, методична і виховна робота тощо);
- створення університетської системи електронного документообігу;
- впровадження інформаційно-пошукової системи «Студент».

Місце проходження виробничої практики студентів

Таблиця 3.10

Факультети	Роки	Курс	К-ть студентів	Проходили практику		
				На виробництві, %	У філіях кафедр, %	На кафедрах ХНУ, %
Біологічний	2003	IV	66	57,6	-	42,4
	2004	IV	72	63,9	-	36,1
Геолого-географічний	2003	III, V	190	90,5	-	9,5
	2004	III, V	182	93,4	-	6,6
Економічний	2003	V	260	100,0	-	-
	2004	V	241	94,2	-	5,8
Іноземних мов	2003	V	112	10,7	-	89,3
	2004	V	120	15,8	-	84,2
Історичний	2003	V	63	100,0	-	-
	2004	V	64	100,0	-	-
Механіко-математичний	2003	V	112	42,0	-	58,0
	2004	V	126	2,0	-	98,0
Психології	2003	V	46	6,5	-	93,5
	2004	V	47	10,6	-	89,4
Радіофізичний	2003	V	93	27,0	6,4	66,6
	2004	V	98	35,7	6,1	58,2
Соціологічний	2003	V	54	-	-	100,0
	2004	V	50	-	-	100,0
Фізико-технічний	2003	V	51	15,7	60,8	23,5
	2004	V	51	13,8	62,7	23,5
Фізичний	2003	V	76	50,0	-	50,0
	2004	V	73	53,4	-	46,6
Фізіологічний	2003	V	145	100,0	-	-
	2004	V	133	81,2	-	18,8
Фундаментальної медицини	2003	V	38	100,0	-	-
	2004	V	45	100,0	-	-
Хімічний	2003	V	53	54,7	15,1	30,2
	2004	V	48	29,2	12,5	58,3
Усього	2003		1359	64,6	3,3	32,1
	2004		1350	57,6	2,8	39,6

Таблиця 3.11а
Успішність проходження виробничої практики студентів

Факультети	Роки	Курс	К-ть студентів	Одержали оцінки				
				«Відмінно», %	«Добре», %	«Відмінно» та «добре», %	«Задовільно», %	«Незадовільно», %
Біологічний	2003	IV	66	64,6	34,7	99,3	0,7	-
	2004	IV	72	60,5	39,1	99,6	0,4	-
Геолого-географічний	2003	III, V	190	51,7	47,5	99,2	0,8	-
	2004	III, V	182	63,2	36,5	99,7	0,3	-
Економічний	2003	V	260	83,5	16,5	100,0	-	-
	2004	V	241	87,3	12,7	100,0	-	-
Іноземних мов	2003	V	112	92,7	7,3	100,0	-	-
	2004	V	120	93,4	6,6	100,0	-	-
Історичний	2003	V	63	70,6	29,4	100,0	-	-
	2004	V	64	74,2	25,8	100,0	-	-
Механіко-математичний	2003	V	112	77,7	21,5	99,2	0,8	-
	2004	V	126	79,4	19,7	99,1	0,9	-
Психологічний	2003	V	46	96,3	3,7	100,0	-	-
	2004	V	47	96,5	3,5	100,0	-	-
Радіофізичний	2003	V	93	76,4	10,8	87,2	12,8	-
	2004	V	98	68,7	28,6	97,3	2,7	-
Соціологічний	2003	V	54	87,6	12,4	100,0	-	-
	2004	V	50	88,7	11,3	100,0	-	-
Фізико-технічний	2003	V	51	81,3	18,7	100,0	-	-
	2004	V	51	80,4	19,6	100,0	-	-
Фізичний	2003	V	76	83,6	15,1	98,7	1,3	-
	2004	V	73	87,0	12,6	99,6	0,4	-
Філіологічний	2003	V	145	56,7	41,7	98,4	1,6	-
	2004	V	133	47,3	52,0	99,3	0,7	-
Фундаментальної медицини	2003	V	38	82,3	17,7	100,0	-	-
	2004	V	45	84,1	15,9	100,0	-	-
Хімічний	2003	V	53	96,4	3,6	100,0	-	-
	2004	V	48	98,0	2,0	100,0	-	-
Усього	2003		1359	70,9	27,3	98,2	1,8	-
	2004		1350	86,1	13,2	99,3	0,7	-

Таблиця 3.11б
Керівництво виробничою практикою студентів

Факультети	Роки	Курс	К-ть студентів	Керували практикою				
				Усього	проф., докт., %	доц., канд., %	проф., доц. разом, %	інших, %
Біологічний	2003	IV	66	24	16,7	41,6	58,3	41,7
	2004	IV	72	27	17,3	47,5	64,8	35,2
Геолого-географічний	2003	III, V	190	23	26,1	43,5	69,6	30,4
	2004	III, V	182	27	27,2	45,1	72,3	27,7
Економічний	2003	V	260	27	22,2	70,4	92,6	7,4
	2004	V	241	28	19,8	70,6	90,4	9,6
Іноземних мов	2003	V	112	35	2,6	63,1	65,7	34,3
	2004	V	120	38	3,2	61,6	64,8	35,2
Історичний	2003	V	63	11	-	100,0	100,0	-
	2004	V	64	8	-	100,0	100,0	-
Механіко-математичний	2003	V	112	15	-	60,0	60,0	40,0
	2004	V	126	27	26,0	49,8	75,8	24,2
Психологічний	2003	V	46	16	18,7	68,8	87,5	12,5
	2004	V	47	15	26,7	60,0	86,7	13,3
Радіофізичний	2003	V	93	47	46,8	51,1	97,9	2,1
	2004	V	98	43	41,9	48,8	90,7	9,3
Соціологічний	2003	V	54	5	-	80,0	80,0	20,0
	2004	V	50	4	-	100,0	100,0	-
Фізико-технічний	2003	V	51	20	25,0	65,0	90,0	10,0
	2004	V	51	21	33,3	61,9	95,2	4,8
Фізичний	2003	V	76	16	37,5	50,0	87,5	12,5
	2004	V	73	16	13,3	43,7	75,0	25,0
Філіологічний	2003	V	145	26	4,2	53,7	57,9	42,1
	2004	V	133	24	-	54,2	54,2	45,8
Фундаментальної медицини	2003	V	38	2	-	-	-	100,0
	2004	V	45	5	25	75,0	80,0	20,0
Хімічний	2003	V	53	6	50,0	16,7	66,7	33,3
	2004	V	8	5	60,0	-	60,0	40,0
Усього	2003		1359	273	21,6	58,6	80,2	19,8
	2004		1350	288	26,1	51,4	77,5	22,5

IV. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОВУЗІВСЬКОЇ ОСВІТИ

Організація роботи з майбутніми вступниками покладена на Центр довузівської освіти. Основними завданнями цього підрозділу є активне співробітництво із середніми навчальними закладами Харкова та області й інших міст України з метою проплати освіти вступальні і фундаментальної університетської освіти зокрема: залучення та підготовка учнівської молоді до вступу в університет; профорієнтаційна робота серед школярів; пошук та підтримка обдарованих дітей, сприяння їх подальшій освіті; надання інформаційних послуг щодо факультетів та спеціальностей і умов прийому до університету. Центр довузівської освіти об'єднує підготовче відділення, підготовчі курси, школу дистанційного навчання, Малий університет. Усю організаційну та навчальну роботу забезпечують 8 штатних співробітників та понад 80 доцентів, викладачів, аспірантів та співробітників університету, яких залучено до педагогічної роботи за рекомендаціями факультетів.

Минулого навчального року на підготовчому відділенні навчались 47 слухачів; на вечірніх підготовчих курсах за дванадцятьма предметами в 63 групах – біля 1400 слухачів, на заочних підготовчих курсах за шістьма предметами – понад 110 осіб.

Школа дистанційного навчання розширилася і зараз охоплює 17 філій у шести областях України. До її складу увійшли профільні 10-ті та 11-ті класи, які було створено при Апостолівському районному ліцей-інтернаті, ліцеї м. Кривий Ріг, навчальних центрів у містах Маріуполь, Нікополь, Красноград, Ромни, Енергодар, Новоосковськ, Кіровоград, Кременчук, Чувіїв, Іллітівецьк, Куп'янськ та територіальних відділеннях МАН Республіки Крим, Дніпропетровської, Полтавської областей. Усього за дистанційними формами навчалося 330 учнів. Удосконалюються нові форми довузівської підготовки: «Internet-line», «Test-line», в яких взяли участь понад 100 учнів. Протягом навчального року для слухачів дистанційних форм навчання проведено дві сесії під час шкільних канікул, для організаторів довузівської освіти організовано семінар.

Малий університет для учнів різного віку надав змогу понад 400 дітям протягом навчального року набути додаткову освіту за напрямками: програмування та інформатика – 18 груп, математика – 6 груп, іноземні мови – 7 груп, фізика – 7 груп, хімія, біологія, психологія, літературна творчість – по одній групі. У травні 2004 р. утретє проведено підсумкову наукову конференцію Малуго університету, учасниками якої стали 60 учнів. Серед доповідачів були учні 2-11-го класів. До конференції було видано тези доповідей. Три команди Малуго університету взяли участь в III етапі Всеукраїнських учнівських олімпіад, з 20 членів команд Малуго університету 10 стали переможцями в олімпіадах з математики, фізики, хімії. Залогом за підсумками III етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад по Харківській області 42 слухачі Малуго університету стали переможцями.

У минулому навчальному році в університеті з ініціативи Центру започатковано програму «Наукові старти», метою якої є пошук та подальший розвиток і навчання обдарованих дітей. Цією програмою у вересні було проведено фізико-математичне свято, в якому взяли участь понад 1100 учнів 6-9-х класів навчальних закладів Харкова та Харківської області. Цю програму підтримав Московський державний університет імені М. В. Ломоносова. У грудні 2003 р. було проведено математичне свято «Наукові старти» у с.м.т. Краснопавлівка для 180 школярів Лозівського району. Підсумковий етап цієї програми, на який були запрошені понад 200 учнів сільських шкіл всіх районів Харківської області, проведено у квітні в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна за участю представника Московського університету імені М. В. Ломоносова, всі учасники одержали пам'ятні дарунки, для них було організовано екскурсії.

У листопаді 2003 р. в університеті біологічним та хімічним факультетами за участю Центру проведено V Український хіміко-біологічний турнір імені І. І. Мечникова для учнів 7-10-х класів.

У лютому 2004 р. удруге відбувся Математичний турнір для школярів на кубок Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, який у цьому році став міжнародним. Організацію турніру здійснили механіко-математичний факультет університету, Центр довузівської освіти, фізико-математичний ліцей № 27. У ньому взяли участь команди з України та Росії. У березні 2004 р. університет взяв участь у проведених відібрного міжпредметного міського турніру для обдарованих учнів 8-10-х класів шкіл м. Харкова, учасниками якого були понад 600 учнів.

Протягом навчального року було проведено Дні відкритих дверей університету (перший – восени, другий – навесні), до яких було залучено понад 3 тис. школярів.

За розпорядженням Харківської облдержадміністрації «Про організацію шефської допомоги вищих навчальних закладів Харківського вузівського центру районам області та містам обласного значення» університету доручено надавати шефську допомогу закладам освіти Богодухівського району. На виконання цього розпорядження укладено договір про співпрацю між університетом та відділом освіти Богодухівської районної держадміністрації; ліцей № 3 м. Богодухів визначено як базовий навчальний заклад; розроблено план заходів з надання шефської допомоги; відбулася зустріч школярів району із керівниками Богодухівського району та університету; здійснено візди викладачів університету для проведення консультацій з базових предметів для школярів району; надано шефську допомогу школі с. Кручик. У межах цієї ж програми проведено «Дні Харківського національного університету» в районних центрах Краснокутськ, Зміїв, Волчанськ. Ізюм, під час яких розгорнуто виставки для вступників, викладачами університету прочитано лекції з базових предметів, проведено тестові випробування та консультації.

Минулого навчального року на базі університету проведено III етап Всеукраїнських учнівських олімпіад у Харківській області із 7 базових дисциплін, в якому взяли участь 2 090 учнів.

Посилилася взаємодія університету з Малою академією наук України. Ректора університету було призначено Президентом Харківського територіального відділення МАН, яке налічує майже 6 000 старшокласників. За активної участі університетських фахівців відбувся II (обласний) етап МАН, учасниками якого були понад 800 молодих науковців. Багато викладачів та науковців університету здійснювали наукове керівництво учнями – членами МАН. У цьому році команда МАН Харківського територіального відділення за підсумками III етапу посіла I місце в Україні.

Підсумковим етапом роботи з обдарованими дітьми стало урочисте підведення підсумків та нагородження переможців II та III етапів Всеукраїнського конкурсу-захисту учнів – членів Малої академії наук України, переможців III та IV етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад, який було проведено в університеті спільно з Управлінням шкільної освіти та Інститутом безперервної освіти. Переможці одержали від ректора запрошення до вступу до університету на пільгових умовах, а їх наукові керівники – подяки від Головного управління освіти і науки Харківської обласної державної адміністрації.

Навесні відбулися університетські учнівські олімпіади з математики, фізики, хімії та іноземних мов. У їх організації взяли участь 6 факультетів, Центр довузівської освіти та приймальна комісія університету.

При Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна діють два ліцеї – Харківський і Феодосійський.

У Харківському державному університетському ліцеї в минулому році навчалася 396 учнів, закінчили ліцей 59 учнів, з них 3 нагороджені медалями. В ліцеї працюють 74 викладачі, серед них 23 – кандидати наук. У навчальному році 6 учнів стали переможцями III та IV етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад, III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту робіт МАН. Спільно з університетом ліцей провів обласну конференцію-конкурс «Каразіньський колоквиум», в його роботі взяли участь понад 220 учнів з 24 ліцеїв і гімназій Харкова, Харківської області та Автономної Республіки Крим. Значну частину переможців складають учні ліцею (26 з 60). Протягом року учні ліцею мають можливість виконувати лабораторні роботи в лабораторіях фізичного та хімічного факультетів. Для учнів ліцею було організовано 2 туристичних походи до Криму, екскурсійні поїздки до Санкт-Петербурга, Львова, Києва, Москви. Влітку відбулася чергова археологічна експедиція до Національного археологічного заповіднику «Херсонес Таврійський».

У Феодосійському фізико-математичному ліцеї навчалася 127 учнів. 20 випускників ліцею стали студентами університету. У ліцеї працюють 19 викладачів. Для проведення занять та консультацій до ліцею регулярно виїждять викладачі університету. У березні учні та викладачі Феодосійського ліцею приїжджали до Харкова. Для них в університеті організували заняття та консультації з базових дисциплін, знайомство з факультетами та підрозділами університету, зустріч із ліцеїстами та викладачами Харківського ліцею. Учні ліцею брали участь у Каразіньському колоквиумі та посіли I місце з фізики, II місце з географії, III місце з біології. Команда ліцею посіла I місце у міському фізико-математичному турнірі. 15 учнів стали переможцями Міжнародного конкурсу «Кенгуру» та 11 – переможцями Міжнародної

Курчатовської олімпіади. Серед ліцеїстів багато учнів – членів Малої академії наук України (9 дійсних членів МАН та 9 кандидатів члени МАН). Серед переможців III етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад – 7 учнів ліцею. Учень ліцею Гордієнко Сергій став переможцем республіканського конкурсу «Учень року – 2004». За 10 років існування ліцею із 398 випускників 291 стали студентами та закінчили університет, решта (107) – студентами та випускниками інших ВНЗ України. У 2004 р. студентами університету стали 20 випускників ліцею.

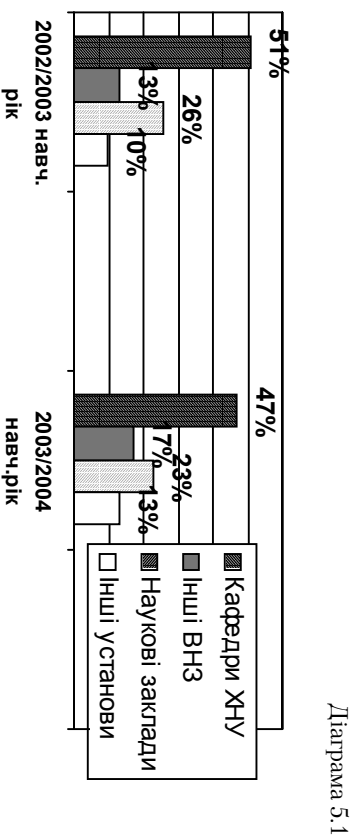
Зараз університет має договірні стосунки з понад 200 школами Харкова, районів Харківської та інших областей України. Угодами обумовлено надання викладачами і співробітниками університету методичної допомоги учителям-предметникам і консультацій школярам. Для учнів цих шкіл в університеті постійно організовуються спеціальні заняття, екскурсії на факультети, демонстрації фізичних експериментів та екскурсії до Астрономічної обсерваторії. Найбільш плідним є співробітництво університету з низкою шкіл, випускники яких із року в рік переважають серед абітурієнтів і студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Крім університетських Харківського та Феодосійського ліцеїв, це школи №62, 6, 27, 3, 45, 161, 17, 162, 47, ліцей «Професіонал» та інші. Співробітники Центру регулярно проводять зустрічі з учнями та їх батьками в навчальних закладах Харкова і області, інших областей України.

Центр довузівської освіти регулярно поновлює актуальною інформацією свою Інтернет-сторінку та сторінку приймальної комісії на університетському сайті.

У. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

5.1. Підвищення кваліфікації викладачів університету

У 2003/2004 навчальному році 99 викладачів університету підвищили свою наукову та методичну кваліфікацію шляхом стажування, що на 14 % більше, ніж у попередньому навчальному році. 47 % загальної кількості викладачів стажувалися на споріднених кафедрах університету, близько 17 % – на кафедрах інших навчальних закладів м. Харкова та інших міст, 23 % – у наукових закладах та 13 % в інших установах та організаціях (діаграма 5.1). Порівняно з минулим навчальним роком вибір кафедрами баз стажування у цьому році був більш різноманітним, але велика кількість викладачів підвищує кваліфікацію, не покидаючи ХНУ.

Характеристика баз стажування викладачів

Аналізуючи дані про форми та терміни стажування викладачів по факультетах, можна зробити такі висновки:

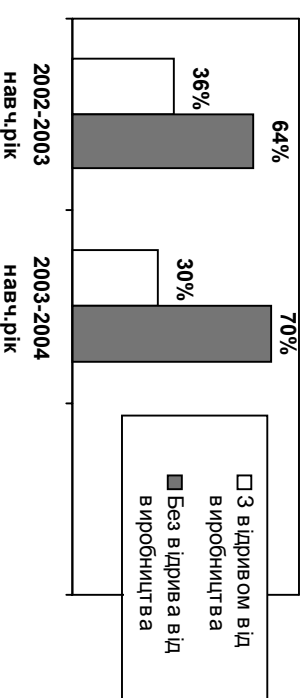
1. Як і в минулі роки, основною формою стажування, яку обирають викладачі та затверджують кафедри, є стажування без відриву від виробництва – 70 % викладачів (діаграма 5.2).

2. Найчастіше термін стажування складає 1-4 місяці (70 %), тоді як стажування протягом місяця та від 4 до 6 місяців обирають, відповідно, 24 % і 6 % викладачів (діаграма 5.3, табл. 1).

Під час стажування викладачі згідно з індивідуальними планами вивчали досвід роботи за місцем стажування, знайомились з методичним та дидактичним забезпеченням навчального процесу, з новими науковими роботами та результатами наукових експериментів. Вони створювали тестові завдання, готували екзаменаційні завдання та нові лабораторні роботи, поповнювали

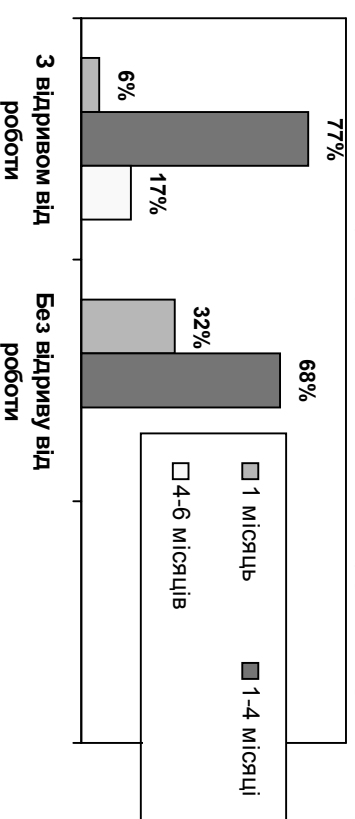
Розподіл стажувань за формами

Діаграма 5.2

Розподіл стажувань у 2003/2004 навчальному році за термінами

Діаграма 5.3

лекційний матеріал новими статистичними даними та поновлювали методичне забезпечення навчальних курсів.

Під час стажування викладачі також працювали над новими програмами навчальних дисциплін та спецкурсів, методичними рекомендаціями з вивчення окремих дисциплін. Ватимими підсумками роботи стажистів можна вважати підготовку монографій та посібників.

Викладачі приділяли значну увагу підвищенню не лише методичного рівня своєї роботи, а і науковим дослідженням. Результати, одержані під час стажування, стали основою наукових статей, були опубліковані у відповідних журналах, наукових монографіях, збірках тез, доповідях, представлених на вчених радах і наукових семінарах. Крім цього, викладачі університету під час стажування з метою обміну науковим досвідом готували доповіді на міжнародні та міжвузівські науково-практичні конференції.

У справі підвищення кваліфікації науково-педагогічного персоналу університету слід відзначити ряд недоліків.

1) При атестації викладачів, укладанні з ними контрактів та проходженні конкурсів на заміщення посад кафедри не завжди враховують обов'язкове (не рідше 1 разу на 5 років) підвищення кваліфікації викладачів.

Таблиця 5.1
Стажування викладачів університету в 2003/2004 навчальному році

Факультети	Кількість викладачів, які пройшли стажування	З відірвом від роботи				Без відірву від роботи			
		1 міс.	1-4 міс.	4-6 міс.	Більше 6 міс.	Усього	1 міс.	1-4 міс.	4-6 міс.
Біологічний	3	1	-	-	-	1	1	1	-
Геолого-географічний	6	-	-	-	-	-	2	4	-
Іноземних мов	24	-	5	1	-	6	10	8	-
Історичний	5	-	2	-	-	2	1	2	-
Механіко-математичний	11	-	6	-	1	7	1	3	-
Психологі	5	-	1	-	-	1	-	4	-
Радіофізичний	6	-	-	-	-	-	2	4	-
Соціологічний	3	-	-	1	-	1	-	2	-
Фізичний	8	-	4	1	-	5	1	2	-
Фізико-технічний	3	-	-	-	-	-	2	1	-
Філологічний	8	1	4	-	-	5	-	3	-
Філософський	5	-	1	1	-	2	-	2	1
Фундаментальної медицини	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Хімічний	2	-	-	-	-	-	-	2	-
Економічний	9	-	-	-	-	-	2	7	-
Центр міжнародної освіти	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Кафедра економічної теорії	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Кафедра фізичного виховання та спорту	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього	99	2	23	4	1	30	22	46	1
									69

2) Не відбулося істотних змін у дотриманні кафедрами планів направлення викладачів на стажування. Якщо показник направлення викладачів на стажування в цьому році по університету складає 64 %, то на деяких факультетах відсоток виконання цих планів менший за 50 %: фізико-технічний – 30 %, геолого-географічний – 43 %.

3) Не всі кафедри вимагають обов'язкового звіту своїх викладачів про підвищення кваліфікації по закінченні його терміну.

5.2. Роль кафедр та факультетів університету в підвищенні кваліфікації викладачів Харківського регіону

Одне з головних завдань факультету післядипломної освіти – підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів. Усього шляхом стажування на кафедрах університету пройшли підвищення кваліфікації 78 викладачів.

Факультет що роботу виконував у двох напрямках:

1. Організація стажування викладачів з 11 провідних ВНЗ м. Харкова, з якими університет має двосторонні угоди про співпрацю по взаємному обміну стажистами на безкоштовній основі.

Серед факультетів, які приймають найбільшу кількість стажистів, слід відзначити факультет іноземних мов (24 чол.), механіко-математичний (8 чол.), філологічний (8 чол.), економічний (8 чол.), історичний (7 чол.), філософський (6 чол.).

2. Організація стажування викладачів вищих навчальних закладів за умовами контракту. В 2003/2004 навчальному році 21 викладач вищих навчальних закладів (27 % від загальної кількості) пройшов стажування на кафедрах університету за умовами контракту. Найбільша кількість слухачів за цією формою працювала на кафедрі англійської мови (4 чол.), кафедрі німецької філології (2 чол.), кафедрі теорії культури та філософії науки (2 чол.).

Кафедрам потрібно активніше запрошувати викладачів інших навчальних закладів на стажування до університету, рекламувати досягнення та можливість своїх кафедр. Така робота сприяє підвищенню престижу університету, взаємообміну науковим та педагогічним досвідом, підвищує вимогливість до стану справ на своїй кафедрі, збільшує фонд погодинної оплати та матеріального заохочення наукових консультантів стажистів.

VI. ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ТА СПІВРОБІТНИКІВ

6.1. Виховна робота в університеті

У 2003/2004 навчальному році виховна робота була одним із найважливіших пріоритетів у діяльності ректорату, професорсько-викладацького колективу, громадських організацій університету.

Насиченим і різноманітним було університетське життя. Серед найважливіших подій в університеті можна назвати такі:

- 1 вересня 2003 р. в Оперному театрі під час свята «День знань» першокурсники були посвячені в студенти;
- у вересні відбувся V Міжнародний фестиваль наукової фантастики та популяризації науки «Зоряний міст», який завдяки залученню меценатів перетворився цього разу на загальноміське свято;
- концерт-презентація ансамблів, туртів та окремих виконавців «Знай наших!» для першокурсників;
- у жовтні – листопаді 2003 р. з успіхом пройшов конкурс творчості першокурсників «Альма-матер», у якому взяли участь майже всі факультети;
- в університеті відбувся заключний концерт XXVI Міжнародного фестивалю авторської пісні «Есхар-2003» (жовтень);
- відбулася зустріч студентського активу університету з ректором, на якій порушувались актуальні питання з життя, навчання та побуту студентів; за підсумками цієї зустрічі дано численні доручення підрозділам університету, відповіді на питання студентів надруковано в газеті «Харківський університет» (жовтень);
- студентка філологічного факультету Антоніна Тимченко поїхала дружнє місце в конкурсі молодих поетів у рамках Всеукраїнського з'їзду літературів у Києві;
- Міжнародному дню студентів був присвячений заключний концерт переможців конкурсу «Альма-матер»;
- в університеті пройшов обласний етап IV Міжнародного конкурсу з української мови ім. П. Яцика, в якому взяли участь 5 студентів нашого університету. Студентка філологічного факультету Люцина Хворост поїхала перше місце (грудень);
- якразаво пройшло музично-розважальне новорічне шоу «Золотий голос університету», відбулася також передноворічна зустріч ректора зі студентами-сиротами;
- університетська команда КВК «9-й поверх» брала участь у Міжнародному Сочинському фестивалі КВК. За підсумками виступів вони здобули право виступати у відкритті Слобожанській лізі КВК (січень);

– створено університетський академічний студентський хор, до якого залучено близько 100 студентів (лютий);

– до Міжнародного жіночого дня 8 Березня було підготовлено святкову естрадну музичну програму із залученням іноземних студентів;

– по-справжньому святою пройшов в університеті традиційний конкурс «Красуня університету – 2004», який цього року мав широкий резонанс у засобах масової інформації міста, що сприяло залученню спонсорів та гостей конкурсу;

– у м. Києві пройшов фінал IV Міжнародного конкурсу з української мови ім. П. Яцика, на якому студент соціологічного факультету Олександр Голіков виборов третє місце (березень);

– за підсумками обласного конкурсу «Молодіжний лідер 2004 р.» студентка філологічного факультету Олена Якименко стала переможницею в номінації «Поет»;

– відбулася зустріч студентів з учасником Восьмої української антарктичної експедиції кандидатом біологічних наук Утезьким Андрієм Юрійовичем з демонстрацією слайдів та якразавого відеofilmу (квітень);

– ансамбль народного танцю «Сонцеворот» у квітні 2004 р. узяв участь у фестивалі художнього самодіяльного мистецтва «Харкову – 350» та став його лауреатом;

– 9 травня у День перемоги традиційно урочисто пройшла зустріч керівництва та студентства університету з ветеранами Великої Вітчизняної війни з вшануванням пам'яті загиблих і покладанням квітів до пам'ятника студентам;

– з 12 до 17 травня в університеті проходила обласна виставка плакатів проти тоталітаризму, в якій було представлено 17 робіт студентів нашого університету;

– у липні відбувся урочистий церемоніал випуску студентів 2004 р. в ХАТОБі, на якому почесними гостями були Харківський міський голова В. А. Шумілін, начальник Головного управління освіти і науки Харківської обласної державної адміністрації Л. О. Белова, вікарний єпископ Ізюмський Владика Онурій та інші поважні особи. Під час урочистостей дебютував університетський студентський хор, у виконанні якого, зокрема, вперше прозвучав гімн університету, створений до 200-річчя Альма-матер. Автор віршів – професор В. Калашник, музики – композитор Л. Донник.

Реалізація різноманітних форм та методів виховної роботи здійснюється безпосередньо через творчі об'єднання та колективи, які існують в Культурному центрі університету та охоплюють безпосередньо близько 300 учасників:

- ансамбль народного танцю «Сонцеворот»;
- академічний студентський хор;
- фольк-гурт «Веснянки»;
- команда КВК «9-й поверх»;
- ансамбль сучасного естрадного танцю «Фаворит»;

- клуб шанувальників поезії;
- вокально-хорова студія;
- шоу-балет «Контраст»;

– клуб інтелектуальних ігор «Фенікс».

Велику роботу з виховання студентів проводить газета «Харківський університет». У рік підготовки до 200-річного ювілею університета газета відкрила вже нові рубрики. У рубриці – «Люди, події, століття» надруковано матеріали з «живої» історії університету: розповіді про видатних вихованців, науковців, педагогів університету. Газета має постійну рубрику «Сльозами наших виступів». Слід відзначити постійні рубрики газети «Із пошти ректора», «Трибуна ректора», «Лист до ректора», «Від науки витратної до науки самофінансованої», «До 200-річчя університету», «Твої вихованці, університете!», «Університетські науки напрямки», «Університетська кафедра», «Група моя студентська», «Ті, на кому тримається університет!», «Відмінник – наша гордість», «У Вченій раді», «На ректораті вирішено» та інші.

На сторінках університетської газети виступили Герой України, голова Наглядової ради університету академік П. Тронько, ректор НУА проф. В. Астахова, генеральний директор НТК «Інститут Монокристалів» академік В. Семіноженко, народний депутат України О. Фельдман, начальник Харківського метрополітену М. Пилипчук, начальник управління культури обласного управління Л. Морозко та ін. З номера в номер друкується сторінка «Творчість наших читачів». Над випуском газети працюють студенти різних факультетів. Серед найактивніших студентів – відмінники навчання хімік Людмила Войтенко, біолог Наталя Басанець, фізик Ярослав Карачевцев, журналіст Володимир Носков та ін.

Всеукраїнський науково-популярний журнал «UNIVERSITATES. Наука та просвіта» протягом 2003/2004 навчального року виходив 4 рази.

На сторінках журналу виступали відомі українські та російські вчені, педагоги, журналісти, популяризатори науки, письменники-фантасти. Серед них: академік РАН Ю. О. Золотов, член-кореспондент НАН України В. Т. Толок, академік РАПН С. М. Штиков, проф. В. І. Астахова, проф. М. Ф. Бондаренко, проф. В. В. Яновський, письменники-фантасти М. і С. Дяченки, С. Герасимов та інші.

За період 2003/2004 рр. опубліковано багато матеріалів, присвячених 200-річчю Харківського національного університету, зокрема статті Н. М. Березюк про рід Каразіних, В. І. Кадєєва, С. О. Наумова про Харківський університет в 1919–1920 рр.; Ю. В. Александрова про об'єкти Сонячної системи, названі іменами астрономів університету; Б. П. Зайцева, Я. М. Приходька про нумізматичну колекцію університету; В. О. Репринцевой про колекцію інкунабул ЦНБ; В. Т. Толока про роль університету й УФТІ в розвитку фізики в СРСР та в сучасній Україні; матеріали про історію факультетів і наукових шкіл університету.

У червні 2004 р. журнал відзначив своє 5-ліття. Було проведено урочисті заходи, присвячені цій події. У святкуванняні взяли участь представники науково-просвітницької громадськості, вчені, викладачі, письменники, журналісти, автори журналу.

У 2003 р. започатковано надання шефської допомоги Харківській загальноосвітній санаторній школі-інтернату для дітей із захворюваннями серцево-судинної системи. Протягом 2003/2004 навчального року учні інтернату були запрошені на гала-концерт до Міжнародного дня студентів, на новорічне свято. Бібліотека інтернату отримала в подарунок від університету комплект навчальної літератури. Вітаючи вихованців інтернату з перемогою в обласному фестивалі художньої творчості «Пролісок», університет подарував школі музичний центр. Для старшокласників інтернату проф. С. І. Посохов провів лекцію з історії університету з відвідуванням зали засідань Ученої ради і музею історії університету. Учні школи-інтернату також відвідали Музей природи. Значну цілеспрямовану роботу з пропаганди здорового способу життя проводив кафедра валеології (зав. каф. проф. М. С. Гончаренко). Кафедрою валеології університету розроблена і послідовно виконується «Програма пропаганди здорового способу життя та профілактики розповсюдження тютюнопаління та наркоманії серед студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна». Зокрема, кафедрою розроблено репетити фітотайв, «Паспорт здоров'я студента». Протягом року науковцями і викладачами кафедри видано низку робіт з питань здорового способу життя.

Проте залишає бажати кращого виховна робота у студентських туртожитках: студентське самоврядування, як правило, обмежується там розв'язанням побутових проблем. Більше уваги виховній та культурно-естетичній роботі у туртожитках мають приділяти заступники деканів з виховної роботи.

У університеті бракує приміщень для проведення репетитів художніх колективів. У великому актовому залі, крім культурно-мистецьких подій, проводяться науково-практичні конференції, різноманітні організаційні збори, факультетські заходи, що не дає можливості систематично і регулярно проводити там репетиції. Танцювальні колективи проводять репетиції в Палаці студентів ХПІ та БК будівельників. На жаль, відсутнє також приміщення для постійних репетицій університетського хору. Все це призводить до значної втрати кількості студентів, які бажали б займатися в колективах, та плінності учасників художньої самодіяльності.

6.2 Фізичне виховання та розвиток спорту

У 2003/2004 навчальному році продовжувалася реалізація «Програми розвитку фізичної культури та спорту в університеті на період 1999-2004 рр.» Кафедрою фізичного виховання та спорту продовжено роботу з реорганізації навчального процесу з урахуванням інтересів студентів. З цією метою проведено анкетування студентів, які навчалися на першому курсі. Згідно з опитуванням у змісті занять відбулися зміни. Заняття почали проводитися за спеціалізацією з аеробіки, атлетичної гімнастики, міні-футболу, волейболу, тенісу, фехтування, спортивного орієнтування, видів боротьби та боксу.

Основною спортивно-масовою роботи в університеті стала робота спортивних секцій і фізкультурно-оздоровчих груп, а також система спортивних змагань серед факультетів. У 54-й Спартакіаді університету, що була присвячена 200-річчю університету, взяли участь понад 1500 студентів. Перемогла в комплексному заліку Спартакіади команда фізико-технічного факультету, друге місце посіла об'єднана команда механіко-математичного факультету та факультету комп'ютерних наук, третє – фізичного факультету.

Окрім традиційної студентської Спартакіади, були проведені волейбольний турнір класичних університетів України, присвячений пам'яті заслуженого тренера України В. С. Пономаренка, 5-й кубок ректора з міні-футболу, в якому разом зі студентами змагалися команди викладачів і випускників університету. Університетська команда з міні-футболу стала віце-чемпіоном України 2004 р. серед команд вищих навчальних закладів. Напруженість боротьби за перемогу в кожному турнірі та активна підтримка вболівальниками своїх команд свідчать, що за останні роки інтерес до занять фізичною культурою та спортом в університеті значно зріс, причому не тільки серед студентської молоді, а й серед працівників, які мали змогу відвідувати спортивні секції та фізкультурно-оздоровчі групи з аеробіки, атлетичної гімнастики, волейболу, тенісу та міні-футболу. Збірні команди працівників університету брали участь в обласній Спартакіаді «Здоров'я» серед вищих навчальних закладів. Призерами цих змагань стали команди з настільного тенісу та легкоатлетичного кросу.

Студентські збірні команди університету били участь у 11-й Спартакіаді вищих навчальних закладів Харківської області. Чемпіонами цих змагань стали команди з тенісу, фехтування, боксу та міні-футболу, а призерами – команди з настільного тенісу (жінки), спортивного орієнтування. Однак організація та проведення змагань обласної студентської Спартакіади, на жаль, не відповідають вимогам своєї ролі і тому слід, у першу чергу, орієнтуватися на якісну організацію та проведення спортивно-масової роботи в університеті.

Провідні спортсмени університету минулого року досягли значних успіхів у спортивних змаганнях найвищого рівня. Боксер-суперваговик Олексій Мазкін став учасником Олімпійських ігор в Афінах. Студентка 1-го курсу хімічного факультету Вікторія Коваль стала срібним призером юніорської першості Європи зі стрільби з лука і виконала норматив майстра спорту міжнародного класу. Звання майстра спорту України з шахів присвоєно першому курснику механіко-математичного факультету Костянтину Тарлеву.

Минулого навчального року розпочато ремонт навчально-спортивного комплексу «Каразінський». Необхідно відзначити досягнення спортивного клубу УНІФЕКТ, в якому створені умови для проведення занять на високому рівні з фехтування, аеробіки та спортивних танців, в клубі працюють тренери вищої кваліфікації. У відмінному стані знаходиться тенісний комплекс «Унікорн», який став лауреатом Всеукраїнського рейтингу «Кращі підприємства України 2004 р.» в номінації «Спорт та здоров'я».

У реалізації «Програми розвитку фізичної культури та спорту на період 1999-2004рр.» досягнуто певних успіхів, і слід докласти значних зусиль для її виконання у повному обсязі.

VII. ПРИЙОМ СТУДЕНТІВ НА ПЕРШИЙ КУРС У 2004 р.

Прийом здійснювався на денну і заочну форми навчання за рахунок коштів держбюджету та фізичних і юридичних осіб (за контрактом).

Денна форма навчання. Прийом абітурієнтів здійснювався за 60 ліцензованими спеціальностями. Вперше у 2004 р. здійснювався прийом на юридичний факультет (напрямами підготовки «Право») та фізико-енергетичний факультет (напрямами підготовки «Прикладна фізика») і на дві спеціальності – «Валеологія» (напрямами підготовки «Педагогічна освіта») та «Фізична та біомедична електроніка» (напрямами підготовки «Електроніка»).

Загальний ліцензований обсяг складає 3085 осіб. Державне замовлення у 2004 р. 1462 особи, що на 100 місць більше держзамовлення 2003 р. До університету у 2004 р. подано 3406 заяв, зокрема 2958 на місця держзамовлення і 448 на навчання за контрактом. Конкурс склав 2.04. Із числа поданих заяв 2937 поступили від осіб, які закінчили середню школу (11 класів) у 2004 р.; від випускників ПТУ – 17; випускників ВНЗ 1-2 рівнів акредитації – 85. Серед них 675 медальстів шкіл; випускників професійно-технічних навчальних закладів, які мають диплом з відзнакою – 32. У 2004 р. 118 абітурієнтів були учасниками олімпіад різного рівня: із них 15 призерів 4-го етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових дисциплін, 23 переможці 3-го етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад, 61 переможець олімпіад, які проводять університет; 8 призерів конкурсів-захистів МАН. Із числа абітурієнтів, які вступили до університету за держзамовленням 2276 абітурієнтів є мешканцями Харкова і Харківської області (77 %), 874 абітурієнти предствляють інші області та регіони України (23 %). З прикордонних областей Російської Федерації 8 осіб подали заяви на навчання за держзамовленням (квота 33 місця).

Пільговий контингент (83 заяви) складала особа, які потерпіли від Чорнобильської катастрофи – 22, інваліди І-ІІ груп – 34, діти-сироти і діти, які залишилися без піклування батьків – 26.

Університет отримав квоту прийому закордонних громадян у межах державного замовлення: на спеціальність «Журналістика» – 2 місця (країни замовники: Вірменія – 1, Росія – 1); спеціальність «Психологія» – 2 місця (Казахстан); спеціальність «Хімія» – 2 місця (В'єтнам); спеціальність «Фізика» – 4 (1 місце – Придністров'я і 3 – В'єтнам); «Економічна теорія» – 1 (Киргизстан); «Міжнародні економічні відносини» – 1 (Росія); «Англійська мова та література» – 2 (1 – Росія, 1 – Придністров'я).

У табл. 7.1 наведені дані про прийом заяв і конкурсну ситуацію в університеті по факультетах і спеціальностях. Найбільший конкурс був на таких факультетах і за такими спеціальностями: на економічному, спеціальність «Маркетинг» – 3,4; «Економічна кібернетика» – 2,6; на факультеті іноземних мов, спеціальність – «Перекладач англійської мови і літератури» – 4,34; на біологічному факультеті, спеціальність «Генетика» – 3,09; на філологічному факультеті, спеціальність «Журналістика» – 5,12; спеціальність «Пси-

План прийому та конкурсна ситуація у 2004 році

Таблиця 7.1

Факультет	Спеціальність	Ліцен- зія	Держ- зам.	Кон- курс	Прохід- ний бал
1	2	3	4	5	6
Механіко-математичний	математика	75	50	1,26	13 (12)
	прикладна математика	55	55	1,20	13 (12)
	механіка	20	20	1,40	12
Фізичний	інформатика	50	35	1,73	16 (15)
	фізика	110	75	1,08	17 (16)
	фізика твердого тіла	25	10	1,40	17 (16)
Фізико-технічний	астрономія	10	10	1,20	15 (14)
	медична фізика	30	15	1,27	17
	прикладна фізика	60	60	1,10	16
Фізико-енергетичний	прикладна фізика	50	25	1,08	11
Ком'ютерних наук	інформаційні управління системи та технології	30	35	1,94	17 (16)
Радіофізичний	радіофізика і електроніка	80	75	1,15	16 (15)
	біофізика	30	20	1,10	17
	фізична та біомедична електроніка	30	10	1,20	17 (16)
Хімічний	хімія	65	60	1,57	18 (17)
	біологія	40	38	2,59	18 (17)
	біохімія	20	12	2,25	18
Біологічний	фізіологія	40	10	2,20	18
	генетика	25	10	3,09	18
	психологія	150	50	1,90	14
Геолого-географічний	географія	70	21	2,29	18 (17)
	економічна і соц. географія	20	19	2,05	18 (17)
	геологія	30	15	2,20	18 (17)
	гідрологія	30	15	1,93	18 (17)
	екологія та охорона навколишнього середовища	55	25	1,68	17
Історичний	історія	200	50	2,28	19
	архівознавство	20	10	2,20	16
	археологія	20	10	3,10	18
Філологічний	українська мова та літ-ра	110	81	1,59	11
	російська мова і література, видавнича справа та редагування	20	20	2,15	15
	латинська, давньогрецька мова та антична література	20	13	1,38	15
	прикладна лінгвістика	50	22	1,95	15
	журналістика	85	25	5,12	15

Таблиця 7.1 (продовження)

1	2	3	4	5	6
Філософський	Філософія	50	20	2,20	14
	культурологія	50	10	2,80	19
	валеологія	50	15	2,60	15
Іноземних мов	англійська мова та література		41	2,88	17
	перекладачі англ. мови та літератури		32	4,34	16
	німецька мова та література		9	2,11	16
	перекладачі німецької мови та літератури	140	12	2,08	16
	французька мова та література		9	1,89	18
	перекладачі франц. мови та літератури		11	1,82	17
Економічний	економічна теорія	30	14	1,36	18
	економічна кібернетика	20	10	2,60	17
	фінанси	90	47	2,32	15
	банківська справа	60			
	економічна статистика	25	19	2,47	18
	облік і аудит	100			
	менеджмент організації	60	20	1,80	18
	менеджмент зовнішньоекономічної діяльності	50	10	2,70	18
	міжнародна економіка	30	15	1,73	18
	міжнародні економічні відносини	60	17	1,94	17
Соціологічний	маркетинг	60	5	3,40	18
	туризм	30	10	2,80	18
	соціологія	135	75	1,16	10 (9)
Фундаментальної медицини	політологія	50	10	1,50	12
	лікувальна справа	200	15	3,80	18
Юридичний		75	40	3,13	16
	правознавство	3085	1462	2,04	

хологія» – 1,9. Найнижчий конкурс на факультетах фізико-математичного профілю: фізичному, спеціальність «Фізика» – 1,08; радіофізичному, спеціальність «Біофізика» – 1,10; фізико-технічному, спеціальність «Прикладна фізика» – 1,10.

Вступні екзамени були проведені вчасно, згідно з розкладом. На факультетах механіко-математичному, фізичному, фізико-технічному, фізико-енергетичному, радіофізичному були проведені дострокові вступні іспити для випускників шкіл, з якими університет має відповідні угоди. В цих екзменах

взяли участь 247 абітурієнтів, 213 із них були зараховані до університету. З підготовчого відділення зараховано 2 особи, з підготовчих курсів університету – 203 особи. У табл. 7.2 наведено дані про зараховування на 1-й курс.

Як і раніше, рівень підготовки абітурієнтів був достатньо високим. Середній бал атестату серед зарахованих у цілому по університету – 4.6. Найвищий на факультетах: хімічному – 4.8; фізіологічному – 4.72, механіко-математичному, радіофізичному, іноземних мов, економічному – 4.7. На заочному відділенні: за держзамовленням – 4.45, за контрактом – 4.15.

Дипломи й атестати з відзнакою мають 326 осіб, що складає 22 % від загальної кількості зарахованих; 316 – медальсти шкіл, із них – 213 медальстів Харкова і області, які закінчили школу у 2004 р., 20 студентів є випускниками з ліцею університету, 20 – ліцею м. Феодосії, 3 студенти – з прикордонних областей Росії. Стали студентами 37 осіб пільвового контингенту (табл. 7.2).

Дані про зараховування на перший курс у 2004 році

Таблиця 7.2

	Поліано завн	Зараховано
Усього	3406	
На місця держзамовлення	2958	1448
Жінки	2267	884
Чоловіки	1139	564
<i>Із загальної кількості:</i>		
Закінчили у 2004 р.	3039	1335
11 класів	2937	1293
ПТУ	17	10
ВНЗ 1-2-го рівнів	85	32
Підготовче відділення	2	2
Ліцей	37	20
Дострокові екзамени	247	213
Підготовчі курси	303	203
Усього з відзнакою	707	326
Медальстів шкіл	675	316
Медальсти Харкова і обл.	395	213
Пільговий контингент	83	37
Чорнобильці	22	9
Інваліди I-II груп	34	16
Діти-сироти	26	11
Сільська молодь	537	228
<i>Мешканці:</i>		
Харківської області загальом	2276	1101
м. Харкова	1644	824
міст Харківської області	261	110
сел Харківської області	371	167
Громадяни прикордонних областей Росії	8	3
Направлення Криму	4	0
Направлення СНД	16	

Заочне відділення. Прийом на заочну форму навчання здійснювався як за держзамовленням, так і на навчання за контрактом. Прийом за держзамовленням склали 161 особи. Прийом на навчання за контрактом проводився в університеті протягом року. Конкурсна ситуація набору за держзамовленням та проходінні були на заочній формі навчання подано в табл. 7.3.

Усі предметні екзаменаційні комісії працювали чітко, зладжено, об'єктивно. Про це говорить кількість апелій, яких було усього 3, на факультеті фундаментальної медицини і економічному. Вони були відхилені апеліаційною комісією, і це визнали самі абітурієнти. Комітете забезпечення роботи приймальної комісії здійснювалося обчислювальним центром, на базі системи «Абітурієнт – ХНУ», було оперативним і чітким.

План прийому та конкурсна ситуація у 2004 році на навчання без відриву від виробництва

Таблиця 7.3

Факультет	Спеціальність	Ліцен-зія	Держ-замов.	Кон-курс	Прохідний бал (без стягу)
Біологічний	біологія	125	20	1,60	12 (13)
Геолого-географічний	географія	70	4	1,50	11 (10)
	економ. і соц. географія	20	4	2,75	(11)
	геологія	30	4	1,50	(8)
	гідрогеологія	30	4	1,25	(10)
	екологія та охорона навколишн. середовища	55	4	1,50	14
Історичний	історія	180	19	1,26	18 (13)
Механіко-математичний	інформатика	55	5	1,00	(8)
Фізіологічний	українська мова та літ-ра	110	6	3,67	(16)
	російська мова та літ-ра	20	4	2,25	(10)
	прикладна лінгвістика	10	3	1,00	13
	журналістика	85	3	2,67	12 (12)
Іноземних мов	англійська мова та літ-ра		7	2,14	(14)
	німецька мова та літ-ра		3	2,00	(17)
	французька мова та літ-ра		2	2,00	(17)
	менеджмент організацій	50	10	1,00	(4)
Економічний	туризм	60	5	1,20	(6)
	міжнародні економ. віднос.	60	6	1,33	(6)
	економіка і підприємництво (напрям)	60	24	0,88	10 (6)
Психології	психологія	150	7	2,00	(10)
Соціологічний	соціологія	135	17	1,00	15 (10)
		2435	161	1,45	

УІІ. НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ

8.1. Науково-дослідна робота

Наукова і науково-технічна діяльність в університеті організується, здійснюється і фінансується відповідно до Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», Статуту університету та інших нормативно-правових актів. Університетські наукові дослідження роблять істотний внесок у науково-технічний і соціально-економічний прогрес суспільства, є основою для якісної підготовки сучасних спеціалістів, кадрів вищої кваліфікації для викладацької і наукової діяльності.

Ректорат університету, наукова частина протягом року провели низку заходів, спрямованих на підвищення авторитету університету не лише у місті, а й в країні взагалі. У травні 2003 р. відповідно до Указу Президента університет став самоврядним (автономним) державним вищим навчальним закладом. У 2004 р. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна атестовано у частині наукової та науково-технічної діяльності за категорією «А» (Наказ Міністерства освіти і науки від 25.06.2004 р. № 538).

Як і раніше, університет співпрацює з обласною державною адміністрацією, здійснює тісну взаємодію з провідними університетами країни та близького й дальнього зарубіжжя, науково-дослідними інститутами НАН України, галузевими інститутами.

У 2003 р. наукові підрозділи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна виконували 178 науково-дослідних робіт, у тому числі 38 госпдоговірних робіт. Розподіл науково-дослідних робіт по факультетах та інститутах, їх обсяги наведено у табл. 8.1. В 2003 р. згідно з наказом ректора почав діяти Фонд фундаментальних досліджень Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. За рахунок коштів цього фонду виконано 6 науково-дослідних робіт на загальну суму 74,9 тис. грн.

До тематичного плану НДДКР, які фінансуються за рахунок державного бюджету Міністерством освіти і науки України, в 2003 р. було включено 130 науково-дослідних робіт на суму 4107,2 тис. грн., з яких профінансовано 4107,2 тис. грн., у тому числі: фундаментальних – 109 науково-дослідних робіт з обсягом фінансування 3688,8 тис. грн. (профінансовано 3669,6 тис. грн.) і 21 прикладна науково-дослідна робота з обсягом фінансування 438,4 тис. грн. (профінансовано 437,6 тис. грн.). На утримання об'єктів національного надбання в цьому році було виділено коштів на суму 330,0 тис. грн.

До тематичного плану НДДКР, які фінансуються Міністерством освіти і науки України за рахунок державного бюджету, у 2004 р. включено 129 науково-дослідних робіт на суму 4295,7 тис. грн., у тому числі фундаментальних – 110 науково-дослідних робіт з обсягом фінансування 3829,0 тис. грн. та 19 прикладних науково-дослідних робіт з обсягом фінансування 466,7 тис. грн.

Таблиця 8.1

Розподіл обсягів науково-дослідних робіт з усіх видів фінансування по наукових підрозділах Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

№ п/п	Факультет	2003 р. (фактично)						2004 р. (план)							
		Міністерство освіти і науки				Госпдоговірні роботи		Міністерство освіти і науки				Госпдоговірні роботи		Фонд фунда- ментальних НДР ХНУ	
		§ 1		§ 52				§ 1		§ 52					
		К-ть	Обсяг, тис. грн.	К-ть	Обсяг, тис. грн.	К-ть	Обсяг, тис. грн.	К-ть	Обсяг, тис. грн.	К-ть	Обсяг, тис. грн.	К-ть	Обсяг, тис. грн.	К-ть	Обсяг, тис. грн.
1	Біологічний	5	105,5	-	-	-	-	5	108,7	-	-	1	2,0	-	-
2	Геолого- географічний	11	159,6	-	-	2	70,0	11	164,8	-	-	2	37,2	-	-
3	Економічний	4	96,0	-	-	-	-	4	101,4	-	-	-	-	-	-
4	Іноземних мов	1	10,3	-	-	-	-	1	10,8	-	-	-	-	-	-
5	Інститут астрономії	8	243,1	2	221,3	2	8,0	8	252,0	2	203,5	3	62,0	-	-
6	Інститут біології	8	315,6	-	-	6	17,9	8	327,4	-	-	3	20,3	1	20,0
7	Інститут висо- ких технологій	18	1043,9	2	27,9	3	55,6	18	1092,0	5	79,3	5	111,1	1	16,0
8	Інститут хімії	6	226,9	-	-	11	26,6	5	239,0	-	-	1	3,7	-	-
9	Історичний	1	15,1	-	-	-	-	1	14,1	-	-	-	-	-	-
10	Кафедра сус- пільних наук	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Лабораторія валеології	2	30,4	1	80,0	-	-	2	31,2	1	72,0	-	-	-	-
12	Медичний	2	35,6	-	-	-	-	2	36,3	-	-	-	-	-	4,0
13	Механіко- математичний	10	211,3	1	5,9	-	-	10	217,4	1	7,0	-	-	-	-
14	Радіофізичний	24	1013,4	2	130,0	6	25,6	24	1057,7	1	110,0	5	45,6	1	20,0
15	Соціологічний	3	65,0	-	-	2	100,0	3	88,9	-	-	1	80,0	1	4,0
16	Факультет психології	3	21,3	-	-	-	-	3	22,9	-	-	-	-	-	-
17	Фізичний	13	336,0	1	17,2	1	9,0	13	347,7	2	73,5	1	6,4	1	15,0
18	Філологічний	1	27,2	-	-	-	-	1	25,3	-	-	1	1,0	-	-
19	Філософії	2	24,8	-	-	-	-	2	28,6	-	-	-	-	1	10,0
20	Хімічний	8	126,2	1	25,0	5	33,1	8	129,5	1	22,0	4	58,9	3	13,0
	УСЬОГО	130	4107,2	10	507,3	38	345,8	129	4295,7	13	567,3	27	428,2	9	102,0

У 2003 р. в університеті завершено 25 науково-дослідних робіт, які фінансувалися за рахунок державного бюджету (у 2004 р. – 9). Кошти, які виявились, були розподілені на конкурсній основі між новими науково-дослідними роботами. Слід зауважити, що практично всі ті роботи, які брали участь в конкурсі, одержали високі оцінки експертів, що безперечно свідчить про їх високий науковий рівень (наказ №746 від 07.11. 2003 р.).

У 2004 р. завершуються 97 науково-дослідних робіт. Керівникам науково-дослідних робіт, керівництву науково-дослідної частини треба провести велику роботу щодо участі університету в конкурсі науково-дослідних робіт, який проводить Міністерство освіти і науки, з метою не тільки збереження обсягів фінансування наукових розробок, але й їх збільшення.

У 2003 та 2004 рр. активізувалися роботи щодо залучення до фінансування науково-дослідних робіт позабюджетних коштів. За рахунок позабюджетного фінансування в університеті їх виконувалося на загальну суму більше ніж 5,5 млн. грн.

Переважна частина позабюджетних коштів припадає на фінансування робіт, які проводяться в межах міжнародних грантів і програм. Переважно це програми соціально-економічного і гуманітарного напрямків. Для факультетів фізичного профілю, як і раніше, основним джерелом позабюджетного фінансування є роботи, що виконуються в межах проектів Укразінського науково-технологічного центру. Всього за програмами УНТЦ виконується 14 робіт, з них у інституті високих технологій – 10 проектів (керівник – Азаренков М. О., Іржа І. О., Товстяк В. В., Дудник А. В., Попов Г. Ф., Кононенко С. І., Черний В. В., Бориско В. М.), на радіофізичному факультеті – 3 проекти (керівники Тирнов О. Ф., Чернотор Л. Ф., Титар В. П.), на хімічному факультеті – 1 проект (керівник – Стародуб В. О.).

Крім того, в університеті виконується 3 проекти за програмою INTAS: хімічний факультет – керівник проф. Стародуб В. О.; механіко-математичний факультет – керівник проф. Чуєшов І. Д.; фізичний факультет – керівник проф. Івездіков В. М.

За програмою Tempus Tasic виконується два проекти: на економічному факультеті, керівник проф. Александров В. В., та на геолого-географічному факультеті, керівник проф. Черваньов І. Г.

Виконуються також науково-дослідні роботи, які фінансуються міжнародними фондами: НАТО (2 проекти, керівники проф. Запінайлов Г. І., проф. Азаренков М. О., фізико-технічний факультет); SRDF (керівник доц. Єфремов В. Т., радіофізичний факультет); DAAD (керівник – проф. Запінайлов Г. І., фізико-технічний факультет).

Усього в університеті за міжнародними програмами і грантами виконувалися роботи на загальну суму більше ніж 4,5 млн. грн.

Умови, за яких проводяться наукові дослідження, залишаються досить складними. Це, перш за все, пов'язано з тим, що держбюджетне фінансування науково-дослідних робіт здійснюється в основному за статтями: заробітна плата і нарахування на заробітну плату. Виконання експериментальних науково-дослідних робіт проходить в умовах подальшого погіршення матеріально-технічної бази університету. Протягом року продовжувався демонтаж і списання

застарілого обладнання і приладів. У 2003 р. списано 1267 одиниць, за перше півріччя 2004 р. – 506 одиниць. До переробних підприємств відправлено дорожніх металів: зоюга – 458,2 т, срібла – 3438,2 г, платини – 35,3 г, паладію – 47,0 г. Придано матеріалів, обладнання, комплектуючих за рахунок грантів і спецкоштів на суму 1 млн. грн.

Ректорат, керівництво НДЦ проводять роботу з ОАО «SELMI» за розробки нових наукових приладів та з організації їх цільового фінансування за рахунок державного бюджету. З урахуванням цього можна очікувати, що вже у цьому році університет зможе одержати нові прилади: мас-спектрометри, спектрофотометри, електронні мікроскопи тощо.

Однак зусиллями тільки цього заводу проблему розвитку наукового приладобудування в Україні подолати неможливо, її необхідно вирішувати на державному рівні.

8.2. Результати науково-дослідних робіт

У 2003 р. завершено 25, а у 2004 р. завершуються 9 науково-дослідних робіт, які фінансуються за рахунок державного бюджету. Крім того, у поточному році виконано 38 дослідовірних науково-дослідних робіт. Практично всі науково-дослідні роботи виконувалися в рамках пріоритетних напрямків сучасної науки і техніки. Одержані результати безпосередньо можна рекомендувати до використання та впровадження, і, насамперед, вони матимуть застосування в навчальному процесі в нових спекусах. Як приклад ефективних і перспективних досліджень можна навести такі.

1. *Ядерно-фізичні методи розв'язання проблеми захоронення радіоактивних відходів та мікронадлизу біологічних об'єктів* (керівники – Дуплій С. А., Федорєв І. Д.). Методом зняття шарів досліджено дифузю активної йоду в синтезований шляхом газостатичного пресування скло-керамічні матриці. Встановлено, що на процес масоперенесення активної йоду і продуктів поділу впливає склад композиції імітатора. Експериментальні дані вказують на утворення високотемпературної фази йоду в скло-керамічній матриці, що є дуже важливим при розробці синтетичних сполук для довготривалого захоронення радіоактивного йоду в сховищах.

2. *Визначення крос-поляризаційних характеристик антениної системи НВЧ – радіометру* (керівник – Горобець М. М.).

На основі фундаментальних досліджень, виконаних у 2001-2003 рр., розроблено вдосконалений 26-канальний опромінювач дзеркальної антени ЕВЧ-радіометра, що буде встановлено на борту українсько-російського космічного апарату «Океан», запущеного на навколоземну орбіту заплановано на 2004 р. Супутник призначено для метеорологічних та екологічних спостережень за станом атмосфери та морської поверхні Землі.

3. *Комплексні дослідження потоків частинки і випромінювання та їх взаємодії з речовиною для створення новітніх технологій* (керівники – Толок В. Т., Муратов В. І.).

Протягом останніх років на кафедрі фізики плазми проводяться інтенсивні дослідження вторинних процесів, що відбуваються при опромінюванні

твердих тіл потоками швидких іонів. Отримані результати дозволили встановити закономірності формування нерівноважної функції розподілу електронів у плазмі твердого тіла. На базі проведених досліджень запропоновано новий тип джерела електроживлення: вторинноемісійне радіоізотопне джерело струму. Це джерело має суттєві переваги перед існуючими. Воно має значно кращі малопотужні характеристики, питому енергетичну ємність, не має потреби у високих температурах та ін. Таке джерело може широко використовуватися як для вирішення науково-технічних задач у космічному просторі, так і в медицині як живлення штучного серця.

Університет також підтримує зв'язки з інститутами Академії педагогічних наук та Аграрної академії України. Згідно з постановою про інтеграцію діяльності Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України від 27 листопада 1996 р., університет бере участь в оновленні змісту і розробці державних стандартів шкільної освіти.

На основі фундаментальних психологічних досліджень розвитку дитини та принципів розвивального навчання в університеті розроблено нове покоління програм і навчальних посібників для початкової школи України. Результати психолого-педагогічних досліджень показують, що реалізація системи розвивального навчання дасть змогу сформулювати в учнів потребу та здібність до навчання, основи теоретичного мислення, що докорінно і позитивно змінює весь хід розвитку у підлітковому та юнацькому віці.

Результати наукових досліджень щорічно широко представляються в наукових публікаціях, на конференціях, семінарах, виставках (табл. 8.2, 8.3).

За підсумками наукової роботи, що виконана університетом у 2003 р., опубліковано 43 монографії, 34 Вісники Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, 34 збірники наукових праць, понад 3300 статей і тез доповідей (близько 25 % надруковано в провідних зарубіжних виданнях). У 2003 р. одержано 13 патентів України.

У першому півріччі 2004 р. видано 21 монографію, 23 збірники наукових праць, 19 Вісників Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, понад 1400 статей та тез доповідей (понад 20 % у провідних зарубіжних виданнях).

За останні роки активізувалася робота з проведення наукових конференцій. У 2003 р. проведено 80 конференцій, з них 39 міжнародних. Серед конференцій можна виділити такі: міжнародні конференції «Харків – Цинцинаті: паралельні міста, дві долі», «Шумові радары, теорія і техніка антен», У Міжнародний симпозіум «Біологічні механізми старіння», Міжнародна конференція «Образи університетів у публіцистичній та історіографічній», Міжнародний симпозіум «Україна в сучасній російській історіографії», Міжнародна конференція «Соціальний та економічний розвиток України: джерела, чинники, механізми, перспективи», Перший міжнародний симпозіум «Економічний розвиток і стратегічне планування в Східній Європі в контексті глобалізації: можливість її проблеми» та багато інших.

З 14 по 16 червня 2004 р. в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна відбулася Міжнародна наукова конференція «Каразінські природознавчі студії», присвячена 200-річчю заснування Харківського

Таблиця 8.2

Оприлюднення результатів науково-дослідної роботи за 2003 р.

№ п/п	Факультет, підрозділ	Вісники	Збірники наукових праць	Монографії	Статті		Тези доповідей		Патенти	Кількість праць, які брали участь у конференціях	Конференції		Виставки	
					Усього	в зарубіжних виданнях	Усього	в зарубіжних виданнях			Усього	Міжнародні	Проведені в університеті	Виставки, в яких університет брав участь
1	Біологічний		4	2,5	48	3	89	20	0,5	22	4			
2	Геолого-географічний	2		2	131	15	64	34		61	6	4	1	
3	Економічний	4		3	113	2	34	2		66	5	1		
4	Іноземних мов	3	3	1	215	7	98	5		100	8	3	1	
5	Ін-т високих технологій	2		2	174	75	142	82	1,5	44				1
6	Історичний	1	3	9	102	7	33	5		28	7	2	4	
7	Механіко-математичний	4		2	103	44	53	17		29				
8	Психології	1	1	1	37	5	11			15	1		1	
9	Радіофізичний	2	4	1	149	69	167	123	1,5	52	5	4		3
10	Соціологічний	1	3	5	83	3	28	5			6	6	1	
11	Фізичний	1			111	58	138	44	2	51	1	1		
12	Філологічний	3		3	134		6			51	3	1	1	
13	Філософський	6	5	8	236	24	29			66	11	4	3	
14	Фундамент. медицини	2	4	2	94	8	70	15	5	89	5	1		
15	Хімічний	1			86	46	106	35	2	68	1	1		
16	НДІ астрономії				89	57	66	52		52	2	2		
17	НДІ біології		1	0,5	52	9	30	9		14	2	1		
18	НДІ хімії				48	24	49	20	0,5	26	1			
19	Загальноунів. відділи		2								5	2	11	15
20	Кафедра економ. теорії				22	3	22	7		6				
21	Лабораторія валеології	1	1		34	3	5	1		18	2	1	1	
22	Центр міжнародної освіти		1		29	4	18				1	1		
23	ЦНБ				18	4				7	2	2	4	1
24	Ботанічний сад		2	1	2		18			8	2	2	1	
	Усього	34	34	43	2110	470	1276	476	13	873	80	39	29	20

**Результати науково-дослідної діяльності
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за перше півріччя 2004 р.**

№ п/п	Факультет, підрозділ	Вісники	Збірники наукових праць	Монографії	Статті		Тези доповідей		Патенти	Кількість праць, які публікувалися, брали участь у конференціях	Конференції		Виставки	
					Усього	У зарубіжних виданнях	Усього	У зарубіжних виданнях			Усього	Міжнародні	Проведені в університеті	Виставки, в яких університет брав участь
1	Біологічний			1	30		25	2		10	3			
2	Геолого-географічний	1	2	3	29	4	1			7	5	2		1
3	Економічний	1		4	32	10	40			15	6	2		
4	Іноземних мов		1		61		8			22	6	3		
5	Ін-т високих технологій	2	1	2	58	28	36	20	1	21				2
6	Історичний	1	2	4	41	6	27			22	5	2	3	
7	Механіко-математичний	1	1	1	41	17	45	10		6	5	1		
8	Психології	1		1	11		8				1			
9	Радіофізичний	1			60	19	94	56	2	20	3	2		5
10	Соціологічний	1	3		45		56			33	7	4		
11	Фізичний				45	18	38	13		5				
12	Філологічний	3	2		77	5	8	1		35	2			
13	Філософський	4	5	3	126	13	45	12		42	5	3		
14	Фундамент. медицини	2	1	1	28		40		2	20	4	2		
15	Хімічний	1			41	18	32	14		42				
16	НДІ астрономії				20	13	23	11		21				
17	НДІ біології		1	1	15	6	33	3		25	1	1		
18	НДІ хімії				28	3	24	2		22				
19	Загальноунавч. відділи		2								5	2	7	4
20	Кафедра економ. теорії				12		2			2				
21	Лабораторія валеології		1		26		26			17	2	1		
22	Центр міжнародної освіти		1		27	1	7			1	2	1		
23	ЦНБ				8	1					3	1	19	
24	Ботанічний сад													
Усього		19	23	21	861	162	618	144	5	388	65	27	29	12

Інформаційно-аналітичні матеріали за підсумками 2003/2004 навчального року

Інформаційно-аналітичні матеріали за підсумками 2003/2004 навчального року

університету. Конференція була організована Харківським національним університетом імені В. Н. Каразіна та Міністерством освіти і науки України.

Робота конференції проходила у 8 секціях: фізика та астрономія; прикладна фізика; радіофізика та електроніка; математика, математична фізика та інформатика; хімія; біологія, біофізика та медицина; геологія, географія та екологія; філософія природознавства. Було заслухано 250 доповідей, з них 8 замовлених: доктора фіз.-мат. наук, професора Адамєнка І. М. «Стильні дослідження в області низьких температур фізиків Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна й університету Ексетер (Велика Британія)» (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків); чл.-кор. НАН України, професора, зав. відділом Інституту біології південних морів НАНУ Шулмана Г. Е. «Біологічні ресурси Світового океану. Сьогдення і майбутнє» (м. Севастополь); зав. кафедрою анатомії, професора ортопедичної хірургії Клініки Майо (США) Стівена Кармайкла «Медичні аспекти сходження на Кіліманджаро»; чл.-кор. НАН України, директора Інституту філософії НАНУ Поповича М. В. «Досвід аналізу мови дедуктивних наук і сучасна гуманітарія» (м. Київ); доктора фіз.-мат. наук, зав. відділом РІНАН Мінакова А. О. «Явище гравітаційного лінування. Теорія, спостережені дані» (м. Харків); академіка НАН України Литвиненка Л. М. «Радіофізика: учора, сьогодні, завтра» (м. Харків); академіка НАН України Яковенка В. М. «Радіофізика – народному господарству» (м. Харків); професора Вальфганга Г. Арнольда «Сучасна гістологія» (університет Віттен, Хердкес, Німеччина).

Серед учасників конференції було 5 академіків НАН України, 7 членів-кореспондентів НАН України, 71 докторів наук, професорів, 128 кандидатів наук, а також велика кількість аспірантів і студентів, яким була надана можливість вислувати з усними доповідями на засіданнях секцій.

У роботі конференції взяли участь представники 28 вищих навчальних закладів, інститутів, організацій і підприємств з України, Росії, Польщі, Швеції, Німеччини, США, що свідчить про широкий інтерес до обговорюваних проблем і актуальність проведення конференції.

8.3. Підготовка кадрів вищої кваліфікації, докторантура та аспірантура

Докторантура, аспірантура та інститут здобувачів – основне джерело підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. Зараз в університеті працює 18 спеціалізованих рад (14 із захисту докторських та 4 із захисту кандидатських дисертацій) за 42 спеціальностями, які проводять велику роботу з атестації кадрів вищої кваліфікації.

У 2003 р. співробітниками університету захистили 12 докторських і 39 кандидатських дисертацій.

Зараз в аспірантурі університету навчаються 335 аспірантів за 65 спеціальностями, в тому числі 19 аспірантів навчаються на умовах контракту. Найбільше аспірантів навчається за економічними, фізико-математичними та фізіологічними спеціальностями. До наукового керівництва залучено 118 докторів наук та 85 кандидатів наук.

У 2003 р. аспірантуру закінчили 90 аспірантів, на 01.07. 2004 р. з випуску 2003 р. захистили дисертації 28 осіб, 5 осіб подали дисертації до спецради. За сім місяців цього року аспірантуру закінчили 9 осіб, в тому числі із захистом дисертацій в строк – 3 особи.

У докторантурі університету зараз навчаються 5 докторантів (для порівняння: у 2001 р. навчалися 17 докторантів). Зменшення кількості докторантів пояснюється, насамперед, новими вимогами до докторських дисертацій, наприклад, збільшенням кількості друкованих праць до 20, а також рівнем матеріального забезпечення докторантів. Існуюча ситуація не може стимулювати до роботи над написанням докторських дисертацій.

На 01.07. 2004 р. з достроковим захистом дисертацій докторантуру закінчило 2 особи (Євтушенко С. В., Газнок Л. М. – філософський ф-т). У цьому році вже захищено 7 докторських (Пірка І. О. – фізико-технічний ф-т; Сергєєв І. П. – історичний ф-т; Немєць Л. М. – геолого-географічний ф-т; Євтушенко С. В. – філософський ф-т; Шульга С. М. – радіофізичний ф-т; Дубовий В. К., Гордєєвський В. Д. – механіко-математичний ф-т) та 17 кандидатських дисертацій.

До кафедр університету для написання та захисту дисертацій прикріплено 240 здобувачів, з них 186 – для складання кандидатських іспитів та 54 для написання кандидатських дисертацій.

8.4. Студентська науково-дослідна робота

В університеті постійно дбають про проведення науково-дослідної роботи на сучасному рівні та залучення до неї студентів. Студентські науково-дослідні роботи виконуються за тематикою досліджень кафедр.

Знайомство та засвоєння студентами первинних навичок експериментальних і теоретичних досліджень відбувається під час проходження практики в науково-дослідних лабораторіях. Індивідуальна науково-дослідна робота студентів, починаючи з 2-3-х курсів, також проходить на кафедрах і в лабораторіях факультетів. Практично 100 % курсових та кваліфікаційних робіт студентів 4-5-х курсів фізичного, фізико-технічного, радіофізичного, хімічного та біологічного факультетів виконуються в рамках технічних завдань держбюджетних науково-дослідних робіт факультетів. Це дає змогу студентам брати участь у розвитку наукових традицій, активно вести пошук нових наукових напрямків, стверджуватися на вітчизняному та світовому ринках наукових досягнень. Студенти університету беруть активну участь в міжнародних конференціях. Слід відзначити Міжнародний конгрес «Археологія та етнологія Східної Європи: крок молоді у ХХІ століття», «Античний світ

і його спадщина» (Бєлгород, Росія). Студенти факультету іноземних мов беруть участь у міжнародних науково-методичних проєктах, а найкращі 27 студентів проходять мовне стажування в Німеччині, США, Великобританії, Франції.

Найбільш ватомі досягнення студентів друкуються в наукових виданнях самостійно або за участю наукових керівників. Найкращі показники щодо публікації наукових робіт мають фізико-технічний факультет (25 публікацій), факультет фундаментальної медицини (15 публікацій), радіофізичний факультет (12 публікацій). На історичному факультеті виходить збірник праць молодих учених «Актуальні питання вітчизняної і всесвітньої історії».

У двох фахових збірниках, що видаються на соціологічному факультеті, створено спеціальні рубрики «Наукові пошуки студентів-соціологів» та «Перші публікації», в яких у 2003/2004 навчальному році було опубліковано 20 статей студентів.

Необхідно особливо відзначити проведення традиційних щорічних студентських конференцій. Студенти 2-5-х курсів демонструють добре володіння матеріалами досліджень і високу культуру мовлення, вміння вести наукові дискусії. Крайні доповіді відзначаються рекомендацією до захисту роботи або рекомендуються до друку за матеріалами виступу.

Майже на всіх факультетах поновлено роботу студентських наукових гуртків. Усього протягом року в університеті працювало 18 наукових гуртків. Найбільша їх кількість на історичному факультеті – 9. Крім того, студенти історичного факультету беруть активну участь у роботі гуртка, створеного у травні 2000 р. на базі Музею археології та етнології Слобідської України, а також у роботі наукового археологічного семінару ім. О. С. Федоровського.

Понад 60 студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна взяли участь у II турі Всеукраїнської студентської олімпіади в різних вищих навчальних закладах України, де поїсли 11 призових місць. Перше місце посів студент механіко-математичного факультету Ткачук М. М. на олімпіаді з теоретичної механіки, друге місце – студента факультету іноземних мов Прасок К. Ю. на олімпіаді з німецької мови, студент механіко-математичного факультету Кузнецов А. Ю. на олімпіаді з інформатики, третє місце – студенти фізико-технічного факультету Ніколаєнко С. О. та Спілущенко С. В. на олімпіаді з фізики, студентка факультету іноземних мов Савченко К. В. на олімпіаді з англійської мови та літератури, студент механіко-математичного факультету Богомолов С. М. на олімпіаді з інформатики, студент механіко-математичного факультету Чорномаз В. О. на олімпіаді з математики, студент біологічного факультету Литовченко О. А. на олімпіаді з біології, студенти механіко-математичного факультету Дем'янов С. С., Карпенко О. О. на олімпіаді з інформатики. Студенти фізико-технічного факультету поїсли третє місце на Всеукраїнському турнірі юних фізиків серед студентів університетських команд у м. Одесі.

ІХ. ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

9.1. Комплектування фондів

Фонд ЦНБ на 1.07.04	
Назва	395 276
Примірників	3 283 841
Книг	2 069 385
Журналів	13 231
назва прим.	1 168 709
Газет	9 023
Дисертацій	5997
Авторефератів	23 748
Рукописів	939
Карт	2 539
Звітів	2 662
На електронних носіях	839
Наукової	1 723 725
Навчальної	
назва прим.	27 494
Художньої літератури	1 140 734
Укр. мовою	374 492
назва прим.	7 153
Іноземною мовою	333 156
	715 500

Бібліотека Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна має статус бібліотеки особливого промисловського значення. В Україні такий статус має лише бібліотека Київського національного університету імені Тараса Шевченка. ЦНБ є методичним центром для бібліотек вищих навчальних закладів міст Харкова, Полтави, Сум, Глухова (всього 33 бібліотеки), тісно співпрацює з бібліотеками усіх систем і відомств і надає їм постійну допомогу.

У бібліотеці працює згуртований колектив однодумців, який бачить своє майбутнє у розвитку інноваційних методів, злагоджений організації командної роботи.

Усього отримано 28 345 прим. (7 159 назв), у тому числі книг – 22 527; журналів – 764 (назва), дисертацій – 178, авторефератів – 178, видань на електронних носіях – 281, газет – 50, іноземними мовами – 839. Отримано літератури: наукової – 1 723 725, художньої – 1 140 734, українською мовою – 374 492, іноземною мовою – 715 500.

На комплектування фондів витрачено 240 000 грн. (2003 р. – 100 тис. грн., 2004 р. – 140 тис. грн.). На переплату – 92 тис. грн. (2003 р. – 74 тис. грн., 2004 р. – 18 тис. грн.). Передплачено 53 назви газет, 365 назв журналів.

За рахунок оплати факультетів придбано 170 примірників на суму 4700 грн. ЦНБ є активним членом проекту eFL Dіest (Електронна інформація для бібліотек), що є спільною ініціативою Інституту Відкритого Суспільства (OSI) і компанії EBSCO Publishing. Подовжено передплату на потужну базу даних англійських електронних повнотекстових журналів у режимі on-line та на CD-ROM (понад 6 000 назв з усіх галузей знань. Вартість передплати складає 600 \$. За рахунок того, що ЦНБ є членом консорціуму, ця сума в 100 разів менше звичайної). Бібліотека отримала також доступ ще до двох

баз даних: за проектом INTAS (майже 5 000 назв наукових журналів) та колекції біомедицинської літератури за проектом HINARI Всесвітньої організації охорони здоров'я (понад 2 000 назв).

Відповідно до «Положення про формування фондів ЦНБ» (затверджено у грудні 2002 р.), при комплектуванні враховувались пріоритети нових факультетів, мажоритарних спеціальностей та дисциплін на основі проведеного аналізу книгозабезпеченості навчального процесу. Продовжується робота зі створення автоматизованої картотеки книгозабезпеченості.

Тривала робота Ради з комплектування, на засіданнях якої розглядалися питання передплати періодичних видань, книгообміну, користувались замовлення на нові видання.

Головними джерелами комплектування є видавництва та книготорговельні організації міст Харкова, Києва, Донецька, Львова: видавництво „Консум”, видавництво «Здоров'я», видавництво «Знання», ТзОВ «ПАІС», ТОВ «Ельга», ВКК «Кондор», «Центр навчальної літератури», ТОВ «Фоліант», фірма «БУРУНІК», НВП «Лев», СПД-ФО Голова К. В. та ін.

Викладачами, співробітниками університету, приватними особами та організаціями було подаровано 1 625 прим.

У квітні 2004 р. до ЦНБ було передано колекцію з бібліотеки академіка Милої Любові Трохимівни (400 прим.). Фонд бібліотеки поповнився науковою, навчальною, довідковою літературою з медицини. До бібліотеки також надійшли видання:

- від Міжнародного благодійного фонду «Смолооскип» (16 прим.);
- від Християнського дитячого фонду (30 прим.);
- від Фонду прецької культури (32 прим.);
- від Посольства США в Україні (285 прим.);
- від Українсько-американського добродійного фонду «Сейбр-Світло» (60 прим.);

– від Дніпропетровського університету (74 книги з маркетингу);

– від Національного університету внутрішніх справ отримано в дар 52 примірники юридичної літератури;

– від Консорціуму з удосконалення менеджмент-освіти в Україні за проектом «Бізнес менеджмент освіти в Україні», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (120 навчальних посібників з менеджменту).

Упродовж 2003/2004 навчального року бібліотека поповнювала свої фонди за рахунок дарів факультетів та кафедр (6 158 прим.). Актуальним залишається комплектування бібліотеки внутрішньовузівськими виданнями. Від організаційно-видавничого відділу НМЦ університету було отримано за цей період 1028 примірників.

9.2. Обслуговування користувачів. Упровадження автоматизованих технологій

Центральна наукова бібліотека впевнено здійснює курс на впровадження новітніх технологій, автоматизованої системи обслуговування користувачів, пошук нових джерел фінансування. Це дозволяє, зберігаючи 200-річні славетні історичні традиції університетської бібліотеки, значно підвищити рівень якісного обслуговування користувачів, залучити їх до використання світових інформаційних ресурсів.

Для читачів ЦНБ працюють 6 абонементів, 10 читальних залів, 2 зали Центру Інтернет-технологій, зал каталогів.

На всіх пунктах обслуговування зареєстровано 45 339 читачів, кількість відвідувань – 447 228, кількість книговидач – 1 051 075, видано 98 650 довідок.

Завдяки автоматизації обслуговування, вже третій рік поспіль студенти всіх факультетів, починаючи з першого курсу, мають право користуватися абонементом наукової та художньої літератури. Вперше з'явилась можливість збільшити кількість літератури, що видається додому (за умови дотримання читачем термінів повернення): викладачам – до 50 примірників книг і журналів, студентам – до 30 примірників. Контроль за термінами повернення літератури здійснюється оперативно в автоматизованому режимі.

Уперше серед українських бібліотек у ЦНБ на абонементх навчальної літератури організовано відкритий доступ до фондів, що дозволило залучити читачів до самостійної роботи. У цих пунктах література видається без обмеження кількості примірників.

Уперше запроваджено нову послугу для професорсько-викладацького складу і співробітників університету – прийом замовлень на літературу за телефоном.

До 200-річчя університету та ЦНБ планується створити краєзнавчий читальний зал, де будуть представлені документи з історії університету, Харкова, Слобожанщини.

Планується значно розширити обслуговування читачів міжбібліотечним абонементом (МБА), «вдодолження» якого розпочалося минулого навчального року.

Триває робота зі створення комфортних умов праці для читачів. Проведення значних обсягів ремонтних робіт дозволить у новому навчальному році читачам і співробітникам ЦНБ працювати в оновлених приміщеннях.

Українське важливе залишається проблемою реконструкції будівлі по вул. Університетській, 23, де розміщуються унікальні фонди рідкісних видань і рукописів (60 000 прим.), фонд літератури 19 століття (500 000 прим.), газетний фонд до 1991 р. (9 000 підшивок), фонд іноземних журналів до 1945 р., фонди навчальної літератури для студентів філологічного факультету (80 000).

До 64 одиниць зросла кількість комп'ютерів, з них 40 підключені до мережі Інтернет, 20 об'єднані в локальну мережу ЦНБ.

Основним напрямком роботи ЦНБ, як і в попередні роки, було поширення комп'ютерної бібліотечної мережі LІBER, забезпечення її стабільної та

надійної роботи. У жовтні 2003 р. було придбано необхідне програмне забезпечення, що дозволить наступного року запровадити електронне замовлення літератури з будь-якого комп'ютеру інтранет-мережі університету, через Інтернет, а також значно прискорить пошук видань. Для надання самотійного доступу користуванням читачами електронним каталогом слід дозвільного доступу придбати 10 комп'ютерів. Крім того, потрібно встановити комп'ютерні станції на всіх 6 поверхах центрального книгосховища (поки що встановлені на 2-х).

Фахівцями Центру комп'ютерних технологій університету разом із ЦНБ розроблено концепцію створення електронної бібліотеки університету. Це передбачало оцифровування документів з подальшим розміщенням на бібліотечному сайті. У читачів ЦНБ є доступ до 365 повнотекстових документів. Для розширення цієї роботи потрібно створити повноцінну лабораторію, яка буде оснащена відповідною технікою.

Електронна бібліотека ЦНБ

№ з/п	Інформаційний ресурс	Кількість	Рік створення	Ресурс представлено		Примітки
				Інтранет	Інтернет	
1	Електронний каталог ЦНБ	239 839 назв	1991			Бібліографічні описи книг та періодичних видань з відсилкою до повного тексту, якщо він є
2	Повнотекстові документи	365 назв	2003			Конспекти лекцій, підручники, методичні вказівки викладачів університету та видання, що використовуються у навчальному процесі
3	Електронні ресурси на CD ROM та DVD ROM дисках	894 назв	1993			Окремі видання на дисках або доданки до книжкових видань
4	Бази даних з on-line доступом	4 проекти	Дос-тип 1999			Бази даних консорціуму EIL (EBSCO), проектів INTAS та HINARI
5	Електронні картотеки статей	19 944 записів	2000			БД з аналітичним описом журнальних статей з економіки та літературно-художніх видань, БД авторефератів дисертацій, що надійшли до ЦНБ
6	Web-сайт ЦНБ Web-сайт Центру Інтернет-технологій ЦНБ		1998 2003			http://www.univer.kharkov.ua/main/ibratu http://www-icsl.univer.kharkov.ua/index.htm Оновлюються щоденно

9.3. Центр інтернет-технологій

Центр інтернет-технологій ЦНБ має два зали.

Великою популярністю користується новий зал Центру інтернет-технологій (зал № 8), що було відкрито минулого року завдяки гранту Посольства США в Україні. Цей зал, де доступ до інтернет-мережі безкоштовний, обслуговує 1 616 користувачів, які відвідали його 10 925 разів. Оплата інтернет-трафіку здійснюється за кошти університету. Цей зал також став місцем проведення інтернет-тренінгів, занять з першокурсниками з оволодіння електронними ресурсами бібліотеки.

Зал платного доступу до Інтернету (зал № 7) обслуговує 1 183 користувачів, які відвідали його 4 686 разів. Але техніка, яку встановлено у залі, вже застаріла (її було придбано на кошти попередніх грантів у 1996 та 1998 рр.) і потребує заміни.

Окрім традиційних для Центру офісних послуг (сканування, набір, друкування тексту тощо), впроваджено обслуговування CD-ROM дисками. Доступ користувачів до CD-ROM дисків надається у Центрі по локальній мережі. Центр також надає допомогу мешканцям міста, бере участь у загальнономіських заходах. У 2003 р. працівники взяли участь у створенні реєстру хворих діабетом мешканців Харкова в межах Всеукраїнської програми СНАДІАБ.

Систематично проводилась пряма трансляція в Інтернет усіх конференцій та інших масових заходів, що проходили у ЦНБ.

Статистика Центру інтернет-технологій ЦНБ
за вересень 2003 – червень 2004 рр.

Вид статистики	Зал № 7	Зал № 8	Період
Кількість відвідувань	2200	3688	Вересень – грудень 2003
	2486	7237	Січень – червень 2004
Усього відвідувань:	4686	10 925	15 611
Кількість користувачів	524	416	Вересень – грудень 2003
	659	1200	Січень – червень 2004
Всього користувачів:	1183	1616	1.09. 03 – 30.06. 04

WEB-сайт ЦНБ (<http://www.library.kharkov.ua/main/libraru>)

Велика увага приділялась удосконаленню WEB-сайту ЦНБ. На ньому з'являється інформація про всі події у бібліотеці: виставки, нові надходження літератури, є доступ до електронного каталогу та повнотекстовим документам. На 1 липня 2004 р. сайт відвідали 16 334 користувачів. Створено сторінку Центру інтернет-технологій (<http://www-icsl.library.kharkov.ua>), доступ до якої був відкритий у річницю Центру – 18 лютого 2004 р. За своєю концепцією сайт ЦНБ є інформаційно-бібліотечним інтернет-порталом, призначеним інтегрувати електронні та віртуальні ресурси бібліотеки до мережі Інтернет, публікувати тематичні наукові та освітні добірки адрес

інтернет-ресурсів, надавати можливість віртуального спілкування, дистанційного навчання, публікувати новини тощо.

З головної сторінки можна скористатися електронною поштою бібліотеки (<http://libratu.library.kharkov.ua/webmail/sec/login.php>), відвідати електронний каталог (<http://libratu.library.kharkov.ua/dlbracs/elscat.php>), переглянути електронні та інтернет-ресурси, зокрема послання на бази даних, якими користуються науковці, співробітники та студенти університету. З метою покращення інформаційних послуг Центр вивчає статистику користування базами даних.

Центр систематично проводить інформаційні тренінги для факультетів (<http://www-icsl.library.kharkov.ua/pages/study.htm>). Заминулий період провели тренінги для історичного, філологічного, філософського факультетів. Для студентів, викладачів і науковців університету Центр готує актуальні послання на відповідні тематичні інтернет-ресурси: філософські, історичні, бібліотрафічні, юридичні тощо.

3 лютого по 1 липня 2004 р. на сайті зареєстровано 1 500 користувачів.

Центр „Вікно в Америку”

У вересні 2003 р. бібліотека отримала грант від Виділу преси та освіти Посольства США в Україні (\$ 30 000) на створення інформаційного центру «Вікно в Америку». Для оснащення цього центру було придбано сучасне обладнання з повним комплектом периферії, ліцензійне програмне забезпечення, сучасний копіювальний апарат для самостійного копіювання читачами.

Центр «Вікно в Америку» розташований у читальному залі філії бібліотеки, що має свій особливий історичний інтер'єр. Придбано інформаційні стенди для плакатів та інших наочних матеріалів і спеціальну шафу для розташування CD ROM, DVD дисків та відеокaset. Обслуговування у Центрі буде здійснюватися в автоматизованому режимі. Окрім інформаційного обслуговування, пропонуються своїм користувачам і культурно-мистецькі заходи. 14 травня в Центрі відбулася презентація фотовиставки Івана Дудкіна «America. Still-Life», на яку були запрошені діячі культури та освіти, викладачі та студенти, представники преси та телебачення. На виставці були представлені 42 фотороботи І. Дудкіна, видані ним у мандрівці Америки.

З червня 2004 р. у центрі «Вікно в Америку» розпочають проект «Кіно вечори у четвер», який передбачає перегляд і обговорення кращих американських фільмів мовою оригіналу. Презентація відеofільму «Freedom: A History of US» була присвячена національному святу США – Дню пам'яті. Її провів волонтер Корпусу Миру Девід Даксон. До Дня незалежності Сполучених Штатів Америки – 4 липня – було відкрито виставку.

Серед ресурсів Центру є ліцензійні відеофільми, унікальні енциклопедії, довідники, навчальні англійські курси, доступ до інформаційних баз даних США тощо. Уперше університетська бібліотека надає можливість користування повноцінного інформацією про Сполучені Штати Америки усім мешканцям Слобожанщини.

9.4. Гуманітарна та культурно-просвітницька діяльність ЦНБ

ЦНБ підтримала звернення голови обласної державної адміністрації Є. П. Кушнарєва щодо поповнення фондів бібліотек сільської місцевості новою літературою. До бібліотек Ботолухівського району було передано нову літературу на суму 550 грн., а також передано літературу з обмінних фондів ЦНБ.

Виставкова робота

Сьомодні тематика виставок в основному пов'язана з напрямками наукової і навчальної діяльності університету, його історією. Велика увага приділяється також пропаганді літератури з історії України, краєзнавства, суспільно-політичного життя країни, а також важливим подіям в галузі науки, культури, літератури тощо. Щорічно до уваги читачів бібліотека пропонує біля 200 експозицій на різні теми.

Протягом цього року в ЦНБ постійно приділялась увага експозиціям, присвяченим 200-річчю університету та бібліотеки.

Велику зацікавленість серед читачів викликала виставка, яка була присвячена одному з перших і славетних факультетів університету – юридичному – «Юридичний факультет Харківського університету». На виставці були представлені рідкісні та цінні видання з тих багатих книжкових скарбів, що служили базою для підготовки майбутніх юристів.

До 200-річчя університету були підготовлені ще такі виставки: «До 150-ї річниці від дня народження професора Харківського університету Миколи Федоровича Сумцова»; «З днем народження Альма Матер!»; «Перший в Україні університет»; «Видання друкарні Харківського університету»; «Шевченківство у Харківському університеті»; «Видання праць О. І. Стойковича (1764–1832)» та ін.

До наукових конференцій і семінарів на замовлення факультетів були підготовлені й проведені такі виставки: «Наукові досягнення Харківської філологічної школи», «Модернізм, націоналізм та комунізм в українській культурі першої третини ХХ ст. (до 110-річчя Миколи Хвильового)», «Україна в дядьках сталінзму», «Визвольні змагання 1917–1921 рр.», «Харківський та Віленський навчальні округи» та ін.

Разом з Науково-методичним центром університету були підготовлені 7 інформаційних виставок «Університетські публікації».

Проводяться виставки, присвячені історії України, краєзнавству, суспільно-політичному життю країни. Було організовано виставку «Україна: етапи державотворення» до 130-ї річниці від дня народження П. П. Скоропадського (експонувалась у листопаді 2003 р.). До Дня української писемності та мови у листопаді 2003 р. у ЦНБ було підготовлено цикл книжкових виставок: «Українська стародрук», «Українська мова і слов'янський світ», «Неглігінний скарб».

До 85-ї річниці проголошення Акту злуки України 22 січня 1919 р. було відкрито виставку «День Соборності України». Виставка, присвячена

вшануванню пам'яті князя Ярослав Мудрого, експонувалась у березні. Щорічно бібліотека готує експозицію до Шевченківських днів. У цьому році до 190-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка на виставках було представлено прижиттєві і рідкісні видання творів поета, літературу про Шевченка-художника, репродукції його художніх робіт.

До 50-ї річниці приєднання Криму до України було організовано виставку «Крим: 50 років у складі України». У червні 2004 р. у бібліотеці експонувалась тематична виставка щодо відзначення 150-річчя Кримської війни під назвою «150-річчя Східної (Кримської) війни 1853–1856 роки».

У грудні 2003 р. у приміщенні Центральної наукової бібліотеки відбулося відкриття традиційної Археологічної виставки, яка репрезентувала знахідки археологів Харківського університету польового сезону 2003 р.

До Дня працівників архівів у грудні 2003 р. у ЦНБ експонувались рукописи з фондів бібліотеки.

До Дня слов'янської писемності та культури у бібліотеці було виставлено «Острозьку Біблію» видання І. Федорова 1581 р.

До 350-річчя Харкова бібліотека готує низку виставок: «Видатні харків'яни», «Архитектура: музеї, театри міста», «Річне місто – Харків мій».

У вересні 2003 р. у бібліотеці було організовано виставку до Днів європейського культурного надбання в Харківській області під назвою «Україна та Європа у єдиному культурному просторі», де було представлено біля 500 примірників. У травні 2004 р. до Дня Європи в ЦНБ експонувалась виставка «15 травня – День Європи».

До Днів грецької культури у Харкові 25-29 вересня 2003 р. у бібліотеці спільно з Фондом грецької культури (Одеська філія) і Грецьким товариством Харкова «Геліос» було організовано цикл книжково-ілюстраційних виставок під загальною назвою «Страна героїв і боюв», презентацію каталогу «Грецькі рукописи», збірника «Греки Харківщини». На відкритті виставки були присутні директор Одеської філії Грецького фонду культури Софроніс Парадисолуос, начальник міського управління культури К. К. Шердц, представники Грецького фонду культури, члени харківського грецького товариства „Геліос“. За фінансової підтримки Фонду грецької культури ЦНБ придбала 4 виставкові вітрини. У жовтні 2004 р. у ЦНБ відзначатимуться Всеукраїнські Дні грецької літератури. До Року Польщі в Україні бібліотека готує велику експозицію польської колекції з фондів ЦНБ. Виставку буде відкрито у листопаді 2004 р.

Експонувались такі виставки харківських художників:

– У грудні 2003 року виставка робіт В. Т. Стародубцева «Перші століття: два міста – дві долі». До 350-ліття Харкова та 300-ліття Санкт-Петербургу.
– У лютому 2004 р. – виставка – «Вікно до Парижу». Виставку було організовано напередодні Днів французької культури «Французька весна», які проходили в Україні у квітні 2004 р. На виставці представлені літературно-художні видання з фондів ЦНБ та Французького культурного центру.

Справжньою прикрасою виставки стали фотороботи відомого фотохудожника Володимира Оглоблінна – «Париж. Свято, яке завжди з тобою».

– «Спокожанські Афіни – перестпів тополь і колон...». У березні-квітні ЦНБ представляла персональну виставку харківської художниці Поліни Дзюбен-

ко. Виставку було присвячено 350-річчю Харкова та 350-річчю пам'яті Святого покровителя нашого міста Афанасія Патералоса.

– «Даруйте квіти...». Виставка під такою назвою експонується у ЦНБ з травня 2004 р. Авторка – Тетяна Золотарьова – математик, викладач математики за покликанням (закінчила механіко-математичний факультет Харківського університету у 1975 р.), а в душі – художник!

9.5. Наукова робота та співробітництво

Протягом 2003/2004 навчального року працювала Вчена рада ЦНБ. На засіданнях обговорювались питання діяльності ЦНБ, Концепція розвитку бібліотеки, її історія та ін.

Бібліотека постійно приділяє увагу збереженню фондів і виявленню рідкісних та цінних видань. У процесі перегляду іноземних стародруків XVII ст. було виявлено ще 5 палеотипів (видань 1501–1550 рр.), в результаті чого ця колекція поповнилась і складає 320 примірників. Продовжувалась робота з виявлення однієї із значних колекцій ЦНБ – бібліотеки Стефана Яворського (1658–1722 рр.) – видатного церковного діяча. Було виявлено 7 видань. Усього колекція налічує 308 примірників.

У ЦНБ зберігається 939 одиниць рукописних джерел (XIV–XX ст.). До другого видання довідника-путівника «Архіви установи України для музеїв і бібліотек, що зберігають документи НАФ», було підготовлено довідку.

Залішається актуальним питання реставрації видань з колекцій ЦНБ, особливо стосовно колекцій «Україніка», «Видання університетської друкарні» та особистих бібліотек відомих вчених університету. Кабінет Міністрів України затвердив «Програму збереження бібліотечних та архівних фондів» за якою в Україні створюється база даних документів для включення до Державного реєстру національного культурного надбання. Перед бібліотекою гостро стоїть питання можливості оцифровування як методу зберігання бібліотечних фондів і мікрофільмування книг та документів. Оцифровування допоможе зберегти культурну та історичну спадщину, але для цієї роботи необхідно придбати книжковий сканер (орієнтовна вартість – 20 000 доларів США).

29 вересня 2003 р. до Всеукраїнського дня бібліотек у читальному залі Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна відбулися урочистості. Учасниками заходу були представники закладів освіти усіх форм власності I–IV рівнів акредитації: директори та завідувачі бібліотек, голови бібліотечних рад, проєктори, відповідальні за роботу бібліотек.

У жовтні 2003 р. у м. Києві вперше відбувся телеміст між працівниками бібліотек вищих навчальних закладів України та деканом університетської бібліотеки м. Сан-Франциско. Учасником телемісту було директор ЦНБ – І. Г. Левченко.

Бібліотека провела 3 і взяла участь у 4 наукових конференціях: – 31 жовтня 2003 р. Асоціація “Інформатико-Консорціум” та Центральна наукова бібліотека провели семінар-тренінг “Електронні ресурси: досвід ко-ристування та перспективи”.

– 18-19 березня 2004 р. ЦНБ та Програма академічних обмінів ім. Фулбрайта в Україні (м. Київ) провели науково-практичну конференцію «Бібліотеки та доступність інформації у сучасному університеті». Конференцією було прийнято резолюцію, яка закликала всі бібліотеки України сприяти забезпеченню доступності інформації, всебічному розвитку бібліотек.

– 23 квітня 2004 р. на базі ЦНБ відбулась зустріч директорів бібліотек університетів Прикордонного білорусько-російсько-українського Консорціуму. В обговоренні питань співпраці взяли участь директори бібліотек. Були прийняті такі рішення: обслуговувати викладачів та студентів університетів Консорціуму в усіх бібліотеках, організувати регулярний книгообмін працями вчених університету, для найкращого інформаційного обслуговування використовувати електронну доставку документів та ін.

Співробітники ЦНБ були співорганізаторами 11-ї Міжнародної конференції «Бібліотеки та інформаційні ресурси у сучасному світі науки, культури, освіти та бізнесу», що проходила у рамках заходів ІФЛА. Діяльність ЦНБ було відзначено дипломом «Найкращий організатор конференцій». Також ЦНБ брала участь у таких міжнародних конференціях: «Електронні ресурси в бібліотеках» – 17-21 травня 2004 р. м. Миколаїв; «Польська діаспора в Харкові: історія і сьогодні» з нагоди Дня Полонії та 350-річчя заснування Харкова – 24 квітня 2004 р. м. Харків; «Бібліотеки вищих навчальних закладів у дзеркалі сьогодні» – 17-20 травня 2004 р. м. Київ. Співробітниками ЦНБ взяли участь і виступили з доповідями також на конференціях, присвячених 30-річчю музею історії ХНУ та Слобожанських читаннях 2003 р. ЦНБ до 200-річчя університету і бібліотеки у жовтні 2004 р. планує провести ювілейну конференцію під назвою «Відкрита бібліотека – нова бібліотечна філософія».

У зв'язку з підготовкою до 200-річного ювілею університету значно активізувалась консультативна робота ЦНБ. У 2003 – 2004 рр. було продовжено подальшу роботу над монографією «Історія ЦНБ (1804-2004)».

Важливим напрямом упродовж останніх років стало дослідження і бібліографування життя та наукової спадщини засновника університету В. Н. Каразіна. У звітному періоді наукова бібліотека університету зробила суттєвий внесок у Каразініану. Були надруковані статті про життя і діяльність В. Н. Каразіна у збірнику «Треки Харківщини» (Х., 2003). Набутий досвід, накопичені матеріали були використані при підготовці нового видання бібліографічного покажчика «В. Н. Каразін в оцінках сучасників та нападків».

Центральна наукова бібліотека співпрацює із Греським фондом культури (м. Одеса) та Греським товариством м. Харкова «Гресьос». У 2004 р. реалізується спільний проєкт – буде перевидано два видання: книга М. Тихого «В. Н. Каразін: его жизнь и общественная деятельность», яку було написано до 100-річчя університету. Видання поповнено повною бібліографією творів,

листів В. Н. Каразіна та публікацій про нього, а також ілюстрованим покажчиком «Автографи В. Н. Каразіна у фондах ЦНБ». Друге видання – це книга професора Харківського університету академіка В. П. Бузескула «История Афинской демократии» (СПб., 1909).

До 200-річчя університету готується до перевидання ще одна праця: спільний проект Східного інституту українознавства та ЦНБ, який підтримує Польське консульство в Харкові. Це перевидання книги польського вченого Людвіга Яновського «Харківський університет на початку свого заснування (1805-1820)» (Краків, 1911). Зроблено переклад книги, підготовлено вступні статті, ілюстративний матеріал.

До 200-річчя університету бібліотека підготувала до видання бібліографічні покажчики, присвячені цій знаменній даті.

Своє майбутнє бібліотека бачить у розвитку інноваційних методів роботи і гарній організації командної співпраці, у створенні нової інфраструктури інформаційного, довгочасного обслуговування, максимально комфортного бібліотечного середовища для всіх категорій користувачів. Нову інфраструктуру інформаційного обслуговування планується створити через надання доступу до найкращих світових джерел інформації з використанням потенціалу найсучасніших електронних та мультимедійних технологій і власного фонду.

Х. МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ

10.1. Підготовка кадрів для зарубіжних країн

У 2003/2004 навчальному році у Харківському національному університеті навчалось 1000 іноземних громадян із 40 країн. З них: студентів – 563 (38 за державним замовленням), аспірантів – 25, стажистів – 27, учнів підготовчого відділення – 205 (6 за державним замовленням).

Усього в цьому році на основні факультети було зараховано 264 особи, з них за державним замовленням – 11 (4,2%). З основних факультетів в цьому навчальному році було відраховано 63 іноземних студентів, з них: перейшли в інші навчальні заклади – 11; за власним бажанням – 8, за станом здоров'я – 1, через невиконання фінансових умов контракту – 14, через академічну заборгованість – 29. З підготовчого відділення відраховано 30 учнів.

У поточному році отримали дипломи магістрів та бакалаврів 207 іноземців, 2 захистили кандидатські дисертації і 27 осіб пройшли наукове-педагогічне стажування.

З 1998/1999 навчального року університет проводить підготовку фахівців за дистанційною формою навчання. За цей час дипломи університету отримали 72 магістри та 287 бакалаврів на економічному, соціологічному, біологічному та механіко-математичному факультетах. У цьому році університет уклав угоду на заочне, дистанційне навчання 95 студентів з Великобританії. Традиційно значна частина іноземних студентів і аспірантів навчається на економічному факультеті – це майже третина всіх іноземців в університеті.

Усі студенти, які отримали диплом бакалавра, продовжують своє навчання в нашому університеті.

Слід зазначити невисокий рівень мовної підготовки у значної кількості іноземних студентів, особливо громадян Китаю. Керівництву Центру міжнародної освіти слід звернути на це особливу увагу. Факультетам при поселенні в гуртожитках слід надати іноземним студентам можливість мешкати в кімнатах разом з кращими з українських студентів.

10.2. Міжнародне співробітництво

Діяльність Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна в галузі міжнародних зв'язків у 2003/2004 навчальному році розвивалася у кількох напрямках:

- співробітництво з ВНЗ зарубіжних країн;
- відридження викладачів, співробітників, аспірантів і студентів за кордон

для участі в наукових конференціях, на наукову роботу та стажування, на викладацьку роботу, мовні курси та ін.;

– прийом іноземних фахівців в університеті;
– участь викладачів, співробітників, аспірантів і студентів у конкурсах для одержання стипендій або грантів міжнародних організацій та фондів.

На цей час університет має угоди про співробітництво з 58 ВНЗ/організаціями-партнерами в 27 країнах світу. Найбільш успішне співробітництво велося з Великобританським університетом імені Святих Кирила та Мефодія (Болгарія), Белгородським державним університетом (Росія), Московським державним університетом імені М. В. Ломоносова (Росія), Університетом імені Фрідріха Олександра в Ерлангені-Нюрнберзі (ФРН), Технічним університетом Кіаугсталя (ФРН). У липні 2003 р. університет підписав угоди про співробітництво із Белгородським державним університетом та Саратовським державним університетом імені М. Г. Чернишевського (Росія), Університетської корпорацією з досліджень та розвитку (Колумбія), Фірмою «Дайвердж Лінк Сдн. Бхд.» (Малайзія), у листопаді 2003 р. – з Омським державним університетом (Росія), у грудні 2003 р. – з Іванівським державним хіміко-технологічним університетом (Росія), у березні 2004 р. – Університетом імені Стефана Великого в м. Сучава (Румунія), у квітні 2004 р. – з Фізико-технічним інститутом імені А. Ф. Йоффе РАН (Росія). У міжвузівському співробітництві брали активну участь факультети іноземних мов, економічний, геолого-географічний, історичний, соціологічний, фізико-технічний, хімічний. Значно розширилися контакти між класичними університетами в межах Прикордонного білорусько-російсько-українського університетського Консорціуму. Університет виконує функції ресурсного центру Консорціуму. Співробітники університету брали участь у зустрічах деканів факультетів і директорів бібліотек. Здійснюється обмін навчальними планами і програмами, літературою. Проводиться практика студентів на базах практики учасників Консорціуму.

У січні 2004 р. університет став повним індивідуальним членом Європейської Асоціації Університетів.

Усього за 2003/2004 навчальний рік кількість відраджених за кордон викладачів, співробітників, аспірантів і студентів університету за всіма напрямками склала 595 осіб (з них викладачів, співробітників та докторантів – 362 особи, аспірантів та студентів – 233 особи), які виїжджали до 35 країн. Це були фахівці і студенти всіх факультетів, але найбільше закордонних відраджень було на факультетах іноземних мов, економічному, геолого-географічному, історичному, механіко-математичному, радіофізичному, соціологічному, фізико-технічному і фізичному, у НДІ астрономії. Для порівняння: у 2002/2003 навчальному році були відражені 242 особи.

Результати закордонних відраджень викладачів, співробітників, аспірантів, студентів і міжвузівського співробітництва в 2003/2004 навчальному році увійшли до 81 статті, 1 навчального посібника; освоєно 1 нову методику досліджень; зроблено 184 доповіді на міжнародних наукових конференціях за кордоном і в Україні. Найбільша результативність була на механіко-математичному, радіофізичному, фізико-технічному, фізичному, філологічному факультетах, у НДІ астрономії.

Університет прийняв із-за кордону, в тому числі в рамках міжвузівського співробітництва, 522 особи (з них викладачів і співробітників – 420 осіб, аспірантів і студентів – 102 особи) з 39 країн світу. Майже всі факультети приймали іноземців, але більше всього їх було на геолого-географічному, історичному, механіко-математичному, соціологічному, філософському факультетах. Для порівняння: у 2002/2003 навчальному році були прийняті 172 особи.

За навчальний рік, що минув, викладачі, співробітники, аспіранти і студенти всіх факультетів університету взяли участь у 98 конкурсах для одержання стипендій або грантів різних міжнародних організацій та фондів 23 країн світу. Найактивнішими були: факультет іноземних мов, економічний, історичний, соціологічний, філологічний і філософський факультети. Усього в конкурсах взяли участь 275 осіб, фіналістами стали 29 осіб.

У 2003/2004 навчальному році фінансування здійснювалося за рахунок спеціальних коштів університету, сторін, що приймали, міжнародних фондів і організацій. У фінансуванні закордонних відраджень взяли участь 33 міжнародні і національні організації та фонди, серед яких Німецька служба академічних обмінів (DAAD), проект TEMPUS-TACIS, Рада з міжнародних досліджень та обмінів (IREX), Науково-технологічний центр України (НТПУ, Київ) тощо.

ХІ. ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

За останні роки загальний бюджет університету постійно зростає і склав у 2004 р. 55 мільйонів 512 тис. грн., що на 22 % більше, ніж у 2003 навчальному році. В першу чергу це трапилося за рахунок збільшення бюджетного фінансування (на 33 % у порівнянні з 2003 р.)

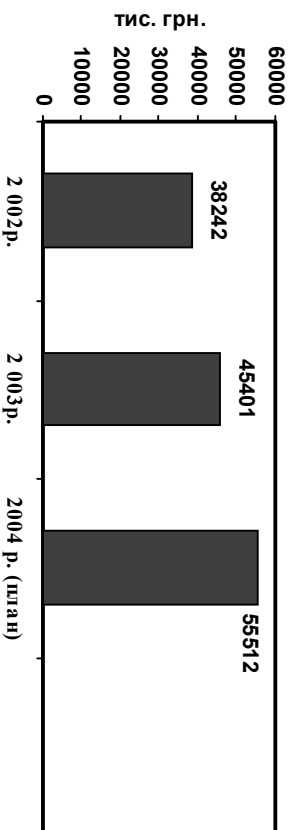

Рис. 11.1. Загальні надходження до бюджету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна в 2003-2004 рр. (тис. грн.)

Але збільшилися надходження і спеціальних коштів університету (на 7% у порівнянні з 2003 р. згідно з планом). Фактично можна очікувати зріст спеціальних надходжень на 15%.

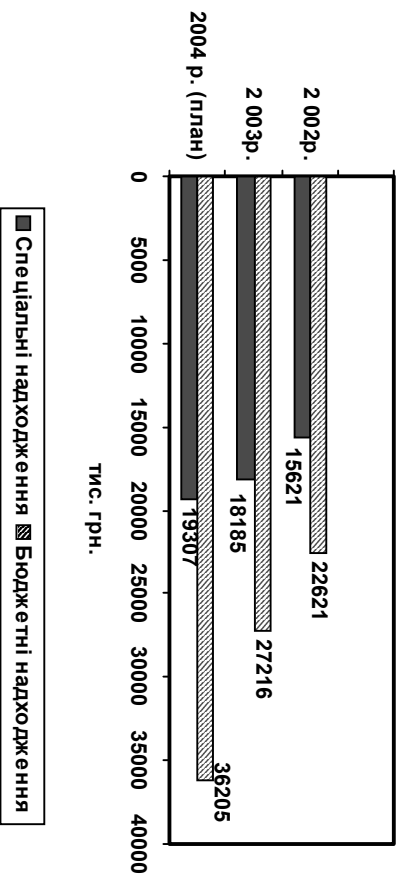

Рис. 11.2. Ріст надходжень бюджетних і спеціальних коштів до університету в 2003-2004 рр. (тис. грн.)

У першу чергу ріст спеціальних надходжень відбувся за рахунок надходження коштів за навчання (рис. 11.3, 11.4, 11.5, 11.6).

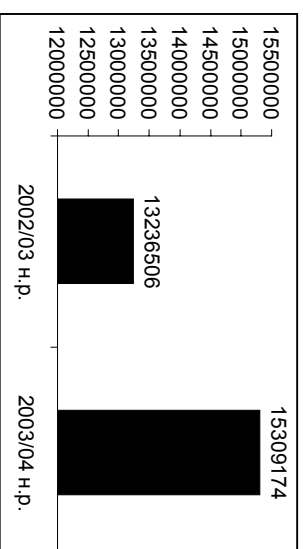

Рис. 11.3. Динаміка надходжень коштів (грн.) за навчання

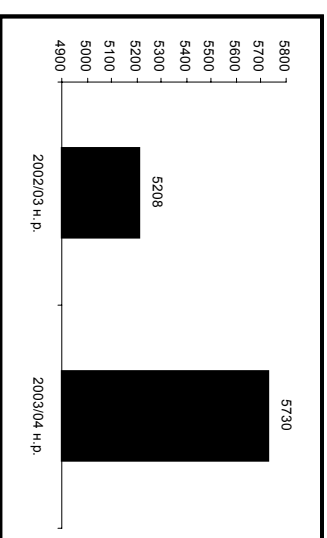

Рис. 11.4. Динаміка кількості контрактних студентів (громадян України, СНД та іноземців)

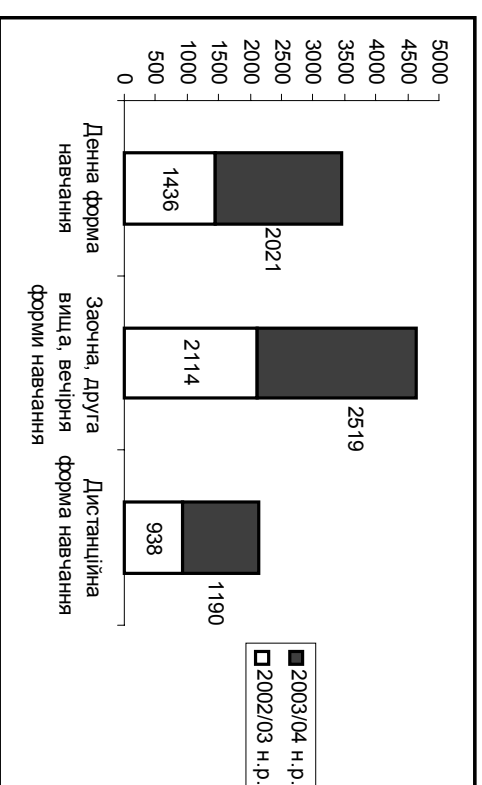
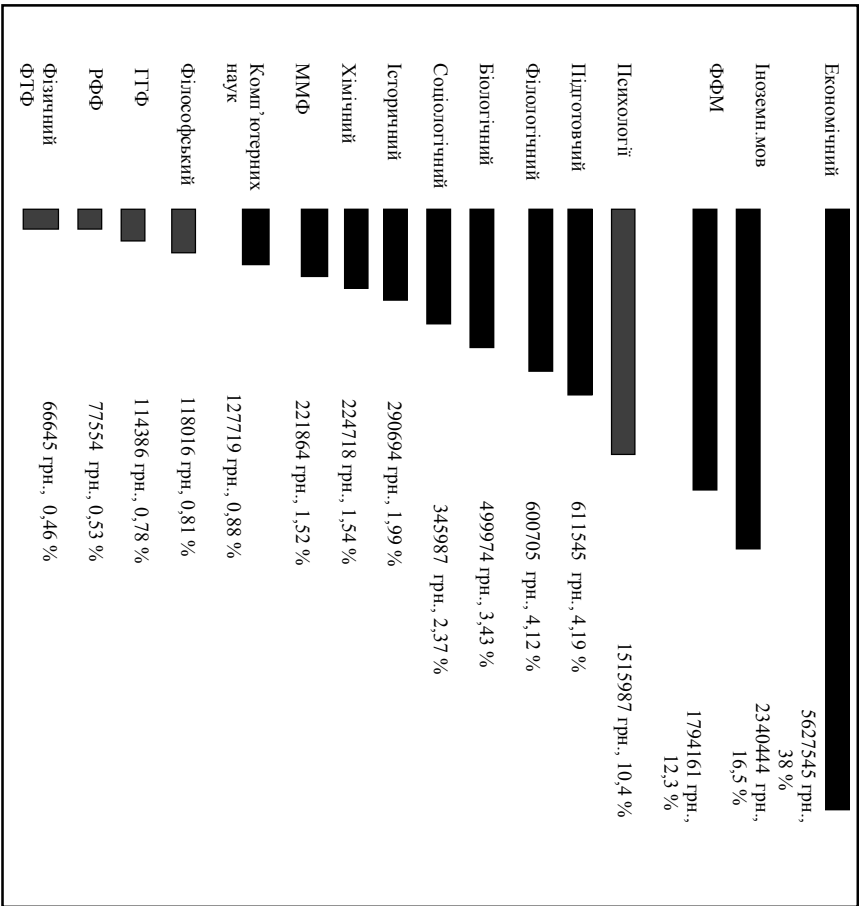

Рис. 11.5. Навчання на контрактній основі за різними формами

Рис.11.6. Надходження коштів за навчання у 2003/2004 навчальному році

Надходження та видатки бюджетних коштів у 2003-2004 рр. відображені у таблиці 11.1.

Таблиця 11.1
Надходження та фактичні видатки з бюджетних коштів у 2003-2004 рр. (тис. грн.)

Показник	2003 р.		2004 р. (план)	
	Надход-ження	Факт. видатки	Надход-ження	Факт. видатки
Заробітна плата та нарахування	19296,5	19154,2	22854,0	22854,0
Стипендії	3373,3	3372,8	3383,7	3383,7
Комунальні послуги	3757,7	3757,7	2983,0	2983,0
Утримання вузу (обладнання, матеріали, відрядження, видання діяльність й ін.)	653,5	411,0	377,3	377,3
Капітальний ремонт	93,8	520,0	6607,0	6607,0
РАЗОМ	27174,8	27215,7	36205,0	36205,0

Фактичні видатки на основних напрямках бюджетних і спеціальних фондів у 2003-2004 рр. (тис. грн.)

Таблиця 11.2

Показник	2003 р.		2004 р. (план)	
	Бюджет	Спецрахунок	Бюджет	Спецрахунок
Заробітна плата та нарахування	19154,2	7808,4	22854,0	9485,9
Стипендії	3372,8	9,4	3383,7	147,8
Комунальні послуги	3757,7	446,2	2983,0	1127,0
Утримання вузу (обладнання, матеріали, відрядження, видання діяльність й ін.)	411,0	5038,2	377,3	6501,3
Капітальний ремонт	520,0	4883,2	6607,0	2045,0
РАЗОМ	27215,7	18185,4	36205,0	19307,0

Таблиця 11.3

Придбання обладнання, меблів, літератури з 2003 по 2004 рр.

	2003	2004 (1-е півріччя)
Обладнання	594	361
Меблі	247	126
Література	279	188
УСЬОГО	1120	675

Таблиця 11.4

Витрати на утримання соціально-оздоровчої та спортивної баз університету (тис. грн.)

	2003р.	2004р. (1-ше півріччя)
Спорткомплекс «Каразіньський»	227,4	90,3
Санаторій-профілакторій «Буревісник»	38,1	20,5
Спортивно-оздоровча база «Фігуровка»	13,8	20,8
УСЬОГО	279,3	131,6

Середньомісячна заробітна плата у 2004 р. в порівнянні з 2003 р. збільшилася: науково-педагогічного персоналу – на 22,6 %, учбово-допоміжного персоналу – на 21,5 %. Таке збільшення пояснюється тим, що у 2003 та 2004 рр. згідно з постановами Кабінету Міністрів України та наказом Міністерства освіти і науки були підвищені посадові оклади з 01.05.03 на 17,9 %, з 01.07.03 на 12,1 % та з 01.03.04 на 10,8 % (Рис. 11.7).

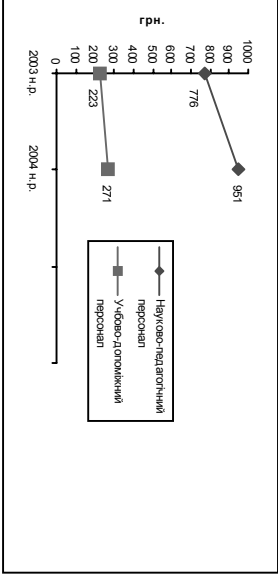

Рис.11.7 Середньомісячна заробітна плата в 2003-2004 рр.

ХІІ. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ, ОЗДОРОВЛЕННЯ ВИКЛАДАЧІВ, СПІВРОБІТНИКІВ, СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ ТА ЇХНІХ ДІТЕЙ, ПОЛІПШЕННЯ ЖИТЛОВО-ПОБУТОВИХ УМОВ

12.1. Соціальний захист працівників

Соціальний захист працівників здійснюється на основі Колективного договору. Новий колективний договір було ухвалено конференцією трудового колективу 30 березня 2004 р. Колективний договір передбачає спільні дії ректорату та профкому з забезпечення прав і гарантій працюючих та членів їх сімей. Зокрема, встановлюються:

– надбавки до окладу за високі виробничі досягнення та виконання особливо важливих робіт;

– доплати за суміщення професій (посад), розширення зон обслуговування чи збільшення обсягів робіт, виконання поряд з основною роботою обов'язків тимчасово відсутніх працівників, особливі та несприятливі умови праці; а також за почесні звання «Заслужений професор ХНУ імені В. Н. Каразіна», «Заслужений викладач ХНУ імені В. Н. Каразіна», «Заслужений науковий співробітник ХНУ імені В. Н. Каразіна»;

– режим роботи університету, узгоджений з профкомом, зокрема визначаються тривалість навчального тижня та навчальних занять, кількість змін, час початку та закінчення роботи науковим персоналом, графік змінності (включаючи тижневий) з дотриманням установленої тривалості робочого тижня для обслуговуючого персоналу. Для працівників, що безпосередньо не зайняті у навчальному процесі (включаючи НДЧ, АУП, АВЧ), встановлюється 5-денний (40 робочих годин) робочий тиждень. Інші працівники працюють у межах 6-денного робочого тижня;

– додаткова оплачувана відпустка за рахунок спеціальних коптів навчальному персоналу, адміністративно-управлінському персоналу, працівникам музеїв, Ботанічного саду та бібліотечним працівникам до 7 календарних днів, членам добровільної пожежної дружини надається додаткова оплачувана відпустка 7 календарних днів;

– одиницям матерям, що мають дітей віком до 14 років, робочий день скорочується на 1 годину зі збереженням середнього заробітку;

– працюючим ветеранам праці надається щорічна оплачувана відпустка у зручний для них час, а також 2-тижнева додаткова відпустка без збереження заробітної плати;

Адміністрація проводить систематичну роботу для поліпшення умов праці, забезпечення охорони праці та техніки безпеки, зменшення та ліквідації травматизму і профзахворювань. Витрати на охорону праці та техніку безпеки

ки постійно зростають. У 2004 р. такі витрати заплановано у сумі 174,5 тис. грн. проти 157,6 тис. грн. у 2003 р. Постійно здійснюється перевірка стану охорони праці та відповідності робочих місць встановленим вимогам.

Передбачені пільги та компенсації (доплати, додаткові відпустки, спецхарчування) співробітникам, що працюють у несприятливих і особливих умовах; додаткові оплачувані відпустки працівникам з ненормованим робочим днем; надаються спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби індивідуального захисту, а також безкоштовне мило на роботах, що пов'язані із забрудненням.

Матеріальною базою заходів адміністрації та профкому, спрямованих на поліпшення умов життя та праці співробітників університету, є фонд соціального захисту працівників. Фонд складається з 3 % загальноуніверситетських спеціальних коптів та 20 % суми членських професійкових внесків, що залишається у розпорядженні профкому профспілки працівників освіти та науки. Використання фонду соціального захисту працівників університету відбувається згідно з положенням про цей фонд, що затверджене адміністрацією та профкомом. Копти фонду соціального захисту витрачаються за згодою профкому, зокрема на:

– термінову матеріальну допомогу працівникам університету;

– матеріальну допомогу пенсіонерам – колишнім працівникам університету;

– матеріальну допомогу жінкам, які йдуть у відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами;

– заохочення працівників у зв'язку з ювілейними датами, а також ветеранів війни, праці та військової служби до знаменних дат;

– дотації на путівки до будинків відпочинку й санаторіїв;

– дотації на діагностику та придбання ліків у зв'язку з хворобою;

– допомога працівникам, що звільняються у зв'язку з досягненням пенсійного віку;

– відшкодування витрат на отримання працівником університету вищої освіти або здобуття другої вищої освіти; дітьми працівника університету парадельної другої вищої освіти або одержання додаткової спеціальності, навчання на підготовчих курсах, у Малому університеті та Університетському ліцеї;

– відшкодування оплати спортивних секцій для дітей віком до 14 років працівників університету; дотації на оздоровлення дітей працівників у таборі «Ікаріон» (за рахунок спеціальних коптів та частково за рахунок профкому).

У 2003/2004 навчальному році на соціальний захист працівників витрачено майже 800 тис. грн. Щорічно за копти профспілки виплачується матеріальна допомога працівникам. У цьому році було виплачено 60 тис. грн.

12.2. Оздоровлення викладачів, працівників університету та їх дітей, поліпшення житлово-побутових умов

Протягом року працівникам університету та членам їх родин надавалися путівки на санаторно-курортне лікування. Було видано 54 путівки, зде-

більшого до санаторіїв «Березовські мінеральні води» та «Роша»; 5 путівок – до санаторія матері та дитини, 30 пільгових путівок – до дитячих літніх оздоровчих таборів Харківської області.

Профспілкою було організовано відпочинок та оздоровлення дітей, у першу чергу під час шкільних канікул.

У 2004 р. профспілка за фінансової підтримки адміністрації університету надала змогу оздоровити 71 дитину в літньому таборі «Ікарюнок» (АР Крим); із спеціальних коштів університету було виділено 15 тис. грн., батьки оплатили 26 % від повної вартості путівки. Було сформовано два університетських затони, працювали 4 вихователі – працівники університету.

До новорічних та різдвяних свят усі діти університету одержали подарунки за кошти профкому на суму 10 800 грн. Культурним центром університету було організовано святкову виставу з конкурсами та розіграшами. Діти одержали квитки до харківських театрів та планетарію, щорічно на канікулах організуються екскурсії до Музею природи та ЦНБ.

Дітям працівників університету та обдарованим дітям із малозабезпечених сімей надано право навчатися на пільгових умовах на базі тенісного клубу «Унікорт», спорткомплексі «Вища школа», на всіх спортивних спорудах та в усіх спортивних секціях університету.

У літку в спортивному таборі «Фігуровка» відпочили близько 40 працівників та членів їх сімей. Витрати на спортивно-оздоровчий табір «Фігуровка» та логістичні у путівки у цей табір складають за рік близько 80 тис. грн.

Протягом року велася робота з поліпшення житлово-побутових умов співробітників та студентів, які мешкають у гуртожитках.

До складу студмістечка входить 8 гуртожитків на 3298 місць. За станом на 01.01.04 р. в гуртожитках мешкає близько 2974 студенти, аспіранти, співробітники університету та ін.

У поточному році адміністрація та персонал студмістечка забезпечили утримання в безаварійному та належному санітарному стані приміщень, функціональних систем життєзабезпечення (електромереж, водопроводу, каналізації, санітарно-технічне та газове обладнання побутових приміщень). Було закуплено:

- жорсткого інвентарю на суму 134 659 грн.
- м'якого інвентарю на суму 137 810 грн.
- обладнання на суму 13 795 грн.
- на поточний ремонт сантехсистем гуртожитків було видано запасних частин на суму 22 464 грн.

На теперешній час найважливішими проблемами по студмістечку є утримання гуртожитків у зимовий період у робочому стані, а також:

- закінчення ремонту в гуртожитках № 2, 5, 6, 9, 10, 11;
- ремонт покрівлі гуртожитків № 5, 6, 10;
- встановлення в гуртожитках лічильників електроенергії в кожній кімнаті;
- приведення в належний стан і устаткування спортивним інвентарем спортивних кімнат;
- доукомплектування гуртожитків жорстким і м'яким інвентарем та обладнанням.

12.3. Соціальний захист, оздоровлення та відпочинок студентів

Вирішувати задачу оздоровлення студентів протягом навчального року покликаний санаторій-профілакторій «Буревісник».

З вересня 2003 р. по серпень 2004 р. проведено 13 заїздів до санаторіо-профілакторію «Буревісник». Загальна кількість студентів, які змогли оздоровитись за цей період, склала 1232 студенти. Вартість путівки: 21 день – 44,50 грн., 24 дні – 50 грн. До вартості путівки входить триразове харчування і медичне обслуговування.

Протягом літніх канікул працював спортивно-оздоровчий табір «Фігуровка». Літку 2004 р. було проведено 2 заїзди (по 15 днів кожний). Табір відвідали 186 студентів. Вартість путівки становила 50 грн. Також у липні 2004 р. 28 студентів університету мали змогу відпочити та оздоровитися в оздоровчому таборі «Ікар» ХАІ у с. Рибаче, АР Крим.

З вересня 2003 р. по серпень 2004 р. за рахунок 10 % stipendialного фонду виплачено матеріальної допомоги студентам на суму 75 тис. 855 грн. та премій на суму 150 тис. 287 грн. Виплата матеріальної допомоги за рахунок фонду профспілкової організації студентів склала 8640 грн., премій – 6700 грн.

Студентам-сиротам (38 осіб) за звітний період виплачена допомога в розмірі 11400 грн. У листопаді 2003 р. студентам-сиротам та студентам, позбавленим батьківського піклування, надано продуктові пакунки (кожний на 43 грн.), 180 студентів та аспірантів, які мають дітей, отримали новорічні подарунки.

ХІІІ. ГОСПОДАРЧІ РОБОТИ

13.1. Роботи з ліквідації аварійного стану головного навчального корпусу університету

Протягом 2003/2004 навчального року продовжувалися роботи з ліквідації аварійного стану головного навчального корпусу університету, зміцнення навчальної бази, покращення енергопостачання, ремонту інженерних мереж тощо. На виконання цих заходів витрачено кошти в обсязі 8 млн. 652 тис. грн., з яких 6 млн. 607 тис. грн. – бюджетне фінансування, 2 млн. 045 тис. грн. – позабюджетні кошти університету.

Усього з початку робіт з капітального ремонту, реконструкції та обстеження несучих конструкцій головного корпусу витрати склали 17 008 тис. грн., з яких 8 093 тис. грн. – бюджетне фінансування і 8 914 тис. грн. – позабюджетні кошти університету. Усього профінансовано 59 % необхідного обсягу, який визначений висновком «У кривістекспертизи» у розмірі 28,6 млн. грн. Протягом року виконано значний обсяг робіт у головному навчальному корпусі:

- завершено капітальний ремонт санвузлів;
- виконано капітальний ремонт 7, 8, 9 поверхів ЦНБ та залу каталогів із заміною дверей та лицюванням підлоги коридорів;
- відремонтовано покрів'яно корпусів 1, 1А, 1, 2, 3, 8, 11, 12;
- капітально відремонтовано 15 іменних аудиторій;
- виконано ремонт коридорів центральної частини корпусів 6-9, із заміною дверей, вікон, підлог;
- капітально відремонтовано коридори корпусів 7, 8, 9, 10, 11, 12, 1А;
- завершуються ремонтні роботи в лабораторії ізотопів корпусу 14;
- виконано значний обсяг робіт з ремонту фасаду будівлі головного корпусу та прилеглої території з перенесенням пам'ятника В. Н. Каразіну до головного входу в університет;
- зміцнено несучу спроможність 63 колон у цокольному поверсі корпусів 3, 4, 7, 8, 9, 10, в роботі ще 10 колон у корпусах 1, 2;
- виконано капітальний ремонт приміщення під Музей історії університету на 2-му поверсі за рахунок Асоціації випускників та друзів університету;
- проведено частково реконструкцію інженерних мереж системи опалення із заміною трубопроводів у цокольному поверсі усього головного корпусу;
- виконано капітальний ремонт аудиторій: Великої хімічної, Великої фізичної та Нової фізичної;
- на 90 % виконано ремонт і реконструкції актового залу університету.

13.2. Капітальний і поточний ремонт матеріально-технічної бази навчального процесу та об'єктів соціальної інфраструктури

У 2003/2004 навчальному році приділялася значна увага об'єктам, розташованим за межами головного корпусу, та турботам студентства університету. В цілому на проведення ремонтних робіт витрачено 2 540 тис. грн. позабюджетних коштів університету.

Капітально відремонтовано:

- у турложитку № 2 – усі санвузли;
- у турложитку № 4 відремонтовано 1-й поверх, обкладано душову кімнату та пральню, введено долатково 6 кімнат на 18 місць;
- у турложитку № 5 відремонтовано 3-й поверх із заміною вікон, дверей, спортивної кімнати, покрів'я;
- у турложитку № 6 відремонтовано магістральні системи тепловодопостачання, капітально відремонтовано 5-й поверх, дах з м'якою покрівлею;
- у турложитку № 9 відремонтовано 2 блоки, хол на 1-му поверсі, вхід до турложитку;
- у турложитку № 10 відремонтовано 9 блоків, дах з м'якою покрівлею та парашетів, хол 1-го поверху, спортивну кімнату.

Виконано значний обсяг робіт на об'єктах, що розташовані за межами головного корпусу. Введено в експлуатацію нову систему опалення в корпусі по вул. МIRONOSИПЬКІЙ, 1, відремонтовано понад 600 м² аудиторного фонду та введено в експлуатацію 2 комп'ютерні класи. Капітально відремонтовано аудиторію, ганок головного входу, покрів'яно бункера прискоровача в Інституті високих технологій у П'ятихатках.

Силами інженерних служб університету та під їх керівництвом виконано значний обсяг робіт з поточного та капітального ремонту інженерних мереж на об'єктах університету на загальну суму близько 176,6 тис. грн., у тому числі:

- відремонтовано більше 1,2 тис. м трубопроводів тепло- та водопостачання головного навчального корпусу, віварію, турложитків студмістечка, спортивно-оздоровчого табору «Фігурового» та біостанції в с. Гайдарі, виконано прочистку 320 м зовнішніх мереж каналізації;

- виконано заміну зовнішніх тепломереж до Музею природи, турложитку № 6 та турложитку № 7, мережі водопостачання до філії ЦНБ;

- виконано підготовку бойлерного обладнання університету (32 одиниці) з одночасною перевіркою всіх лічильників тепло- та водопостачання (42 одиниці);

- проведено перевірку готовності котельного обладнання (12 котелень);
- до опалювального сезону пройшли перевірку знань фахівців університету, що відповідають за стан теплових та газових мереж;

- продовжено роботи, пов'язані з покращенням енергозабезпечення об'єктів університету, у тому числі закінчено ремонт резервного вводу то-

лового корпусу, виконано заміну трансформаторів току у турбожитках, переврені всі лічильники, одночасно з виконанням ремонтно-будівельних робіт приводиться до відповідних санітарних норм освітлення навчальних приміщень;

– своєчасно підготовлено до сезону спортивно-оздоровчий табір «Фігуровка».

Здійснені заходи, що сприяли підвищенню експлуатаційних можливостей будівель, покращенню технічного стану інженерних мереж і матеріально-технічної бази навчального процесу та соціальної інфраструктури.

Велика увага приділялася посиленню економії використання енергоносіїв. Постійно діючою комісією університету, створеною наказом ректора, виконується щомісячний моніторинг споживання енергоносіїв, що сприяє економії енергоресурсів. За результатами роботи комісії станом на 1 липня 2004 р. встановлено 100 % лічильників тепла, 100 % – електричної енергії, 100 % – лічильників газу та 92 % – лічильників води (для лічильників води, що потребують установок, розроблено та затверджено проект).

Це дозволило упорядкувати облік реально спожитих енергоносіїв. Наприклад, за минулий рік у порівнянні з попереднім споживання теплової енергії зменшилося на 4811,8 Гкал (на суму приблизно 380 тис. грн.); вугілля – на 54,5 т (на суму 10,5 тис. грн.).

За минулий навчальний рік адміністрацією університету особлива увага приділялась покращенню стану протипожежної безпеки на об'єктах університету, проведено пооб'єктний огляд приміщень та прилеглої території структурних підрозділів, за результатами якого:

– придбано первинних засобів пожегості на суму 46,1 тис. грн. у 2003 р. та 23,2 тис. грн. у 2004 р. (станом на 01.07.2004р.);

– розроблено плани заходів з усунення недоліків щодо протипожежного стану головного навчального корпусу, турбожитків, музею природи, філії ЦНБ та периферійних об'єктів;

– проведено планові та позапланові інструктажі відповідальних за стан протипожежної безпеки на місцях; зі студентами, що проходять літню практику; з підрядними будівельними організаціями;

– виконано вогнезахисну обробку дерев'яних конструкцій даху головного навчального корпусу, будівель об'єктів біостанції в с. Гайдари, спортивно-оздоровчого табору «Фігуровка» та інших на загальній площі близько 5 тис. м² та приведено у відповідність до норм стан вентиляційних каналів студмістечка та головного навчального корпусу. Витрати на ці роботи склали 39,5 тис. грн.. У минулому році виконано паспортизацію та інвентаризацію промислових відходів, що утворюються в університеті, та отримано дозвіл на розміщення відходів у 2004 р.

Послідовно виконуються заходи із забезпечення техніки безпеки та охорони праці, передбачені колективною угодою між адміністрацією та трудовим колективом, на що в минулому році витрачено 182,38 тис. грн.

ХІV. ПІДСУМКИ

Протягом 2003/2004 навчального року університетський колектив наповнено працював над розв'язанням завдань, визначених конференцією трудового колективу 29 серпня 2003 року, оновлював навчально-виховну роботу, розвивав наукові дослідження, зміцнював матеріально-технічну базу, запроваджував програмно-цільовий підхід до планування розвитку університету.

Минулий навчальний рік закріпив перехід від стратегії виживання університету до стратегії його цілеспрямованого розвитку.

Значного поступу досягнуто на всіх напрямках діяльності.

Пріоритетом стала адаптація університетської освіти до принципів і підходів, на яких формується загальноєвропейський освітньо-науковий простір. Запроваджено систему управління якістю навчального процесу, удосконалено його науково-методичне забезпечення, поширено застосування інноваційних навчальних технологій і перелових форм контролю знань, започатковано видавничу серію «Підручник (навчальний посібник) Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна», розширено міжнародне співробітництво в академічній сфері.

На сто міськ у порівнянні з 2002/2003 навчальним роком збільшилося держамовлення на підготовку фахівців, шестидесяти найменувань досяг перелік ліцензованих спеціальностей. У 2004 році вперше відбувся прийом студентів на юридичний факультет (напрямок підготовки «Право») і фізико-енергетичний факультет (напрямок підготовки «Прикладна фізика»), а також на спеціальності «Валеологія» і «Фізична та біомедична електроніка». Збільшився випуск фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями «спеціаліст» і «магістр», досягши 2184 чоловік. Працевлаштовані 91% випускників, що навчалися за державним замовленням, причому зростає чисельність тих, хто знайшов роботу, яка повністю відповідає їхній спеціальності та спеціалізації.

Активізувалась робота з підготовки кадрів вищої кваліфікації, протягом 2003/2004 навчального року співробітники університету захистили 14 докторських дисертацій.

Успішно проводилися дослідження в межах діяльності більш ніж 20 визнаних університетських наукових шкіл.

Стало більш змістовним студентське життя, зокрема, майже на всіх факультетах поновлено діяльність студентського наукового товариства, розширилися участь студентів у творчих колективах і об'єднаннях.

Проведено великий обсяг робіт з капітального і поточного ремонту, під час яких реконструйовано актовий зал, головні лекційні аудиторії, приміщення Музею історії університету, фасад будівлі головного корпусу та багато інших об'єктів. Передана будівлі навчального корпусу Харківського військового університету (пл. Свободи, 6) разом з обладнанням безпрецедентно

зміцнила матеріально-технічну базу університету і відкрила великі перспективи його розвитку.

Разом з тим, залишається низка проблем, які потребують першочергової уваги керівництва і всього колективу університету. В рік 200-річного ювілею пріоритетом має стати розв'язання наступних питань.

Проведення ювілейних урочистостей на рівні, що відповідає славетній історії та здобуткам університету, активізація діяльності з перетворення Каразіньського університету на головний регіональний центр просвітництва і культурного життя.

Реалізація «Концепції стратегічного розвитку Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на 2005-2010 рр.» шляхом виконання цільових програм за напрямками діяльності та програм розвитку структурних підрозділів, оптимізації системи управління з урахуванням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій.

Забезпечення активної повноправної участі університету в Болонському процесі, оновлення змісту і форм викладання, відкриття нових спеціальностей підготовки фахівців, активне міжнародне співробітництво у викладанні і дослідженнях, підвищення педагогічної майстерності й оптимізації навчального навантаження викладачів з урахуванням пріоритетності впровадження передових освітніх технологій, методів навчання і контролю знань на основі міжнародних стандартів.

Укріплення кадрового потенціалу, соціальна підтримка працівників і студентів, удосконалення системи мотивації діяльності та безперервного професійного зростання науково-педагогічних працівників і науковців, підтримка талановитої студентської і наукової молоді.

Надання системного характеру виховній роботі, зокрема, через активізацію діяльності інституту кураторів; розширення умов, що сприяють самореалізації особистості студента.

Сприяння розвитку, чіткому структуруванню і підвищенні ролі студентського самоврядування в житті університету, активна і плідна співпраця адміністрації та органів самоврядування.

Змінення фінансової стійкості, розвиток матеріально-технічної бази університету, ремонт та освоєння нового корпусу.